UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion, Sive Manvale Confessariorvm Et Poenitentivm

Azpilcueta, Martín de

Antverpiæ, 1625

De septem Sacramentis Ecclesiæ. cap. 22.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41661

Visual Library

& vini ſumendum,& *f* hęreticum eſſe, qui dixerit, Eccleſiam erraſſe ſtatuendo, vt laici & clerici non conficientes ſacramentum ſub ſpecie tantum panis communicent,& *g* definit hæreticum eſſe, qui dixerit totum,& integrum Chriſtum ſub vna tātū ſpecie non ſumi,& *h* damnat eos, qui aſſerunt paruulos vſu rationis carentes ad hanc ſanctam communionem obligari.

59 *Decimotertio* peccat monachus S. Benedicti, qui non communicat ſemel in menſe *i*,& monialis cuiuſuis ordinis, quę idē non fecerit *k*, quotidie autem communicare, vel celebrare proculdubio de ſe licitū eſt, & melius eſt quam contrarium, quamuis aliqua circumſtātia fieri poſſit, vt hoc ſit melius illo per accidens, iuxta mentem S. Auguſt. *l*& affirmat S. Thom. *m* quare qui experitur per quotidianā celebrationem, aut communionem deuotionis feruorem in ſe erga Deum augeri,& reuerentiam erga ſanctū Sacramentum non minui, faciat hoc quotidie, ſin minus abſtineat aliquando, quo deuotius atque religioſus id faciat, iuxta eundem S. Thomam *n*. Adde, quod olim omnes, qui intererant miſſę, communicabāt *o*, & poſtea etiam laici ſaltem ter, ſcilicet in Paſcha, Pētecoſte, Natalique Domini *a*,& D. Auguſt. omnes ad cōmunicandū, ſaltem ſingulis dominicis cohortatur *b*. Certe honorabiliores viri & fœminę ſaltē quater, ſcilicet tribus prędictis diebus,& in feſto Omnium ſanctorū id facere de honeſtate deberent,& horum religioſores ſingulis mēſibus inſtar monachorum,& monialium prędictarū, quamquā ad ſatisfaciendum huic præcepto ſufficit regulariter ſemel in tempore Paſchali communicare *c*. An autem ſacramentum Euchariſtiæ ſit dandum damnato ad mortem, dicetur infra *d*.

f Ca. 2. & canon. 2.
g In cap. 3. canon 3.
h In cap. 4. & canon. 4.
i Clem. ne in agro. parag. ſane de ſtatu monac.
k Conc. Trid. ſeſſ. 25 ca. 10. de regul.
l In ca. quotidie de conſecr. diſt. 2.
m In 3. par. q 80. arg. 10. & in 4. diſt. 12.
n in 4. libr. ſent. diſt. 12.
o Cap. per tract. de cōſecrat. di. 5.
a Cap. & ſi nō frequentius, ea. diſt.
b In d. l.
c Per d. c. omnis.
d Ca. 25. n. 23.

De ſeptem ſacramentis Eccleſiæ in genere.

CAPVT XXII.

1 *Sacramentum quid, & vt gratiam ex opere operato confert.*
2 *Sacramenta ſeptem, tria non iterabilia, quatuor autem ſic.*
2 *Sacramenta circa ſeptem vndecim errores Tridenti damnati.*
2 *Sacramentis alia ſunt de eſſentia eorum, alia de præcepto.*
3 *Sacramento non credens, vt debet, ea dans, aut ſumens in mortali peccat.*
4 *Sacramenta ſumens ab excommunicato, &c. & dans, vel ſumens in mortali, & inuitans malum ad dandum, & inhonorans ea verbo, aut facto, vt peccat.*

1 Dicturus de Sacramentis ſola cōfeſſarijs & pęnitentibus neceſſaria, prætermitto *primo*, quod verbum Sacramentum, primo ſignificat ſecretum, iuxta illud: *e Sacramentum regis abſcondere bonum eſt. Secundo*, iuramentum *f*. *Tertio*, ſignū rei ſacræ, vt accipitur in hac materia. Sed quia duplex eſt

e Tob. 12.
f Authent. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſus, venditio.

ſignum

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſignum, vnum quod tantum ſignificat, alterum vero, quod ſignificat, & facit rem ſignificatam, quomodo acceptũ varie definitur à Magiſt. & alijs *h*, Ioan. Andr. & alijs *i*, breuiſſime vero definiri poteſt ex mente Auguſtini *k*, vt ibi diximus, *quod eſt ſignum ſacræ rei*. Dixi, *ſignũ*, pro genere, quia omne Sacramentum eſt ſignum, non cõtra omne ſignũ Sacramentũ. Dixi item, *ſignũ*, intelligendo de ſenſibili, quia quodlibet verũ Sacramentum eſt aliquod quinque ſenſuũ ſenſibile ex mẽte Auguſtini *l*, intelligendo itẽ de ſigno efficaci ſeu effectiuo, quia quodlibet illorũ efficit, ſaltem inſtrumentaliter, gratiam, quã ſignificat, ſecundũ S. Thom. *m* licet Scotus & alij ſequaces aliter dicãt, pro S. Thoma tamen vrget Conc. Trid. *n* Dixi, *rei ſacræ*, ad differentiam aliorum ſignorum alia ſignificantiũ, & operantium: qualia ſunt ſigna Zodiaci. Intelligendo item, per rem ſacram, gratiam Dei ſacram, & ſanctificantem, quã quodlibet Sacramentum ſignificat & producit. Cui definitioni cõſonat illa Auguſtini, *Inuiſibilis gratia viſibilis forma a*, cum illa additione Magiſt. *b Cuius ſimilitudinem gerit, & cauſa exiſtit*: quia perinde eſt, ac ſi dixiſſet, Signũ viſibile, ſiue ſenſibile effectiuũ rei ſacrę, quę eſt gratia inuiſibilis: nam dicere, quod Sacramentũ eſt viſibilis forma, eſt dicere, quod eſt ſignum viſibile, ſeu ſenſibile: & dicere, quod gerit ſimilitudinem gratię, eſt dicere, quod per quandã ſimilitudinem ſignificat illã: & dicere, cuius cauſa exiſtit, eſt dicere, quod efficit eam. Itaque interrogatus, quid eſt Sacramentum? breuiter & ſecure reſpõdere poteſt, *quod eſt rei ſacræ ſignum* (intelligẽdo per rẽ ſacrã gratiam, & per ſignũ, ſignum ſenſibile aliquo quinque ſenſuum) *efficiens inſtrumentaliter gratiam, quam ſignificat*. Dixi, *inſtrumentaliter*; quia ſolus Deus poteſt creare principaliter gratiã, iuxta S. Thomã per omnes receptũ *c*, & ideo ipſe ſolus poteſt inſtituere Sacramentũ, vt definit Conc. Trid. mox referendum. Itaq; Sacramenta ab alijs operibus differunt in eo, quod ipſa conferunt gratiam ex opere operato, vt habet prædictum Cõc. *d* alia vero tantum ex opere operantis, hoc eſt, vnum quodque Sacramentum per virtutem, & inſtitutionem diuinã aliquã determinatam à Deo gratiam in anima ſuſcipientis, etiam iudicij expertis, & nec mereri, nec peccare valẽtis, inſtrumẽtaliter producit, modo mortalis peccati obicem nõ ponat, & ita omnibus parem gratiam Sacramentalem conferunt: quamuis præter illã Deus illud ſuſcipienti aliam maiorem, vel minorem gratiã pro maiori, vel minori merito, & effectu ſuſcipientis conferat.

2 *Secundo* prẹſupponimus, quod ſeptem ſunt Sacramenta nouę legis, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema vnctio, Matrimonium, & Ordo, iuxta gloſſ. ſingularem *e*, & doctrinam communem *f*, probatam pridem per Cõc Floren. & nuper per Trident. *g* quorum tria iterari nequeunt, id eſt nec dari, neque prodeſſe poſſunt, niſi ſemel, ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio, Ordo; alia vero quatuor ſic.

g Cap. ſignũ de conſecr. di. 2.
h In 4. libr. ſen. diſt. 1.
i In rub. de Sacrament. non iteran.
k In c. ſacrificiũ, de conſecr. di. 2.
l In c detrahen 1. q. 1. & melius in d. c ſacrificium ibi, viſibilis forma.
m 3 part. q. 62. art. 1.
n Canon. 8. ſeſſ. 7.

a Relata in d. c. ſacrificiũ.
b In 4. lib. ſent. diſt. 1.

c 2. 2. q. 1. a. 8

d Canon. 8.

e Capit. veniens, de trãſact.
f In 4. di. 1. & in d. rub. de ſacramen. non iteran.
g Seſſ. 7. ex. nou. 1.

Tertio

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Tertio præſupponimus, quod Conc. *h* declarauit hereticũ dicere eſſe plura aut pauciora, quã ſeptem nouę legis Sacramẽta, aut aliquod eorum non eſſe proprie Sacramentũ *i*, aut à Sacramentis antiquę legis non niſi cærimonijs differre *k*, aut nullum eorũ aliqua ratione eſſe alio dignius *l*, aut nõ eſſe omnia neceſſaria, ſed aliquod eorũ ſuperfluum, quamuis omnia ſingulis neceſſaria non ſint *a*, aut ſolum ſignificare, & non continere gratiam, aut eam rite accipientibus non ſemper ex opere operato conferre *b*, aut quod horũ tria, ſcilicet, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, non imprimant characterem in anima, & ſignum quoddam indelebile, propter quod ea iterari non poſſunt, aut ab omnibus Chriſtianis adminiſtrari omnibus poſſe *d*, aut non requiri in conficiendis Sacramentis intentionem, ſaltem faciendi, quod facit Eccleſia *e*, aut quod peccato mortali miniſtri Sacramenti confectio, aut collatio fiat nulla *f*, aut ritus Eccleſię omitti, aut mutari per quemlibet prælatum poſſe *g*.

h Trid. ſeſſ. 7. canon. 1.
i Ibidem.
k Canon. 2.
l Canon. 3.
a Canon. 4.
b Cano. 5. 6. 7. & 8.
c Canon. 6.
d Canon. 10.
e Canon. 11.
f Canon. 12.
g Canon. 13.

Quarto præſupponimus, quod quodlibet Sacramentum conſtat duobus. Quorum alterum eſt velut materia ſubſtantialis: Alterum velut forma ſubſtantialis, quæ ſunt de eſſentia, & neceſſitate Sacramenti, ſine quibus omnino eſt nullum. Requirit etiam alia, quę ſunt de neceſſitate præcepti, non autẽ de neceſſitate Sacramenti, id eſt, quod peccatur conficiendo ſine illis, ſed Sacramentum eſt validum: vt in Baptiſmo aqua eſt materia ſubſtantialis, & inuocatio ſanctiſſimæ Trinitatis forma ſubſtantialis, ſine quibus nil valet: verba vero illa, *Ego*, & *Amẽ*, in forma poſita ſunt tantum de neceſſitate pręcepti, id eſt, peccatur baptizando ſine illis, ſed baptiſmus valet. *h*

h Cap. 1. cum ei adnota. de baptiſm.

3 Circa vero præfata ſacramenta in genere peccat mortaliter *primo*, qui credit aliquid ex damnatis per prędictum Con. Trid. ſciens, vel debens ſcire id eſſe damnatum, & eſt hæreticus *i*, & excommunicatus, ſi verbo, vel ſcripto id expreſſit, per bullam cœnę Domini, de qua infra *k*.

i Per ca. ad abolendã, de hæret. & per prædict. 13. canones.
k Ca. 27. n. 6.

Secundo pęccat, qui credens, vel credere debens ſe reum mortalis culpę, miniſtrat, ſaltem ſolemniter, aliquod ſacramentum, vel ſuſcipit, niſi ita ſe credat attritũ, quod adiũcto calore ſacramenti fiat contritus, vt diximus latius *l*: quãuis Baptiſmus minorem attritionem, quã alia requirit, per dicta ſupra *m*. Nec excuſatur, vt quidã putant, ſubita miniſtrandi, aut accipiendi ſacramẽti neceſſitate, veluti ſi mortifero vulnere ictus baptiſmũ à ſacerdote imparato depoſcit: quia quamuis hoc aliquem prętextum habere poſſit, iuxta opinionẽ eorum, qui dicunt cuiq; peccato mortali propriũ dolorẽ eſſe adhibendũ, quod vno momento fieri non poteſt, nullo tamen pretextu nititur, veram ſequẽdo opinionem, quam tenuimus *n*, ſcilicet ſufficere generalẽ quendã, qui omnia comprehendat, quod puncto tẽporis præſtari poteſt. Quare ſacerdos adminiſtraturus ſacramentum aliquod quantumlibet imparatus inueniatur, debitã de omnibus ſuis

l In gloſſ. ſumma de pœ. diſt. 5. n. 33. per c. illud. 65. diſt. cap per Eſaiam. 1. q. 1. ibi, Tale, & ibi Omnia ſacramenta.
m Ca. 1. n. 36.
n Sup. c. 1. n. 24.

ſuis peccatis mortalibus contritionem habere poteſt, vel attritionem, qua ſe probabiliter contritum eſſe credat. Et quamuis ad alia ſacramenta hoc ſatis ſit, ad celebrationem tamen, aut communionem præter contritionem confeſſio actualis peccati requiritur, vt ſupra dictum eſt *a*. a Ca. 21. n. 49.

4 *Tertio* peccat, qui ſuſcipit aliquod ſacramentum à ſacerdote excommunicato, interdicto, aut ab eius adminiſtratione ſuſpēſo, & denuntiato pro tali, vel à notorio concubinario, excepto Baptiſmo, & communione tempore neceſſitatis. Quis autem ſit concubinarius notorius, dictum eſt ſupra *b*. b Ca. 16. n. 25.

Quarto peccat, qui citra neceſſitatem inuitat ad ſacrificandū, aut ad dandum alteri ſacramentum, quem probabiliter credit exiſtere in peccato mortali occulto, aut publico, & ſine debita de eo pœnitentia illud facturum, ita vt ſit cauſa cur id faciat alias non facturus, vt ſupra dictum eſt *c*. c Cap. 11. nu. 12. & ſeq.

Quinto, qui verbo, aut facto, notabilem irreuerentiam alicui ſacramento facit, ſecundum S. Thomam *d*. d 2. 2. q. 99. art. 3.

De Sacramento Baptiſmi.

5 *Baptiſmus quid, quotuplex, & quæ illi ſubſtantialia.*
6 *Baptiſmi errores Tridenti damnati.*
6 *Baptiſmum miniſtrans, vel ſuſcipiens in mortali, peccat.*
6 *Obſtetrix ignorans formam baptizandi peccat.*
7 *Baptiſmus à quocunque collatus valet.*
7 *Baptiſmus ſine concurſu materiæ, formæ, & intentionis non valet.*
7 *Baptizans chriſmate veteri, vel non ſubditum, vt peccat.*

5 SAcramentū Baptiſmi eſt *Sacramentum aquæ naturalis, qua vnus ab alio in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti cum debita intentione abluitur.* Dixi, *Sacramentum*, pro genere, reliqua pro differentia, & *Aquæ naturalis*, ad ſignificandum quod hæc eſt eius eſſentialis materia, nec ſufficit alia aqua artificialis, vt roſacea, ſecundum omnes *e*, quod definiuit Concil. Trident. *f* Dixi, *Qua vnus ab alio abluitur*; quia nemo à ſeipſo baptizari poteſt *g*. Dixi, *In nomine Patris, &c.* quia inuocatio expreſſa totius ſanctiſſimę Trinitatis eſt de neceſſitate hujus ſacramenti *h*. Vnde forma Baptiſmi in Eccleſia Romana eſt hæc: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Amen i*, quamquā illa verba, *Ego*, & *Amen*, non ſunt de eſſentia ſacramenti, ſed de neceſſitate præcepti *a*. An autem contraueniat ſubſtantiæ, vel tantum præcepto, qui baptizat ſolum dicens: *In nomine ſanctiſſimæ Trinitatis*, a ut *Chriſti*, tangit gloſſa *b*, & late tractamus *c*. Quo fit, vt ſolus Baptiſmus aquę ſit proprie Baptiſmus, ſanguinis autem, qui fit per martyrium, & flaminis, qui per pœnitentiam ſine copia baptizandi ſolum metaphoricὲ *d*.

e In 4. libr. ſent. diſt. 3.
f Seſſ. 7. canon. 2.
g Cap. debitum de Baptiſmo.
h Cap. multi de conſecr. diſt. 4.
i Cap. 1. de Baptiſm.
a Vt declaratur ſup. n. 2.
b In dict. c. multi.
c In repet. c. a quodam, diſt. ead.
d Iuxt cap. baptiſmi, de conſec. diſt. 4. & cap. debitum, de Baptiſm. de S. Tho. 3. par. q. 66. art. 11.
e In d. ſeſſ. 7. per 14. ca. ſuper Baptiſm. confectos.

6 Porro Concilium Tridentinū *e* damnauit eum, qui dixerit

Baptiſmum

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Baptiſmum Ioannis fuiſſe tantæ virtutis, quantæ Chriſti *f*. Aut aquam naturalem non eſſe neceſſariã *g*. Aut quod Eccleſia Romana non doceat veram Baptiſmi doctrinam *h*. Aut nõ valere, qui miniſtratur per infidelem, etiam cum intentione faciendi, quod prętendit Eccleſia *i*. Aut nõ eſſe ad ſalutem neceſſariũ *k*. Aut non poſſe baptizatum amittere gratiam, ſi vult credere *l*. Aut non obligari ad vllam aliam legem, quam credendi *m*. Aut quod per eum tolluntur vota poſt ipſum emiſſa *n*. Aut per memoriam eius condonari, vel venialia fieri peccata poſt eũ admiſſa *o*. Aut eſſe rebaptizandum apoſtatam ad fidẽ reuerſum *p*. Aut neminem baptizandum ante ætatem qua Chriſtus fuit baptizatus. Aut paruulos non eſſe baptizandos, vel poſtquam adoleuerint eſſe rebaptizandos *q*.

f Canon. 1.
g Canon. 2.
h Canon. 3.
i Canon. 4.
k Canon. 5.
l Canon. 6.
m Cano. 7. & 8.
n Canon. 9.
o Canon. 10.
p Canon. 12.
q Canon. 13. & 14.

Interrogatus autem Romæ de vltimis finibus Hiſpaniæ, An infans, qui baptizatus ſine ſolemnitate moritur, antequam illa ſuppleatur, poſſit in loco ſacro ſepeliri: Reſpondi non ſolum poſſe, ſed debere. Tum quia Hoſtien. *r* affirmat, puerum extractum de ventre matris ſepeliendum eſſe in loco ſacro. Tum quia ſtandum eſt regulæ, niſi probetur exceptio *ſ*, & regula eſt, quod omnis Chriſtianus debet in loco ſacro ſepeliri: & conſtat huiuſmodi puerum eſſe Chriſtianum charactere Chriſtianiſmi inſignitum *t*, & nullo iure ſpeciali prohibetur.

r In ſumma de conſe. eccleſ. parag. & an ſit.
ſ L. primæ, ff. de regu. iur. & gl. in l. omnis definitio, eod. tit. lib. 6.
t Per capit. quemadmodum, 23. q. 6.

Ad aliam item quæſtionem, An debeat ſepeliri cum ſolemnitate crucis, & luminarium inſtar aliorum infantium baptizatorum ſolemniter: Reſpondeo affirmatiue, ea ratione inſolubili, quod is tam Chriſtianus eſt, quam illi, & tantũ gratię ſacramẽtalis habet ac illi, per dicta ſupra *u*, quia exorciſmus, & alia, quæ fiunt in baptiſmo ſolemni, non ſunt de neceſſitate ſacramenti, ſed ſolum præcepti, ſecundum omnes.

u Eod. nu. 2.

Circa baptiſmum peccat mortaliter *primo*, qui credit aliquid de prædictis 14. damnatis per prædictum Concil. Trid. credens, vel credere debens, ea eſſe damnata, & eſt hęreticus, imo & excommunicatus, ſi verbo, vel ſcripto id expreſſit, per prędictam bullam cœnæ Domini.

Secundo, qui baptizat, aut permittit ſe baptizari bis, & eſt irregularis *a*, de qua latius infra *b*.

Tertio, qui eſt in cauſa, aut in notabili culpa, vt aliquis ſine baptiſmo moriatur, aut renuit dare Baptiſmum petenti in articulo mortis, cum nullus eo aptior ipſum baptizare velit *c*.

Quarto, qui baptizat in peccato mortali, aut baptizatur impœnitens, pea dicta ſupra *d*.

Quinto, quæ obſtetricis officio fungens debitam baptizandi formam ignorat, Paludanus *e*, & S. Antoninus *f*.

7 *Sexto* peccat, qui cum non ſit presbyter, baptizat abſque neceſſitate *g*, imo & presbyter, qui baptizat citra neceſſitatẽ ſine exorciſmo, & aliis ſolemnitatibus debitis, vel cũ illis extra Eccleſiam, præterquam principum filios *h*. Et clericus qui coram presbytero

a Ca. qui his & c. eos, de conſec. di. 4.
b Cap. 27. n. 246.
c Dict. c. quicumque & arg. c. paſce 86. d.
d Eod. nu. 2.
e In 4. li. ſen. di. 5. q. 2.
f 3. par. tit. 14 cap. 13.
g Dict. cap. conſtat.
h Clemen. 1. de bapti.

presbytero baptizat ſolemniter eſt irregularis *i*. Non eſt autem neceſſitas recens infantis natiuitas, vt nonnulli male putant, qui infantes recens natos ſine ſolemnitate baptizari faciunt grauiter peccantes. Verum eſt tamen quod Baptiſmus collatus à quocunque, ſiue mare, ſiue fœmina, ſiue fideli, ſiue infideli, cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, valet *k*, etiam ſi baptizans eum pro ludicro habeat, iuxta Innoc. *l* Peccat autem laicus qui (etiam in neceſſitate) baptizat præſente clerico, & clericus minor pręſente presbytero, & mulier præſente viro, & infidelis præſente fideli, niſi aptior ſit excommunicatus aut alio modo impeditus, iuxta communem *m*.

Septimo peccat, qui baptizat ſine forma & materia eſſentiali Baptiſmi ſupra poſitis, aut ſine intentione actuali, aut virtuali faciẽdi quod Eccleſia prætendit, nequidquam talis Baptiſmus valet, & iterandus eſt, iuxta notata per Innoc. & omnes *n*, Et idem de eo, qui durante prolatione verborum ſubſtantialium Baptiſmi, non tangit aqua, ſed ſolum ante, vel poſt illam *o*, vbi hoc ſentit Cardi. S. Xiſti, & S. Thom. *p* vbi id ſatis exprimit Caiet. & magis Ioan Maior. *q* quin & gloſſa *r* dixit: oportere ablutionem concurrere cum verbis, in vltimo inſtanti prolationis eorum, quod tamen non eſt verum, per rationes Caietani *ſ*.

Octauo peccat, qui vngit baptizatum chriſmate præcedentis anni citra caſum neceſſitatis *t*. Idem de illo, qui abſque iuſta neceſſitate baptizat alterius parochianum, ſine facultate ſui parochi, vel Epiſcopi, aut eius Vicarij *u*. Non tamen ipſo facto eſt excommunicatus, quãuis ſit religioſus, ſicut foret ob adminiſtrationem aliquorũ aliorum ſacramentorum *x*, de quo infra *y*. Adde, quod ad hoc, vt aliquis ſit vere baptizat⁹ ſufficit, quod quãtulacunq; pars eius tãgatur aqua quãlibet modica *a*, cuius ratio tam pulchre redditur à S. Tho. *b* Et diximus nos *c*. Quo fit, vt recte faciant illi, qui cũ difficile mulier parit infantẽ & timetur de eius morte, antequam totus exeat, procurant baptizare illũ fundẽdo aquam in partem quam iam peperit, & apparet foris.

De Sacramento Confirmationis.

8 *Confirmatio quid, & quod eſt vere & proprie ſacramentum.*
8 *Confirmationis miniſter ordinarius Epiſcopus, & quando presbyter.*
9 *Confirmando ſic, vel ſic peccat Epiſcopus.*
9 *Confirmans exiſtens in mortali peccato, vel amittens ob contemptum vt peccat.*
9 *Confirmatio Patronum requirit, & ordinem præcedit.*

8 Confirmatio aliàs vocatur manus impoſitio *d*, & ex mente Magiſtri, & omnium *e*, & vtriuſque Thomæ *f*, & noſtrorum *g*, definiri poteſt, eſſe *ſacramentum Vnctionis chriſ-*

i Capit. 1. de cler. nõ ord. miniſt.
k Ca. quicunque c. à quodam c. conſtat. c. mulier. de conſecr. diſt. 4.
l In d. c. cubitum.
m In dicto c.
n In d. c. 1. de Baptiſm.
o Cap. detrahe. 1. q. 1.
p 3 par. q. 60. art. 10. & qu. 66. arg. 8.
q In qu. 2. 2. q. 1. art. 4.
r Dict. ca. detrahe.
ſ Tomo 1. Opuſculor. Tract. 18. qu. de collatione ordinum.
t Cap. ſi quis de oleo, de conſecr. ar. 4. c. quoniam, de ſent. excom. libr. 6.
u Ca. interdicimus, 16 q. 1.
x Clem. 1. de priuileg.
y Cap. 27. nu. 101. & ſeq.
a Arg. c. non quemquam, de conſecr. di. 4.
b 3 par. q. 66. art. 7. & 68. art. 11. & in 4. d. 6. art. 1. qu. 1.
c In c. vulgaris, num. 3. de pœn. di. 8.
d Ca. 1. paragr. per frontis, de ſacr. vnct.
e In 1. libr. ſent. diſt. 7.
f 3. par. q. 72.
g In rub. de ſacram. non iteran.

matis conſecrati, quo Epiſcopus frontem baptiZati inungit ſub certa verborum forma.

Dixi, *Sacramentum*, pro genere, reliqua pro differentia. Dixi, *Chriſmatis*, ad deſignãdum materiam eius, quę eſt chriſma, quod conficitur ex oleo balſamo. *h* Balſamum autem non eſt de neceſſitate ſacramenti, quod efficaciter probat Caietanus, *i* eſt tamen de neceſſitate præcepti. *k* Dixi, *Conſecrati*; quia licet benedictio, vel conſecratio aquæ non ſit de neceſſitate ſacramenti Baptiſmi, conſecratio tamen chriſmatis, vel olei eſt de neceſſitate ſacramenti Confirmationis, per rationem S. Thomę recepti. *l* Dixi, *Epiſcopus*, ad deſignandum miniſtrum qui neceſſario debet eſſe Epiſcopus *m*. Quamuis ex diſpoſitione Apoſtolica poſſit eſſe presbyter, de qua intelligendum eſt cap. *peruenit n*, vt paucis multa reſoluẽs definit Caietanus *o*. Dixi, *Frontem*; ad differẽtiam Baptiſmi, in quo vertex capitis inungitur *p*. Cuius diuerſitatis ratio adducitur à ſancto Thom *q* Dixi, *BaptiZati*; quia character confirmationis de neceſſitate præſupponit characterem Baptiſmi *r*: ille enim eſt ianua omniũ ſacramentorum *ſ*, S. Thomas receptus *t*. Dixi, *Certa, &c.* ad deſignandum formam eius, quæ eſt, *Conſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Amen.* Cum cuius formę prolatione debet concurrere vnctio *v*. Cuius conuenientiam aſſignat S. Thom. *a* hoc enim ſacramento baptizatus fit miles Chriſti, ad conſtanter confitendum eum, & fortiter pugnandum contra eius inimicos, *b* & ita ſignatur cruce, quę eſt ſignum Ducis. Quorum omnium bona pars confirmatur à Concil. Trid. quod *c* declarat hæreticum, qui dixerit, Confirmationem non eſſe verum ſacramentum, aut nullam ei virtutem ineſſe, aut eius ordinarium miniſtrum non eſſe ſolum Epiſcopum: vbi ponderandum eſt quod ait ordinarium, ſignificans poſſe eſſe delegatum diſpenſatione Apoſtolica, vt prædictum eſt.

h Dict. ca. 1. de ſ. c. vnct.
i Supra S. Thom. in d. qu. 72. per c. 1. de ſac. non iteran.
k Ca. 1. de ſac. vng.
l Vbi ſupra. art. 1.
m Ca. quanto de conſuet. & communis vbi ſupra.
n 95. diſt.
o Vbi ſupra art. 8.
p Di. c. 1. de ſacra. vnct.
q Vbi ſupr. art. 6.
r Cap. nouiſſime, de conſecr. diſt. 5.
ſ Ca veniens de presby. e. non baptiſ.
t Vbi ſupra art. 6.
v Vt ſup. eo. n. 7. eſt dictũ de bapt.
a Ibid. art. 4.
b Cap. 1. de conſec. di. 1.
c Seſſ. 7. de confirmat. trib. Canon.

9 Circa hoc ſacramentum peccat mortaliter, *primo*, qui non exiſtens Epiſcopus miniſtrat illud, vel exiſtens Epiſcopus vngit oleo non conſecrato, vel non confecto ex balſamo, vel non ſeruata prædicta forma, per ſupradicta.

Secundo, qui ſuſcipit illud credens, vel credere debens, ſe mortalis culpæ reum eſſe, per dicta ſupra *d*.

Tertio, qui per contemptum non curat ſe, ſuamque familiam confirmari *e*. Dixi, *Per contemptum*; quia ſola negligentia tantum eſſet venialis, cum non videatur vlli præcepto contraria, vt ait Scotus *f*. Contemnere autem videtur, qui potens ſumere commode omittit, ſecundum Paludanum *g*, quod verum eſt quoad pręſumptionem fori exterioris, quæ in interiori ceſſat *h*, in quo ille vere contęmnit, qui ideo principaliter omittit quod parui facit, per ea quę dicit S. Thomas *i*, vbi id pulchre explicat Caietanus & Archidiaconus *k*, quem ſequitur Dominicus *l*.

d Eod. nu. 6.
e Arg. c. 1. de conſecr. di. 5.
f In dicta.
g In dicta diſt. 7.
h Ca. tua de ſponſ.
i 2. 2. q. 186. art. 9.
k In cap. quicunque 81. di.
l In ca. nullus 55. diſt.

Quarto, peccat, qui patitur ſe ſine patrino confirmari, credens,

aut cre-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

aut credere debens, quod licet hoc non ſit de ſubſtantia ſacramenti, eſt tamen de præcepto.

Quinto, peccat, qui non ſe facit confirmari ante omnem ordinationem *m*. Conc. Trid. de reform. nullam tamen per hoc cenſuram incurri aliquoties reſpondi. Tum quia eius omiſſionis negligentia non eſt mortalis, vt dictum eſt. Tum quia nullo iure id cauetur: nam nec prędictum Concilium addit aliam pœnam, quam quod non admittatur quis, etiam ad primam tonſuram ante confirmationem. Tum quia licet character ordinis de neceſſitate ſacramenti requirat characterem Baptiſmi, non tamen requirit characterem Confirmationis. Quin opinamur cũ Soto *n*, peccare quidem, ſed non mortaliter, ſuſcipientem vel miniſtrantem, etiam ſcienter ordinem ante confirmationem, modo id ſine contemptu fiat.

m cap. 4. ſeſſ. 23.

n In d. diſt. 24 qu. 1. art. 4. ſub fin.

De Sacramento Euchariſtiæ.

10 *Euchariſtiæ ſacramentum polyonymum, & quid.*
10 *Euchariſtiæ circa ſacramentum errores.*
10 *Communio quod non requirat confeſſionem, diſputare malum.*

10 SAcramentum hoc Euchariſtiæ polyonymum, ſiue multinomium eſt. Vocatur enim Gręce Euchariſtia, hoc eſt, bona gratia: quia vt Magiſter ait, *a*, Ieſum Chriſtum, qui eſt omnis gratiæ fons & origo, continet: Hoſtia item, Sacrificium, Communio, Sacramentum altaris, & viaticum, ob eas rationes, quas reddit S. Thomas *b*, & paulo latius nos reddimus *c*. Definiri autem poteſt ex mente Magiſtri, & S. Thom. & aliorum omniũ *d*, eſſe ſacramentum, *quod ſub ſpecie panis & vini, vel alterius eorum verum corpus & ſanguinem Ieſu Chriſti continet*. Dixi, *Sacramentum*, pro genere, reliqua pro differentia. In quibus aduertendum quod vno eodemque modo exiſtunt corpus & ſanguis ſub vtraque ſpecie: ſanguis enim vtrobique exiſtit intra eius glorioſi corporis venas, & vtrobique corpus ſic continens eum, quamuis ſub ſpecie panis continetur corpus virtute verborum ſacramenti, & ſanguis per concomitantiam eius, & contra, ſub ſpecie vini continetur ſanguis virtute verborum ſacramenti, & corpus per concomitantiam, ſecundum S. Thomam receptum *e*.

a In 4. libr. ſen. diſt. 8.
b In 3. parte q. 73. art. 4.
c In addi. c. quando, de conſec. di. 1. n. 131 ſeqq.
d Vbi ſupra.
e In 3. par. 76. art. 1. & 2.

Circa materiam huius ſacramenti peccat mortaliter *primo*, qui non credit definita Tridenti vndecim canonibus à Conc. *f* credens, aut credere debens, ea eſſe definita ab Eccleſia, & prędicto concilio, & ſi verbo vel ſcripto id exprimit, eſt excõmmunicatus per prædictam bullam cœnę. Definiuit autem concilium, hęreticum eſſe dicere verum Chriſti corpus, & ſanguinem eius non contineri realiter in hoc ſacramento, vnita eius diuinitate, ſed ſolum in ſigno, & figura *g*. Aut aliquid ſubſtantiæ panis aut vini remanere in eo poſt conſecrationem, licet eorum accidentia maneant *h*. Aut ſub qualibet ſpecie, tam vini, quam panis, &

f Seſſ. 13.
g Canon. 1.
h Cap. 2.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

qualibet parte ſeparata ab alia, non contineri totum corpus Chriſti *i*. Aut licet quando miniſtratur aut ſumitur ſit in eo, non tamen eſſe ibi poſt, nec ante ſumptionẽ nec in reliquijs eius *k*. Aut principalem eius fructum eſſe peccatorum condonationem *l*. Aut non eſſe adorandum Latria, ſiue debita Deo adoratione, dum eſt in ſacramento. Aut non eſſe faciendum peculiare illius feſtum, neque deferendum in ſupplicationibus, ſiue proceſſionibus, neque populo proponẽdum adorandum *a*. Aut non licere ſeruare illud in ſacrario, neque deferre ad infirmos *b*. Aut in communione non ſumi realiter Chriſtum totum *c*. Aut Chriſtianos etiam diſcretos, non teneri communicare ſemel in anno *d*. Aut presbyterum non poſſe ſeipſum communicare *e*. Aut ſolam fidem ſufficere ad bene communicandum *f*.

i Canon. 3. k Canon. 4. l Canon. 5. a Canon. 6. b Canon. 7. c Canon. 8. d Canon. 9. e Canon. 10. f Canon. 11.

Secundo peccat, & eſt excommunicatus, qui etiam diſputando defendit opinionem habentem, licere contrito ante actualem confeſſionem mortalis culpæ communicare *g*.

g Præfato canon. 11.

De Sacramento Pœnitentiæ.

11 *Pœnitentia quid, & quot, & quæ partes eius.*
11 *Pœnitentiæ circa ſacramentum multa definita Tridenti.*
11 *Pœnitentiam in mortali ſumens, vel ab eo qui eſt in illo, vt peccat.*

11 POenitere quid ſit, & an vox pœnitentia ſit Latina, & quod pœnitentia eſt duplex virtus, & ſacramentum, & alia ijs annexa, præmiſſa ſunt ſupra *h*, & ex mente ibi citatorum ſacramentum pœnitentię eſt *ſacramentum abſolutionis, quo ſacerdos ſibi ſubditum, & confitentem legitime ſua peccata, cum iuſto dolore, & propoſito ſatisfaciendi abſoluit ab eis.* Dixi, *Sacramentum*, pro genere, reliqua vero pro differentia, quę tangunt tres partes integrales eius, ſcilicet Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem, quæ ſunt quædam eius materia, de quibus eſt dictum *i* generatim, & *k* ſingulatim.

h In prælud. 10.

Circa hoc ſacramentũ peccat, *primo* qui credit, non eſſe vere definita à Trid. Concil. *l* aut dubitat de veritate eorum, credẽs, aut credere debens, ea eſſe ab Eccleſia, & concilio definita, & ſi verbo, aut ſcripto id exprimit, eſt excommunicatus per bullam Cœnæ prędictam. Definita vero vbi ſupra ſunt hęc: Quod pœnitentia ſemper fuit neceſſaria ad veniã peccati mortalis. Quod ſacramentum pœnitentię nunquam fuit ante aduentũ Chriſti, nec ante mortem & reſurrectionẽ eius. Quod poſtea nil prodeſt nondum baptizato. Quod Chriſtus principaliter inſtituit illud per illa verba, *Quorum remiſeritis, &c.* per quæ eadem fuit data poteſtas reconciliandi Deo eos, qui poſt baptiſmum mortaliter peccant. Definit item, eſſe hæreticum dicere, ſacramentũ pœnitentiæ non eſſe vere ac proprie ſacramentum inſtitutum ad reconciliãdum Deo peccantes mortaliter poſt baptiſmum *m*. Aut

i In d. prælu. k In tribus cap. primis. l Seſſ. 14. m Canon. 1.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vnum & idem eſſe ſacramentũ baptiſmi & pœnitentię, & ideo pœnitentiã non recte appellari ſecundam poſt naufragiũ tabulam *a*, quia, vt idem Concilium ſubijcit, materia & forma eorũ eſt diuerſa, & non oportet, vt miniſter Baptiſmi ſit iudex, ſicut miniſter Pœnitẽtię. Et quia ſacramentũ Pœnitentię nil prodeſt nõ baptizato, nec Baptiſmus relapſo poſt eũ in mortale. Et cõtra Baptiſmus prodeſt non baptizato, & Pœnitentia lapſo poſt Baptiſmum in mortale, &c. Aut verba illa: *Quorum remiſeritis, &c.* non eſſe intelligenda de poteſtate remittẽdi peccata *b*. Aut ad perfectam pœnitentiam non requiri Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem, quaſi materiam & partes eius *c*. Aut dicere, alium, quam epiſcopum, vel presbyterum abſoluẽdi poteſtatem habere *d*. Aut eoſdem, ſi mali ſunt eam, perdere. Aut non eſſe iudices ad abſoluendum confeſſum, ſed ad declarandũ eum abſolutum *e*. Admoneo lectorem non excerpere me omnia contenta in canonibus prædictæ ſeſſionis: quia ea, quę pertinent peculiariter ad Contritionem, excerpta fuerunt ſupra *f*, & quæ ad Confeſſionem *g*, & quæ ad Satisfactionem, ſupra *h*.

a Ca. 4. & canon. 2.
b canon. 3.
c canon. 4.
d cap. 5. & canon. 10.
e Ca. 6. & can. non. 9.
f In cap. 2.
g cap. 2.
h cap. 3.

Secundo peccat, qui abſque Contritione, vel iuſta attritione peccatorum ſuorum, aut abſque propoſito ab eis abſtinendi, aut reſtituendi debita, aut exiſtens excommunicatus ante abſolutionem ab excommunicatione, abſolutionem ſacramentalem procurat, aut vult abſolui ab aliquo non presbytero, aut ab excommunicato denuntiato, aut ſuſpenſo, aut ſi citra neceſſitatem à parocho alieno, vel à ſuo notorio peccatore, vel quum ſcit eſſe in mortali, & Pœnitentiam non acturum ante abſolutionem, per ſupradicta *i*.

i In dictis tribus, cap. & in c. 9. n. 5. cum ſeq. & in c. 11. n. 13.

De Sacramento extremæ vnctionis.

12 *Extrema vnctio quid, & an vnctio cum verbis concurrat.*
13 *Extrema vnctio quas partes tangat, & quibus fit verbis, & quaro morbo, & non violenter moriturus datur, n. 14.*
15 *Extremæ vnctionis de ſacramento multæ veritates Tridentinæ.*
16 *Extremæ vnctionis contemptus, vel in mortali ſuſceptio mortalis.*

12 SAcramentum extremæ vnctionis eſt *ſacramentum quo presbyter vngit oleo conſecrato certas corporis partes infirmi probabiliter periclitantis, certa verba cum debita intentione proferendo k*.

Dixi, *Sacramentum*, pro genere, reliqua pro differentia. Dixi, *Presbyter*, ad deſignandum neminem alium poſſe illud miniſtrare, vt definiuit Conc. infra citatum. Dixi, *Vngit*, ad deſignandum actum miniſtrandi qui conſiſtit in vngendo, & fieri debet durante verborum prolatione, aut ante prolationis principium, vt in ſimili dictum eſt *a* de baptizante *b*, & de confirmante *c*, & de ordine dicitur infra *d*.

k C. 1. de ſacra. vnct. adiunctio notatis ibi, & in 4. ſeſ. di 23.
a Supr. eod.
b Num. 7.
c Num. 8.
d Num. 17.

13 Dixi, *Certas partes*: vnctio enim debet fieri in oculis, naribus, auribus, ore, manibus, pedibus, & renibus. Dixi, *Infirmi, &c.* ad deſignandum cui ſit miniſtrandũ hoc ſacramentum: non enim ſufficit vt ſit in quouis probabili mortis periculo, in quali eſt morte dãnatus, præliũ ingreſſus, mari & tẽpeſtate iactatus, neque quęlibet infirmitas ſufficit, ſed oportet vt ſit talis quę probabile mortis periculũ minetur, ſecundũ omnes. Cuilibet tamẽ eiuſmodi infirmo eſt miniſtrandũ, etiamſi iã ſit amens & phreneticus, ſi abſq; irreuerentia ſacramẽti id fieri poſſit, & potuerit ante peccare, & antequã inſaniret, expreſſe, aut tacite petierit illud, aut ſi meminiſſet, petiturus fuiſſet, nec in peccato mortali notorio inſanierit, quãuis ſint, qui ętatem pubertatis requirant, imo & ſi dubitatur, an ſit mortuus, adminiſtrari poteſt ſub conditione ſi non eſt mortuus, non tamen iam aperte mortuo, nec incœpta miniſtratio perficiẽda eſt, ſi antea moriatur. Dixi, *Oleo ſacro*, ad deſignandum materiam, quæ eſt oleum oliuarum per Epiſcopum conſecratum. Dixi, *Certa, &c.* ad deſignandum eius formam, quæ iuxta Conc. Flor. eſt hęc: quãdo oculi infirmo vnguntur, *Per iſtam ſacram vnctionem, & per ſuam piiſſimã miſericordiã indulgeat tibi Dominus quidquid deliquiſti per viſum.* Quando aures, dicendum eſt, *per auditum*: quando nares; *per odoratum*: quãdo os; *per oris vitium*: quando manus; *per tactum*: quando pedes; *per inceſſum*: quando renes; *per ardorem libidinis*: quamuis multæ Eccleſiæ vtantur iſtis verbis: *Et per ſanctiſſimam benedictionem*, loco horum, *Per ſuam piiſſimam miſericordiam*, nec nocet, per mox dicenda, diuerſitas verborum in eundem ſcopum tendẽtium. Quæ fere omnia probantur per illa [a]: *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmũ, & alleuiabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei*: nam per verbũ, *Infirmatur*, probantur dicta de infirmo vngendo, & per verbum, *Presbyteros*, dicta de miniſtro, & per verba, *Vngit, & oleo*, dicta de vſu & materia, & præterea per verbũ, *Alleuiabit*, probatur hoc ſacramentum cõferre ſalutem corporis, quando ſpirituali infirmo expedit: & per illa verba, *Et ſi in peccatis ſit, &c.* per hoc ſacramentũ peccata remitti. Et quia non exprimuntur mortalia, nec venialia, intelligẽda ſunt de omnibus, ſi reliqua ad id neceſſaria concurrant [a]. Vnde licet ſecũdum communem principaliter inſtitutum fuerit contra venialia, tamen etiam mortalia remittit. Quo fieri poteſt vt aliquis moriens abſque hoc ſacramento damnaretur, & vnctus eo ſaluaretur: fieri enim poteſt vt aliquis ſua peccata confiteri nõ poſſit, aut quamuis poſſet, nõ cenſet illud neceſſariũ ei, quia eſt iam cõfeſſus, ſine tamen cõtritione, vel attritione ad remiſſionẽ ſufficienti, & poſtea tanta attritio ei ſuperueniat, quæ licet de ſe non ſufficiat ad remiſſionem, ſacramenti tamẽ calore adiuncto ſufficeret, iuxta opinionem S. Thomæ [b] communiter acceptam, ſcilicet per virtutem ſacramenti aliquem ex attrito contritum

a Iacob. 5.

a Arg. ca. ſo-lite de maioris. & obe. & c. ſi Romanorum, 19. di.

b 3. par. q. 59. art. 6.

contritum fieri, iuxta dicta ſuprà *c*. Quare magnæ curæ nobis huius ſacramenti ſuſceptio eſſe debet, vt morientes beati ſemper viuamus, Amen.

c Cap. 1. nu. 40. & 41.

14 Porro ratio cur morbo, vel ſenio, & non alio modo morienti adminiſtratur, eſt quia ſic morientis iudicium & conſtantia valde turbatur corporis & ſenſuum omnium imbecillitate *d*. Quin & dæmon acrius eum illa hora, quam quauis alia omnium peccatorum repræſentatione, & ſpectris horrendis affligit. Quod vſu venire ijs non ſolet, quibus vita violenter eripitur, quia moriuntur integro iudicio & firmo; neque eiuſmodi repręſentationibus affliguntur, ideo non ita neceſſaria eſt illis ac huic iſta vnctio.

d Ca. nullus cum his quæ ibi ſcripſimus, de pœn. diſt. 7.

15 Circa hoc ſacramentum peccat mortaliter *primo*, qui credit non eſſe vera definita ſuper eo à ſacro Conc. Trid. *e* aut dubitat de eorum veritate, credens, aut credere debens ea eſſe ab Eccleſia & Cõcilio definita, & ſi verbo, vel ſcripto id exprimit, eſt excommunicatus per ſępe dictam bullam cœnę. Definitum vero eſt ibi, hæreticum eſſe, dicere extremam vnctionem non eſſe vere, & proprie ſacramentum inſtitutum ab ipſomet Domino noſtro Ieſu Chriſto, & promulgatum à Diuo Iacobo *f*. Aut non cõferre gratiam, ſicut alia: aut non remittere peccata, nec alleuiare infirmum, aut iam ceſſaſſe, quaſi olim tantũ fuerit gratia curationũ *g*. Aut ritum ęius, quem obſeruat Eccleſia Romana, repugnare ſententię beati Iacobi, ideoque eum poſſe iuſte mutari & contemni *h*: aut D. Iacobum per presbyteros intellexiſſe ſeniores populi, & non tãtùm ſacerdotes, ideoque poſſe per alios quam Epiſcopos, & ſacerdotes miniſtrari *i*. Nemo tamen inferat ex his non poſſe alias Eccleſias alia vti verborum æquipollentium forma: quia licet ipſemet Dominus illud inſtituerit, verba tamen formaliter, quibus eſt miniſtrandum, non præſcripſit. Adeo quod D. Ambroſius verbo indicatiuo, *Vngo te, &c.* vteretur, quæ communis eſt ſententia profunde fundata à Paludano *a*, per quod tollitur dubium à longinquo nobis propoſitum.

e Seſſ. 14.
f Canon. 1.
g Canon. 2.
h Canon. 3.
i Canon 4.
a In 4. diſt. 23.

16 Secundo peccat, qui ægrotus, vel ſenex conſtitutus in articulo mortis non petit hoc ſacramentum per contemptum, iuxta omnes *b*. Idem ſi non petit filio, ſeruo, famulo, pupillo, aut alij ſuæ curæ commiſſo, per ſupradicta in ſimili *c*.

b In 4. diſt. 23
c Ca. 21. nu. 5. 7. & 9. cap. duo. 23. q. 4.

Tertio peccat, qui accipit credens, aut credere debens ſe mortalis culpæ reum ſine confeſſione, vel contritione, vel tali attritione, quæ calore huius ſacramenti vim contritionis attingeret, per ſupra dicta *d*.

d Eod. c. n. 2.

De Sacramento Ordinis.

17 *Ordo in genere quid, & quis eccleſiaſticus, & quid ordo ſacramentum.*

18 *Ordo Theologis ſeptuplex, Canoniſtis nonemplex, nobis octuplex.*

18 *Ordinis circa ſacramentum errores Tridenti damnati.*
18 *Ordinatus ab Epiſcopo titulari, vel contra Prælati voluntatem vt peccat.*
18 *Epiſcopus ordinans alienum aut ſuum ſine titulo, vt peccat.*
18 *Ordinatus non renuntiet, nec alienet titulum, niſi ſic, &c.*

17 ORdo generaliter & proprie ſumptus auctore Auguſt. e *eſt parium, diſpariumque rerum ſua cuique loca tribuens diſpoſitio*, quomodo capitur in c. *ad hoc f*, & in rubrica iuris g. & quia perſonę præſtant rebus, ideo hominum ordo pręſtantior eſt ordine rerum *h*. Et quia inter homines Deo ſacri, ſiue ſpirituales pręſtant alijs *i*, ideo per Antonomaſiam appellatione ordinis ſimpliciter prolati intelligitur eccleſiaſticus, ſicut appellatione iuris Ciuilis, Romanũ, & Apoſtoli, Paulus *k*, & definitur à Thoma VValdenſi *l*, *eſſe ſacramenta miniſtrantium habitudo legitima cuique ratione miniſterij ſui conueniens*, hinc dicitur ordo Prædicatorum & Minorum. In hac tamen materia accipitur pro ſacra ordinatione & actu, quo homines in Eccleſiaſticum ordinẽ cooptantur, vt colligitur ex Conc. Trident. *m* & potius ſecũdum mentem, quã verba Magiſtri, & aliorum *n*, & gloſſæ *o* poteſt definiri, *eſſe ſacramentum quo traditur character, & poteſtas conſecrandi Euchariſtiam, vel in id adminiſtrandi*. Dixi, *Sacramentum*, pro genere, reliqua pro differẽtia. Porro materia ordinis eſt traditio rei ſenſibilis, vt libri, vel calicis, quæ & acceptio, ſeu tactus earum debent concurrere cum prolatione verborum formę, ita vt durante ea fiant: quoniam ſi ante, vel poſt fierent, ordinatio eſſet nulla, vt late demonſtrat Caietanus *a*, & ſupra dictum eſt in ſimili *b*, & de Confirmatione *c*, & de extrema vnctione *d*. Quod fundatur multis, in quibus eſt cap. *fin.* e quod ipſum tamen in contrarium fortiter retorqueri poteſt, quatenus habet ſupplendũ, & non iterandum: ſed reſpondendum illud eſſe referendum ad manus impoſitionem, & non ad tactum, quorum duorum prius meminit, illa enim non eſt de ſubſtantia ſacramenti, vt tactus, ſeu acceptio, quod recte poſt alios declarat Sotus *f*. Forma vero eſt prolatio verborum, quę pro varietate ordinum ſunt varia, ſicut & res traditæ ſunt diuerſæ. Conueniunt tamen in ſignificando traditionem, & acceptionem ſacramento ſubſtantialem.

Dixi, *Character*, ad deſignandum, quod character & poteſtas, quę traditur, non ſunt ſacramentum, ſed effectus eius. Vnde definitiones eorum, quæ habent hoc ſacramentum eſſe characterem, ſiue ſignaculum, & poteſtatem, debent cenſeri datæ per effectum, & non per genus, & differentiam, vt illa Auguſt. *Fides eſt credere, quod non vides*. Et illa Azon. g *Appellatio eſt reſciſſio ſententiæ, &c.*

18 Dixi, *Conſecrandi, &c.* ad diſtinguendum ordinem presbyterij ab alijs. Ordines autem ſunt nouem ſecundum Canoniſtas *h*, quibus conſtituuntur Tonſuratus, Oſtiarius, Exorciſta, Lector, Acoly-

e Lib. 19. de Ciuit. Dei, ca. 13.
f 89. diſt.
g De ordi. cognit. & ff. de decre. ab ord. fac.
h l. 2. ff de ſtat. homic.
i Ca. ſolitæ, de maior. & obed.
k parag. ius ciuile iuncta gloſſ. Inſt. de iure natur.
l Lib. 2. de ſacrament. cap. 116.
m Seſſ. 23. canon. 3.
n In 4. li. ſen. di. 24.
o In ſumma, 32. di.
a In Tract. ad. in Coll. ordin.
b De Baptiſmo num. 7.
c Num. 8.
d Num. 12.
e De Sacrament. non iteran.
f In 4. di. 24. q. 1. art. 4.
g In Rubr. de appell.
h in c. cum contingat de ætat. & qualit. per illum text. & per cap. cleros. 21. d. c. per ſonis, 25. diſt.

Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, & Epiſcopus. Quamuis ſecundum communem Theologorum *i* ſolum ſint ſeptem, dicentium, primam tonſuram, & Epiſcopatum non eſſe ordines, ſed officia. Quorum quatuor maiores dicuntur ſacri, non quidem quod omnes non ſint ſacri, ſed quia eis eſt annexum votum ſolemne caſtitatis, non vt eſſentiale, ſed accidentarium ex ſtatuto Eccleſiaſtico *k*.

- i In d.di. 24.
- k Cap. nulli. 38. d. c. decernimus, 33. & d. c. de voto lib. 6.

Circa hoc ſacramentum peccat mortaliter *primo*, qui credit non eſſe vera definita ſuper eo à dicto Conc. Trid. *l* aut de corũ veritate dubitat, & ſi verbo, vel ſcripto exprimat, eſt excõmmunicatus per bullam Cœnæ ſupra ſæpe citatam. Definiuit autem Concilium hæreticum eſſe eum, qui dixerit, non eſſe in nouo teſtamẽto Sacerdotium viſibile, vel externum, vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi, & offerendi verũ corpus & ſanguinem Domini, & peccata remittendi, & retinendi: ſed officiũ tantum, & nudum miniſterium prædicandi Euangelium, vel eos, qui non prædicant, prorſus non eſſe ſacerdotes *m*. Aut præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios ordines & maiores, & minores, per quos velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tendatur *n*. Aut ordinem, ſiue ſacram Ordinationem non eſſe vere & proprie ſacramentum à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, vel eſſe figmentum quoddam humanum excogitatum à viris rerum eccleſiaſticarum imperitis. Aut eſſe tãtum ritum quendam eligendi miniſtros verbi Dei, & ſacramẽtorum *a*. Aut per ſacram Ordinationem non dari Spiritum ſanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere, *Accipe Spiritum ſanctum*. Aut per eam non imprimi characterẽ, vel qui ſacerdos ſemel fuit, laicum rurſus fieri poſſe *b*. Aut ſacram Vnctionem, qua Eccleſia in ſacra Ordinatione vtitur, non tantum nõ requiri, ſed contemnendam & pernitioſam eſſe, ſimiliter & alias Ordinis cærimonias *c*. Aut in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiã diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris *d*. Aut Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi vel eam, quam habent, illis eſſe cum Presbyteris communem, vel ordines ab ipſis collatos, ſine populi vel poteſtatis ſecularis conſenſu, aut vocatione, irritos eſſe, Aut eos, qui nec ab eccleſiaſtica poteſtate rite ordinati, nec miſſi ſunt, ſed aliunde veniunt, legitimos eſſe verbi & ſacramenti miniſtros *e*. Aut Epiſcopos, qui auctoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos, ac veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum *f*.

- l Seſſ. 23.
- m canon. 1.
- n canon. 2.
- a canon. 3.
- b canon. 4.
- c canon. 5.
- d canon. 6.
- e canon. 7.
- f canon. 8.

Porro aduertendum eſt, quod prædictum Concilium nõ definit vtra opinio Theologorum, vel Canoniſtarum de ordinum numero ſit tenenda, quod ſperabamus quando hæc ſcripſimus, licet *g* canoniſtis videatur aliqua ex parte fauere.

- g Canon. 2. 3. 4. & 7.

Quare probabilis videtur vtraque: Mea tamẽ, cui videtur aſſentiri Medina *h*, ſalua ſaniori, eſt, quatuor Ordines, ſiue ordina-

- h De cont. ſacer. li. 2. c. 12. & 45.

tiones,ſcilicet tres maiores,& Epiſcopatũ, eſſe vere & proprie ſacramentum,cui prædicta definitio conuenit, alios autem potius eſſe ſacramentalia. Et ita quoad Epiſcopatum recedo à cõmuni Theologorum,per ca. 1. *i* quæ expreſſe ponunt quatuor ſacros Ordines: & per prædictum 7. can. quibus ego bona fide neſcirem reſpõdere. Quoad quatuor vero minores,& primam tonſuram recedo à Canoniſtis. Tum per rationes Caietani *k*. Tum quia non eſt eis adiunctum votum caſtitatis ſolemne. Tũ quia durum videtur damnare omnes qui accipiunt eos non præmiſſa confeſſione,vel ſaltem contritione ſufficienti, quorũ infinitus videtur eſſe numerus,quod tamen neceſſe eſſet facere,ſi eſſent ſacramenta vera gratiam conferentia ex opere operato,per dicta ſupra *l*. Tum quia conferunt eos etiã Abbates *m*.

[i Iuncta gl. 32. diſt. & allegata in ca. k In tract. de modo & rit. ordin. ſuſc.]

[l Eod. ca. n. 2. m Cap. quoniam, 69. d. capit. cũ contingat, cum ei adnotac. per Innoc. Hoſt. Ant. & alios, de ætat. & qualit.]

Secundo, peccat, qui credens, vel credere debens ſe mortalis culpæ reum, Epiſcopatum vel alium Ordinem ſacrum ſuſcipit, ſecundum omnes,non autem qui alios, ſecundum eos,qui negant vera eſſe ſacramenta, quos ſequimur.

Tertio,qui cõtrauenit nouis ſtatutis Conc. Trid. quod *a* ſtatuit, vt qui ſe procurat ordinari ab Epiſcopo titulari abſque licẽtia ſui Epiſcopi,etiamſi ſit illius familiaris,& continuus cõmẽſalis, & in loco nullius diœceſis,vel exempto,ſuſpẽſus ſit ab executione ordinum, quouſque ſuo Prælato viſum fuerit: Epiſcopus vero titularis ab exercitio Pontificalium per annum. Et *b* quod Epiſcopus ordinare poteſt eum,qui fuit familiaris eius per triẽnium,ſi beneficium ſtatim re ipſa,& ſine fraude illi conferat. Et *c* quod nemo promoueatur ad ordines cõtra voluntatẽ ſui prælati,etiãſi prohibeatur promoueri ob occultum crimen,& extraiudicialiter,quod ei,quia ſuis ordinibus,gradibus,aut dignitatibus Eccleſiaſticis fuerit ſuſpẽſus, non ſuffragetur vlla licẽtia de promouendo,aut ad priores ordines, gradus,aut dignitates antea conſequutus,reſtitutio, contra proprij prælati voluntatẽ. Et *d* quod Epiſcopus poteſt ſuſpendere ad tẽpus ſibi viſum ſuũ ſubditum ordinatium quacunque auctoritate, abſque ſuo præcedẽti examine, ſi eũ inueniat inhabilem. Et *e* quod Epiſcopus, aut alij ſui miniſtri pro collatione quorumcũque ordinũ, pro literis dimiſſorijs,aut pro ſigillo nil quidquam etiam ſponte oblatum accipiant. Et notarij pro ſcriptura, ſi eis nullum ſalariũ pro officio exercendo ſit conſtitutum, decimam tantum vnius aurei partẽ accipere poſſint. Et *f* quod nõ cõcedat dimiſſorias, niſi prius examinatis & approbatis. Et *g* quod nemo ordinetur, niſi prius legitime conſtet eum beneficiũ Eccleſiaſticũ ad victũ ſufficiens pacifice poſſidere. Et quod illud beneficiũ reſignare nequeat,niſi facta mentione,quod ad illius beneficij titulum ſit promotus,eaque reſignatio non admittatur,niſi conſtet aliunde poſſe commode viuere, & aliter facta ſit nulla. Et quod patrimonium,vel penſionem obtinentes promoueri poſthac nequeant , niſi quos Epiſcopus iudicarit neceſſarios, vel vtiles, conſti-

[a In ſeſſ. 14. cap. 2. de reform.]

[b Seſſ. 21. ca. 9. de reform.]

[c Seſſ. 14. c. 1. de reform.]

[d Ibid. c. 3.]

[e Seſſ. 13. ca. 1. de reform.]

[f Seſſ. 23. c. 3. de reform]

[g Seſſ. 21. c. 2. de reform.]

conſtituto prius, quoad patrimonium illud, vel penſio ſatis ſunt eis ad vitam honeſte ſuſtentandam, & illa ſine licentia epiſcopi alienare nequeant donec beneficium ſufficiens adipiſcantur, aut aliunde habeant vnde honeſte viuere valeant.

Quarto peccat, qui contrauenit illis præceptis, vel prohibitis, quæ continentur infra *h*. Alij modi peccandi ratione Ordinis colligi poſſunt ex his quę de matrimonio infra *i* dicentur, & de indigna perceptione & adminiſtratione *k*.

h Bap. 25. n. 69 & ſeqq.
i eod. cap. num 52.
k Cap. 25. num. 70.

De Sacramento Matrimonij.

19 *Matrimonium quatenus ſacramentum, quid, & quale eſt apud infideles.*
20 *Matrimonij ſacramentum conferre gratiam eſt de fide.*
20 *Matrimonij materia, & forma quæ, cum exemplis.*
20 *Matrimonium indiſſolubile regulariter ſic in totum, ſic in partem ſoluitur.*
22 *Diuertere ob quæ poteſt, vel debet coniux à coniuge.*
23 *Adulterans perdit ipſo iure ius exigendi debitum, licitè tamen petit.*
23 *Adulterans perdit ius negandi debitum adulteranti.*
23 *Debitum in foro animæ non debetur adulteranti.*
24 *Adulterantis coniux quando religionem ingredi poteſt.*
25 *Sponſalia quid, & quibus modis ſoluuntur, & num. ſeq.*
28 *Sponſalia omnia ipſo iure ſoluuntur per cauſam notoriam.*
28 *Sponſalia duobus modis tranſeunt in matrimonium.*
29 *Matrimonij, & ſponſalia contrahendi quæ ætas legitima.*
29 *Matrimonium regulariter omnis iuſtæ ætatis, & iudicij contrahere poteſt.*
30 *Matrimonij impedimenta quot, & quæ dirimant, & quæ non, num. 31.*

19 PRęſupponimus *primo*, quod ſacramentum matrimonij eſt *ſacramentum, quo fit maris & fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens a*. Dixi, *Sacramentum*, pro genere. Nec obſtat, quod matrimonium eſt inter infideles non baptizatos, qui non ſunt capaces ſacramentorum, quorum ianua eſt Baptiſmus *b*, quia apud eos non eſt matrimonium quatenus eſt ſacramentum, ſed tantum quatenus eſt contractus, & prædicta definitione definitur ſolum ſacramentum matrimonij, ſiue matrimonium, quatenus eſt ſacramentum. Dixi, *Maris & fœminæ*, ad differentiam ſacramenti Baptiſmi & Pœnitentiæ, quibus fit quędam coniunctio inter Deum & animam metaphorice *c*. Dixi, *Coniunctio*, intelligendo potius vnionem animorum, quam corporum, vt gloſſæ declarant in iuribus ſupradictis, & eſt textus *d*. Dixi, *Indiuiduam*, quia eſt inſolubile, hoc eſt, non poteſt, niſi morte naturali regulariter ſolui, nec ſic coniuncti poſſunt alijs

a Vt colligitur ex l. 1. ff. de ritu nupt. & princ. Inſtit. de pat. poteſt. & ex Mag. & alium in 4. l. ſent. d. 26. & in rub. de ſponſ. & matrim.
b Ca. veniens, de presbyte. non baptiſ.
c Iuxta cap. debitum, & adnot. de bigamis.
d In l. nuptias, ff. de reg. iu. & in cap. ſufficiat, 27. q. 2.

alijs altero viuente coniungi, & vterque alteri debet fidem ſeruare, & debitum coniugale reddere, & ſe mutuo in adminiſtranda re familiari iuuare, & neuter eorum ſine alterius conſenſu continentiam promittere poteſt.

20 Ex quo infertur, Matrimonium Chriſtianorum gratiã conferre ex opere operato, niſi obexponatur iuxta cõmunẽ *a*, contra gloſſam *b*, & nõnullos eam male approbantes, quia ex prædicta definitione patet illud eſſe ſacramẽtum, cuius proprium eſt ex opere operato gratiam conferre *c*, quod approbauit Cõc. Trid. *d* mox citandum, poſt quod non ſolum pro falſo, id quod ait illa gloſſa, ſed etiam pro hæretico habendum eſt, & cauẽda, aut certe caute legẽda ſunt ea, quę ſcribit Magiſt. Canus *e*. Addo hic omnia, quæ dicẽtur in hac materia de viris, intelligẽda eſſe de fœminis, & è contrario, niſi quatenus aliud expreſſũ fuerit.

Secundo præſuppono, quod quamuis diuerſi de materia & forma huius ſacramenti ſentiant, pręſertim Adrianus *f*, planius tamen videtur, quod conſenſus expreſſus & legitimus perſonarum ad contrahendum idonearum, ſiue expreſſus conſenſus ad coniungendum ſit materia, & verba, aut alia ſigna, & interdum taciturnitas, quibus ille exprimitur, ſint forma, quatenus exprimunt conſenſum: vt materia ſtipulationis, quæ interrogatione, & reſponſione conueniente fit, eſt conſenſus, & verba ſunt forma *g*. quamuis ad ſtipulationem neceſſaria ſunt verba, & non ſufficit nutus aut ſigna, neque ſcriptura *h*, ad matrimonium autem ſic *i*, imo interdum auditio, & taciturnitas ſine contradictione: vt quando pater contrahit pro filia præſente, & audiente, tacente, & non contradicente *k*. pro quo aptus tex. ibi, & in c. *l* Illa vero verba & ſigna ſufficiunt, & requiruntur, quibus ſignificatur ſtatim vna cum dicto, vel ſigno alterum alteri ſui corporis poteſtatem tradere, iuxta omnium ſententiam, qualia ſunt illa: *Ego te in meam vxorem accepto.* Et, *Ego te in maritum meum accipio m*, & alia eis ęquipollentia: vt, *Conſentio in te tamquam in meum, vel meam coniugem*, &, *Ab hoc tempore te pro mea vxore, vel marito habebo*, aut, *Volo, vt ſis mea vxor, vel maritus n*, nil enim refert quid de ęquipollentibus fiat *o*.

21 *Tertio* præſuppono, quod matrimonium interdum diuiditur in totum, etiam quoad vinculum, & interdum quoad torum & habitationem tantum; & interdum quoad torum tantum: nã diuiditur in totum, antequam ſit conſummatũ copula carnali, per profeſſionem ſolemnem religionis approbatæ *p*, quod eſſe de fide definiuit Concil. Trid. *q* Diuiditur etiam ante conſummationem per diſpenſationem Papę iuſta de cauſa factã, ſecũdum gloſſam ſingularẽ *r*, receptam ob omnibus puris Canoniſtis, & à Theologis canonũ peritis cõtra puros Theologos excepto Caietano *ſ*. Quorum opinio adeo ſeruatur, quod etiã ter vel quater ad petitiones cõſilio meo, antequam in vrbe veniſſem, oblatas, fœ. record. Paulus III. & Pius IIII. per ſuas diſpenſationes

a In rub. de ſponſ. & in 4. li. ſen. di. 26.
b Cap. quid quid, 1. q. 1.
c Vbi ſupra eo. nu. 1. dictum eſt.
d Seſſ. 7. canon. 6.
e Lib. 8. de Theologicis, ca. 5.
f In 4. de matrim. q. 1.
g ll. 1. in pri. & parag. 1. ff. de verbo oblig. cum ei adnotat.
h Per dict. li. 1.
i Cap. cum apud. & cap. tua de ſponſ.
k Iuxt. glo. communiter receptam in cap. honorantur, 32. q. 2.
l parag. porro, de ſponſ. impub. li. 6.
m Ca. ſi inter ſponſ.
n Ca. ex parte de ſponſ.
o l. fin. ff. man. & licet. de teſtam.
p Cap. ex publico de conuerſ. coniug. cap. commiſſum, de ſpõſal.
q Seſſ. 24. canon. 6.
r In dicto ca. ex publico.
ſ In Tomo primo Opuſ. tractat. 28.

ſationes diſſoluerunt quædam matrimonia omnino clandeſtine contracta, nondum conſummata, in remedium animarum, alioquin probabiliter periturarum. Quod atteſtor, ne quis ſequutus Sotum *a* contra Caietanum vnum ſcrupulum ingerat ijs, qui eiuſmodi ſanctiſſima gratia fruuntur, vel poſt hac fruentur: nam & poſt eum Michael à Medina *b* Caietanum, & communem eſt ſequutus.

Diuiditur etiam matrimonium contractum inter infideles etiã poſt cõſummationẽ, ſi altera pars eorum ad fidem Catholicam conuertatur, & altera noluerit ei cohabitare ſine contumelia Creatoris, & ſine niſu ad peruertendam, vel inducendam eam in mortale *c*: quia, vt dictum eſt, non eſt inter eos ſacramẽtum, ſed contractus tantum. Diuiditur autem quoad thorum & cohabitationem, & non quoad vinculum, propter fornicationẽ iudicis auctoritate, iuxta illud *d*: *Quicunque dimiſerit vxorem niſi ob fornicationem &c.* *e* & etiam propter ſæuitiam coniugis, & ob aliquas alias cauſas *f*. Diuiditur autem quoad thorum tantum, ob fornicationem per ſolam euangelij auctoritatem, ſiue alia iudicis ſententia, ſecundum communem, & gloſſam *g*.

22 Circa quę alias hic addidi *primo*, poſſe coniugem, Catholicum, vel Catholicam diſcedere à cohabitatione coniugis Lutherani, vel Lutheranæ ad ſuam hæreſin inducentis *h*, non tamen noue contrahere.

Secundo idem eſſe dicendum de coniuge, qui, vel quę à ſuo, vel ſua coniuge inducitur ad aliud peccatum mortale, & non poteſt ab inducendo retrahi *i*.

Tertio, reſpondiſſe nos cuidam nuptæ poſſe illam recedere à ſuo marito adeo laxo animo, & nimium fidenti, quod inducebat in domum ſuam quoſdam amicos parum pudicos, quibus, vel aliquo eorum cũ ea relictis exibat domo, & illi modo directe, modo indirecte, modo verbis, modo tactu, inducebant eã in aliquod peccatum cordis, & in grãde periculum operis, & rogatus ab ea ne id faceret, negligebat. Tũ quia eiuſmodi maritus, ſaltẽ indirecte inducebat eam ad peccandũ. Tum quia nõ tenebatur ei conuiuere cum periculo mortis corporalis volenti eam occidere, vel venenare, ſiue intoxicare *k*, ad quod reducẽdũ eſt cap. 2. *l* à fortiori nõ tenebatur cõuiuere illi ſub tanto periculo mortis ſpiritualis, quæ tanto grauior eſt corporali, quanto anima præſtat corpori *m*. Tum quia vxor poteſt diſcedere à marito fure, nolẽte à furando ceſſare, Paludanus *a*. Tum quia nõ obſtat, neminem poſſe cogi ad peccandum *b*, quia nõ poteſt etiã cogi ad apoſtatãdum, poteſt tamẽ diſcedere à conſorte & in apoſtaſiam inducente *c*. Tum quia fere caſus eſt in hoc l. *ſi lenones d*.

Quarto, coniugem à coniuge recedere nõ poſſe propter morbum, quem alij Gallicum, alij appellant Neapolitanum *e*, quia non poteſt etiam ob morbum leprę, qui eſt æque cõtagioſus *f*.

Quinto, quod coniux à coniuge non poteſt ob amentiam diſcedere,

a li. 7. de iuſt. & iur.
b Lib. 5. de ſacro. Hoſt. continentia.
c cap. gaudemus de diuerſ.
d Luc. 19.
e Relatum in c. dixit dominus, 32 q. 1. & c. dominus rad. caut. q. 5.
f Notatas ſuper tex. ſing. c. literas, parag. fin. de reſti. ſpol.
g Ca. noſſe, 32. q. 1.
h Per ca. 2. de diuor.
i Palud. in 4. li. ſen. d. 39. q. 1. col pu.
k Dict. ca. literas ſub fi.
l De diuor.
m ca. ille, 21. q. 1. & c. præcimus, 12 q. 1.
a Vbi ſupra. parag 1. 15. qu.
c Per dictum ca. 2 de diu.
d c. de epiſc. audien. & in c. diſcretionẽ iuncta gloſſ. de ea, qui cogn. conſang. vxor ſuæ.
e Arg. de ſin. vxorem, &c. horrendus 32. q. 5. & Alex. in l. ſi cũ dotem parag. ſi maritus 8. ſolu. matrim.
f Cap. 1. & 2. de coniug. lepros.

dere,niſi probabile mortis periculum induceret, per prędicta, quod dolens reſpondi cuidam amico religionem intrare volenti, eo quod vxor furere cœperat, quia commode poterat eam à ſe offendendo arcere.

Sexto,non peccare vxorem eo quod non diſcedit à marito adultero,etiam in adulterio perſeuerante,neque eo quod ei reddat, vel petat debitum,etiamſi publice adulteretur, modo id ei non placeat (quod fere ſemper contingit)& probabiliter arbitretur eum non deſtituturum ab eo , licet ipſa debitum ei neget. Imo nec maritus peccaret idem faciendo cum vxore adultera,ſi diſcipleret ei adulterium , & penſatis perſonarum, loci, temporis,alijſque circumſtantijs fieret probabile eam non poſſe ab adulterando arceri ſine maximo ſcandalo, & damno publico,vel priuato. Per quod limitanda ſunt cap. *ſi vir. g*

g De adult. & cap.32.q.1.

23 *Septimo*,quod coniux adulterãs non poteſt exigere debitum à conſorte innocẽte tamquam iure debitum, ſed poteſt petere tanquã licitum,ſiue publicum,ſiue occultum ſit adulterium,& ſiue coniux innocẽs ſciat,ſiue neſciat illud:quia licet adulterans ipſo iure perdat ius exigendi,non tamẽ perdit ius rogãdi vt concedat illud,ſi voluerit, eo quod vinculũ matrimonij durat non obſtante adulterio,quod eſſe de fide prędictum Conciliũ *h* declarauit,& facit illud licitũ,cum nullo iure naturali, diuino,vel humano prohibeatur:nã licet Dominus in euangelio *i* cõcedat innocenti facultatem negandi debitũ,non tamẽ negat poteſtatẽ reddendi illud,ſi voluerit, nec adultero facultatẽ petẽdi tamquam rem licitam,licet non debitam. Quibus eſt conſequens, poſſe coniugem innocentem adulteranti denegare debitum ſine vlla iudicis auctoritate,iuxta illud: *Frangenti fidem fides frangatur eidem k*,quæ breuis declaratio eſt mentis Caietani *l*.

h Vbi ſupra.
i Math. 5. & Luc.16.
k l.cum proponas, C. de pact. c.peruenit, de iureiur.
l In Tomo 1. Opuſculorũ, tractat. 31. Reſp. 4.

Octauo,quod coniux innocens etiamſi cœpit negare debitum adulteranti, & poſtea adulteretur, tenetur ei reddere, quia per compenſationem tollitur,quoad poteſtatem negandi,hoc crimen *a*:quod confeſſarij magnopere aduertere debent ad præcipiendum multis maritis , qui recedunt à toris vxorum propter pręſumptum,vel verum adulterium, & ſe copulant alijs, vt ipſi redeant ad eas , hi enim nullatenus ſunt abſoluendi, niſi prius incipiant reddere debitum vxoribus,aut certe concipiant propoſitum efficax reddendi illud *b*.

a Cap. intelleximus de adul.
b Arg. cap. peccatum, de reg.iur.l.6. cum ſimilibus

Nono, quod non obſtant prædictis iura *c*, quatenus habẽnt, non poſſe coniugem innocentem diſcedere ab adulterante ſine iudicis auctoritate, niſi adulteriũ ſit notorium,quia illa intelligenda ſunt quoad forum exterius, non autem quoad interius,de quo agimus. Per quę declaranda eſt gloſſa *d*.

c Cap. ſignificaſti,& c.porro, de diuor.
d c.1.32.q.1.

24 *Decimo*,quod interrogatus,an qui ante Conc. Trid. clam cõtraxit,& conſummauit matrimonium,& poſtea petitus in maritum coram iudice, à quo, quia negauit contractum, & deerant teſtes, fuit abſolutus, & cõiux nupſit alteri,poſſet ingredi

religio-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

religionem: Reſpondi non poſſe. Tum quia nulla religionum, quæ non ſit militaris, admittet eum, ſi verum fateatur, ſine licentia debita vxoris, quam in hoc caſu illa dare nequit remanens in ſeculo, prẹſertim in illo malo ſtatu. Nec obſtat Agathoſa *f*, quatenus habet maritum, cuius vxor fornicata eſt, poſſe religionem ingredi: quia id intelligendum eſt de illo, qui non dedit vxori cauſam ſaltem propinquam adulterandi, vt declarat Panormit. communiter receptus *g*, qualem videtur dediſſe cōſulens. Tum quia, ſi moreretur is, cui illa nupſit, teneretur eam accipere, etiamſi profeſſionem feciſſet *h*.

25 *Quarto*, principaliter præſuppono, quod ſponſalia non ſunt matrimonium, ſed promiſſio eius *i*, quod intelligendum eſt de promiſſione mutua ſiue reciproca, quia licet alterius tantum ſufficiat ad ſe obligandum, non tamen ſufficit ad ſponſalia efficienda, niſi altera quoque pars tacite, aut expreſſe idem alteri promittat, ſecundum omnes. Arrhæ autem & iuramentum non ſunt neceſſaria, licet illis firmiora fiant.

Porro ſponſalia non ſunt vt matrimonium inſolubilia, nam multis modis diſſoluuntur. *Primo*, per partium remiſſionem, etiamſi ſint iurata, ſecundum communem *k*, etiamſi principaliter iurata ſunt propter Deum: vt cum quis iurat ſe matrimonium contracturum cum aliqua paupere ob amorem Dei & eleemoſynam *l*. Tum quia Deus recipit illud in vtilitatem partis: ideo ipſa poteſt ei renunciare *m*. Tum quia alioqui iuramentum in fauorem eius factum poſſet ei ob varios reſpectus prẹiudicare *n*, licet oppoſitum teneant Innoc. & Panor. *o* & Syluest. *p* quorum opinionis color per prædicta tollitur.

26 *Secundo*, per alterius in religionem ingreſſum *a*, & cum alia poteſt alter ſponſalia contrahere, etiam antequā profeſſionē emittat *b*, cuius opinio probabilior eſt contraria, quam quidam tenēt ea ratione, quod nouitiatus eſt iuſta cauſa diſcedendi ab ſpōſalibus: eo quod dedit cauſam, vt ioco, & ſerio, animo irato, & pacato poſſit improperari ei, quod fuit religioſus, & inconſtās, & alia quẹ materiam poſſunt prẹſtare ringendi coniunctis inter ſe, & cum alijs exteris. Et quod contrariū tenētes concedūt ſufficere nouitiatū aliquorum menſiū abſque profeſſione.

Tertio, per alterius matrimonij verbis de præſenti contractū etiā copula nondum ſequuta, per ſponſalia item de futuro copula cū affectu maritali ſequuta *c*. Dixi, *affectu maritali*; quia ſine hoc prima ſponſalia, quoad Deum, non dirimuntur, quamuis ſic quoad Eccleſiam, ſecundum iura antiqua, ſecundum quæ ſponſalia tranſibant in matrimonium per ſolam copulā carnalē, quod ſublatum eſt per Conc. Trid. vt dicetur infra *d*: concurrente autem hoc prima ſponſalia non dirimuntur, niſi ſecunda eſſet cognata, vel affinis primæ ex coitu licito intra gradū prohibitum. Dixi, *Niſi ſecunda eſſet cognata, vel affinis, ex coitu licito intra gradum prohibitum*; nam ſi talis eſſet, neutram in vxorem ducere

poſſet,

e Ca. eum ſi c. ſane, c. coniugatus, de diuerſ. coniug.
f 27. q. 2.
g In d. c. diſcretionem, numer. 8.
h iuxta prædictum cap. Agathoſa.
i l. 1. ff de ſponſ. S. Th. & omnes, in 4. d. 27.
k Ca. præter, c. 1. de ſponſ.
l Iux. Card. ibidem.
m Arg cap. quamuis pactum de pactis, li. 6.
n Contra l. quod fauorē de leg. & c. quod ob gratiam, de reg. iur. lib. 6.
o In d. c. prætcrea.
p Ver. ſponſalia, q. 9.
a In d. cap. ex publice & c. veniens, quā cleric. vel vouen.
b Syl. verb. ſponſalia q. 10.
c Ca. ſicut ex literis, de ſponſal.
d Eod. n. 28. & c. 25. num. 144.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

poſſet ſecundum dicta iura antiqua. Non quidem primam, propter impedimentum affinitatis ex illa copula ortum. Non ſecũdam, propter impedimẽtum publicæ honeſtatis ex primis ſpõſalibus quoad ipſum natum, iuxta notata *e*. Dixi, *copula ſequuta*; quia præcedens etiam ſecundũm iura antiqua non ſufficeret *f*, quidquid quidam recentiores leuiter dixerint.

Quarto, per alterutrius ad aliam regionem migrationem abſque cauſa probabili, aut cum illa, ſed iudex certum tempus redeundi præfiniuit, & intra illud non redijt, quę pręfinitio eſt neceſſaria iuxta ius canonicum, cui eſt in hac re ſtandum, quod tẽpus non pręfiniuit *g*, non tamen iuxta ciuile, licet illud, cui non eſt ſtãdum tempus pręfiniat *h* præſcribit enim quod abſens in eadem prouincia expectetur duobus annis: & ſi in alia, tribus, vt tradit S. Anton *i*. & Sylueſt *k* quod procedit etiam ſponſalibus iuratis, ſecundum Panor. *l*.

27 *Quinto*, per ſuperuenientem affinitatem ex eo, quod altera pars rem habuit cum cognato, vel cognata intra gradum prohibitum, alterius partis, priuſquam copulam maritalem cum ſua ſponſa, vel ſponſo haberet *m*.

Sexto, per abſolutionem factam à iudice, eo quod contraxit illa intra pubertatis annos, & perueniens ad illos antequam eis conſentiat expreſſe, vel tacite petit ab eis abſolui *a*. Si tamẽ ambo, vel alter eorum eſſet minor ſeptem annis, ſponſalia eſſent adeo nulla, vt ex illis nullum impedimẽtum publicæ honeſtatis orireтur: & ita alteruter eorum cum cognata vel cognato alterius matrimonium contrahere poſſet *b*.

Septimo, per lapſum temporis præſtituti ad matrimonium de præſenti contrahendum: nam per illum is, per quem non ſtetit, quominus fieret., liberatur, & alteri pœnitentia irroganda eſt propter fidem violatam *c*.

Octauo, per ſuperuenientiam leprę, paralyſis, aut alius morbi contagioſi, aut amiſſionis oculi, naſi, aut alius notabilis deformitatis *d*.

Nono per ſuperuenientem fornicationem alterius *e*, ſiue volũtariam, ſiue coactam *f*. Alterius inquam, nam per ſuam nolente parte, quę innocens eſt, non ſunt diſſoluenda *g*. Dixi, *ſuperuenientem*; quia per pręcedentem non ſunt diſſoluenda, niſi tempore contractus ignoraretur, & ante matrimonium contractum noſceretur, ſecundum omnes: quæ maxime procedunt in fornicatione ſpirituali, quæ fit per hæreſin, aut apoſtaſiam *h*.

Decimo, per votum caſtitatis præcedens illa *i*: quamuis ſequẽs non diſſoluat: quia alter in alterius pręiudicium vouere nequit, excepto voto religionis, quod etiam poſt contractum matrimonium facere, & implere poteſt *k*, quo caſu tenebitur religionem intrare, iuxta Paludanum receptum *l*: qui autem promiſit alicui non ducere aliam, quam illam, non tenetur ducere illam, licet aliam licite ducere nequeat, ſecundum eundem Paludanum

e In cap. is, qui de ſponſalibus.
f Ca. veniens 2. de ſponſalibus, vbi Panorm. Præpoſi. & communis.
g Ca. de illis, de ſponſ.
h In l. ſæpe, ff. de ſponſa, & l. 2. C. de repud.
i 3 par. tit. 1. c. 18 parag. 1.
k Vbi ſupra q. 1. parag. 4.
l Dict. cap. de illis.

m Ca. veniẽs de eo qui cogno. conſang. vxor. ſuæ.
a Cap. a nobis, & c. de illis, 1. de ſpõſ. impu.
b Cap. literas de deſponſ. impu. & ca. 1. eod. tit. li. 6.
c Ca. ſicut ex literis, de ſponſal. cum ej adnotat.
d Cap. literas de coniung. lepro. & ca. quemadmodum de iur. iur.
e dicta cap. quemadmodum.
f Iuxt. gloſſam, receptã ibidem verbo ocAlos.
g Arg. ca. 2. de tranſlat. prælat.
h ca. non ſolum 28 qu. 1.
i cap. rurſus qui clerici, vel vouen.
k Vt ſupra dictum eſt.
l In 4. diſt. 27. qu. 1. art. 1.

danum *m*, & Adrianum *n* dicentem, neque communem opinionem eſſe contra hoc, neque ſequendam, ſi eſſet, quamuis eam ſequatur (ſed male, noſtra ſententia) Sylueſter *o*.

Vndecimo, per ſuperuenientem inimicitiam capitalem, ob quã diſſolui poſſunt, iuxta Hoſtienſem *p*.

Duodecimo, per omiſſionem implementi eius, quod promiſſũ eſt, ſiue voluntariam, ſiue inuoluntariam, vt quum dos promiſſa non præſtatur, ſecundum Ioan. Andream *q*: & cũ ſponſa certam dotẽ ſpõſo nõ promittit, videtur omnia ſua bona promittere, ſecundum gloſſam *r* receptam per citatos à Couarruuia *s*, adeo, quod ſi poſt ſpõſalia pauperior fiat, ita nõ poſſit omnia, quę tunc habebat tradere, non tenetur eam ſpõſus ducere.

Decimotertio, per famam impedimenti ad contrahendum inter eos canonice *t*. *Decimoquarto*, per ſuſceptionem ordinis ſacri *a*, iuxta Anton. *b* quem ſequitur Prępoſi. *c* quamuis per eum Matrimonium de pręſenti non diſſoluatur *d*. *Decimoquinto*, per ſuperuenientem cognationem legalem *e*. *Decimoſexto*, per morum alterutrius contrahentium aſperitatem, ſecundum Pano. *f* *Decimoſeptimo*, per aliquid noue ſuperueniens, quod ſi pręceſſiſſet, non fuiſſent contracta, ſecundum mentem S. Thomę *g*, ad quem alij quinque caſus, quos Præpoſitus *h* ponit, redigi poſſunt.

28 Notandum tamen eſt ſecundum Hoſtienſem *i* & Ioann. Andream receptos *k*, ſponſalia in caſibus pręd ictis regulariter ipſo iure non dirimi, & ideo auctoritate iudicis Eccleſiaſtici dirimenda eſſe. Et ita, qui abſque tali auctoritate cum alia contraheret, grauiter peccare videretur *l*, quamuis non mortaliter, iuxta Sylueſtrum *m*, ſicut nec venialiter in caſibus, in quibus ipſo iure diſſoluuntur, ſcilicet quando alter eorum religionem ingreditur, aut ipſo facto cum alia verbis de pręſenti cõtrahit, aut notorie fornicatus eſt, & alijs caſibus, quos Prępoſ. ponit *n*, quin, & generaliter dici poteſt, quod in nullo caſu, in quo cauſa diſſoluendi ſponſalia eſt manifeſta, tam quoad veritatem, quam quoad iuſtitiam, pręd icta Eccleſiæ auctoritas requiritur: quia tales ab iure abſoluuntur, Sylueſter *o*, & idem quando ſpõſalia ſunt clandeſtina: quia tunc ſcandalum ceſſat.

E contrario vero ſponſalia duobus modis in Matrimonium de præſenti tranſeunt. *Primo*, per copulã carnalem ſubſequutam vxorio affectu, id eſt, cum intentione Matrimonium conſummandi: nam ſi habeatur fornicario affectu, id eſt, ſine intentione ſe cognoſcendi tamquam maritus & vxor, ſed tanquã ſoluti à matrimonij vinculo, non eſt matrimonium corã Deo, ſed coram Eccleſia ſic, iuxta communẽ *p*, quidquid dicat Hoſtien. *q* ſecundum antiqua iura, quę quo modo poſt Cõc. Trid. ceſſent ponitur infra *r*. *Secundo* per declarationẽ conſenſus de pręsẽti verbis aut aliquo aperto ſigno factã, & nõ alias, quãtũlibet ſimul habitent, aut ſponſus eã in domũ traducat, & oſcula,

m Vbi ſup.
n In qu. de matrimon. q. 2.
o Verb. matrim. 2. q. 10.
p In ſumma de ſponſ. parag. ſi ob rationem in c. 2. q. 4. & c. requi. de ſponſaſ.
q In cap. de illis, de condict. appoſit.
r In mulier bona ff. de iur. iur.
s 2. part. ca. 5. num. 4. in Epitom.
t Ca. cum in tua, de ſponſal.
a Arg. extrauag. antiquæ de voto.
b In rub. de deſponſat.
c In cap. de illis, de ſpõſ.
d Dict. extrauag. antiquæ.
e De qua infra eo d. cap. num. 44.
f In ca. veniens, qui cler. vel vouen.
g In 4. libro ſent. diſt. 27.
h In d. ca. de illis.
i In d. parag. fin.
k In d. cap. de illis.
l Cap. ſi duo pueri, de deſponſat. impub. & cap. ſeculares, 32. q. 2.
m Verb. ſpõſalia, q. 11. parag. vltimo.
n In d. ca. de illis, col. fin.
o Verbo ſpõſalia, q. 11.

p In cap. de qui, deſponſ.
q Ibidem.
r Cap. 2. col. 144.

& amplexus interueniant, & quamuis copula tentetur. *f*

29 *Quinto* præſuppono, quod ætas legitime contrahendi Matrimonium in maſculis eſt 14. annorum completorũ, & in fœminis duodecim, etiam completorum; & ad ſponſalia contrahenda ſeptem in vtriſque: quamuis ſi potentia ſupplet ętatem, contrahere prius poſſunt, quæ tamen vſque ad illam ętatem non præſumitur *t*.

Sexto, quod omnis vtriuſque ſexus ętate legitima & iuſto iudicio pręditus poteſt Matrimonium contrahere, niſi ſpecialiter prohibeatur, vel aliquod impedimentum interueniat inter cõtrahere volentes *a*. Dixi, *iuſto iudicio*; quia amens tempore amentiæ non poteſt *b*.

f Capaſſa. de ſponſal. & Aretinus in conſilio 144. ex facto.

t Ca. puberes de deſponſat. impub. & c. 1. parag. idem quoque cod. tit. l. 6. addi. & tis gloſsis & communi doctorum.

a Cap. item apud de ſponſa.

b Cap. dilectus, de ſponſal.

De impedimentis Matrimonij in genere.

30 IMpedimentum Matrimonij ſecundum S. Thomã & communem *c*, eſt duplex. Alterum impediens, & dirimens: alterum impediens tantum. Dicitur autem impediens & dirimens, eo quod facit, vt impediti non ſolum contrahendo peccent, ſed etiam vt ipſum Matrimonium contractum nõ valeat: non autem eo quod diſſoluat Matrimonium legitime cõtractũ ante illius impedimentum, quia nullum tale eſt. Impedimenta vero huius generis ſunt duodecim, contenta his verſibus:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi forte coire nequibis.

c In 4. lib. ſent. diſt. 34.

31 Impedimentum vero impediens tantum dicitur, quod impedit, & non dirimit, id eſt, facit, quod peccent, qui ita impediti contrahunt, ſed Matrimonium contractum valet. Impedimenta vero huius generis ſunt duo.

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Impediunt fieri, permittunt iuncta teneri.

Ad quæ quidem duo reducuntur alia omnia, licet ſpecialiter dictis verſibus non contineantur, quę infra tangentur.

De impedimentis dirimentibus erroris, perſonę, & conditionis.

32 *Error multiplex, perſonæ, conditionis, fortunæ, & aliarum qualitatum, & 33.*
33 *Error perſonæ, vel conditionis ſeruilis annihilat Matrimonium.*
33 *Matrimonio ab erroneo qua auctoritate receditur.*
34 *Matrimonio ſeruorum conſentiens dominus liberat eos, & an vendere poſſit eos, & arcere à debito reddendo.*
34 *Matrimonium contrahens ſeruus an dominum vxori præferet.*
34 *Error perſonæ & conditionis dirimunt, ſed non alij.*

32 Primum

32 PRimum impedimentum dirimens Matrimoniũ eſt error perſonę. Eſt autẽ error perſonę credere de vna perſona quod ſit alia, vt quod ſit libera, cum ſit ſerua, vel quod ſit filius talis Regis, Ducis, Comitis, aut alterius, cuius non eſt. Dixi, *talis*; quia ſi credatur indeterminate, quod eſt filius Regis, aut Ducis, nobilis, aut diuitis, non eſt error perſonæ, ſed fortunæ, aut qualitatis, nec etiam ſi credatur filius talis Regis, aut Ducis, ſi talis Regis, & talis filij cognitio non habeatur *a*: error etiã perſonę eſt, credere, quod ſit primogenitus alicuius, cum non ſit, & propter ſpem, quam habet illum in paternis bonis ſucceſſurum, ei nubit tamquam primogenito, iuxta Cald. *b* & Hoſtien. *c* Ang. *d* niſi abſolute conſentiret in eum præſentem: quia tunc Matrimonium valeret, quamuis crederet alium eſſe, iuxta mẽtem Sanct. Thomę, & communis *e*.

Itaque *primo* ob hoc impedimentum peccat, qui procurat, vt Matrimonium, vel ſponſalia à ſe, vel ab alio per errorem contrahantur, quæ alias non contraherentur *f*, & probatur per dicta S. Thomæ *g*, & Matrimonium ſic cõtractum nihil valet, ſi fuerit error perſonæ, vel conditionis ſeruilis, ſecus ſi ſolum fortunæ, aut alius qualitas *h*: qualis eſt credere de paupere, quod eſt diues, de plebeio, quod eſt nobilis; de infami, quod eſt bonæ famę, de corrupta, quod eſt virgo *i*.

33 *Secundum* impedimentum dirimens Matrimonium eſt error conditionis ſeruilis, quo quis credit ſeruum eſſe liberum: nam Matrimonium contractum à libero cum ſerua quam putabat eſſe liberam, vel è contrario, contractum à libera cum ſeruo, quem putabat eſſe liberum, nihil valet: licet contractũ cum libero, vel libera ab eo, vel ab ea, qui, vel quę credit eſſe ſeruum, vel ancillam valeat *k*, & tradit S. Thomas, & cõmunis *l*, & Angel. *m* & communis *n*, & ſi Matrimonium erroneũ fuerit clandeſtinum propria auctoritate ſe ſeparare poteſt quoad torũ & cohabitationem: ſed ſi eſt in facie Eccleſię contractum, quoad thorũ ſe ſeparare poteſt, ſed non quoad cohabitationẽ, niſi per ſententiam Eccleſiæ *o*, quod procedit etiã ſi dominus poſt Matrimonium eam manumiſerit ipſo inſcio, & cum ea libera facta copulam coniugalẽ habuerit, quia talis copula habita eſt virtute primi cõſenſus, qui nullus fuit *p*: ſi tamen poſtquam reſciuit eſſe ſeruam, conſenſit in eam ſaltem per copulam vxorio affectu habitam, Matrimonium fiet validum, ſecundum iura antiqua, licet non poſt Conc. Trident. vt dictum eſt ſupra *q*: ſi autẽ liber Matrimonium ignoranter contrahit cũ ſerua, & nihilominus eam vult pro vxore habere, & illa nõ vult, nõ eſt Matrimonium, ſed coget illam Eccleſia, vt conſentiat in illud, iuxta gloſſam *a*; quod eſt verũ, ſi illa nondũ legitime alteri nupſerit: quæ gloſſa addit, quod dominus tradẽs ſuam ancillam tamquã liberam libero credenti eam eſſe talẽ, manumittere illã videtur. Quæ omnia ſunt intelligenda etiam de libera contrahente

a Roſ. verb. impediment. 2. & Syluest. verb. Matrimonium, 8. q. 1. parag. 5.
b In ca. 2. de coniu. ſeruo.
c In ſumma
d Verb. Matrimonium impedimen. 4. 5.
e In 4. libro ſen. diſt. 30.
f Ang. ver. matrimoniũ, 3. impedimẽto parag. 16.
g De dolo. 2. 2 q. 55 ar. 4.
h Cap. 1. 29. q. 1.
i Ca. 1. para. error. ea. q. 1.
k 29. q. 2. para. in ita ſub c. ſi quis lib.
l In 4. l. ſen. diſt. 30. ar. 1.
m Verb. matrimonium impedimen. 4. para 16.
n In c. propoſuit, de coniug. ſeruor.
o Arg. cap. porro, & ca. ſignificat de diuor.
p Roſ. verb. impedimentum, 32.
q Eod. n. 25. & 28. cap. ad noſtrum de coniug. ſeruo. ca. fœminam c. ſi quis ingenuus, 29. q. 2.

a Cap. fin. de coniug. ſeruo.

cum ſeruo. Et Dominus, qui conſentit Matrimonio ſui ſerui, aut ſeruæ, & locum ad reddendum debitum non concedit peccat: quia quamuis ſeruus contrahens Matrimonium inuito domino ad ei obſequendum magis, quam ad debitum reddendū teneatur: ſi tamen eo conſentiente contrahit, ad illud magis, quam ad hoc tenetur, & quamuis Dominus poſt matrimoniū, etiam ſuo conſenſu contractum eum vendere poſſit, non tamē in tam remotas regiones, vt vſus Matrimonij ei impediatur, iuxta communem *b*, & S. Thomam *c*, licet honeſtum eſſet ne ad tam remotas venderet etiam dum contra voluntatem eius cōtraheret, quamuis ad id ſub pœna mortalis peccati non tenetur, iuxta communem *d*, ſaltem quando commode in vicinas vendere non poſſet.

b In c. 1. de cō iug. ſeru.
c In 4. di. 36.
d In d. c. 1.

Errores autem aliarum qualitatum, vtpote fortunarum, nobilitatis, virginitatis, fortunę, & reliquarum non dirimunt: quia id nullo iure cauetur: imo contrarium *e*, & diximus ſupra.

e Cap. 1. 29. q. 1. & iis ita, ſub ca. ſi quis liber. ead. q.

De impedimentis dirimentibus voti, & cognationis ſpiritualis.

35 *Votum ſolemne caſtitatis impedit & dirimit Matrimonium.*
35 *Votum poſt ſolemne contrahens nulliter contrahit, & excommunicatur.*
36 *Cognatio ſpiritualis tam Baptiſmi, quam Confirmationis quid, & ad quos Tridenti reſtricta, num. 37.*
37 *Patrini ſunt ſolum hodie, qui deſignantur, & quot deſignandi, num. 38.*
39 *Patrinus an fiat omnis tangens cum nemo deſignatur.*
39 *Cognatio ſpiritualis non naſcitur ex ſolemnitate ſupplente baptiſmum, & 40.*

35 **T***Ertium* impedimentum dirimens Matrimoniū eſt votum ſolemne caſtitatis, quod celebratur profeſſione expreſſa, vel tacita religionis approbatæ, vel ſacri ordinis ſuſceptione, vt dictum eſt ſupra *f*, poſt quod qui contrahit peccat mortaliter *g*, & eſt excommunicatus *h*. De voto autem ſimplici dicetur infra *i*.

36 *Quartum* impedimentum dirimens Matrimoniū eſt impedimentum cognationis: quę eſt triplex, carnalis, ſpiritualis, & legalis. Cognatio ſpiritualis quę matrimoniū impedit, & dirimit (nam de non dirimente infra eodem, n. 71. agemus) *eſt attinentia duarum perſonarum, quæ ex ſtatuto Eccleſiæ oritur per Baptiſmi, & Confirmationis adminiſtrationem, vel ſuſceptionem baptizati, vel confirmati*, iuxta mentem omnium *a*, quę olim ſecundum iura antiqua erat triplex, paternitas, compaternitas, & fraternitas, ſecūdum dictam gloſſam receptam. Paternitas eſt, quę

f Ca. 22. n. 32.
g Cap. 1 de voto lib. 6. extrauag. 1. de voto. ſoa. 12.
h Clem. 1. de conſang. & affinit.
i Eod. c. n. 73.
a In rub. de cogn. ſpirit. S. Thom. & communis. in 4. lib. ſen. diſt. 30. & gl. ac communis in d. c. 1 eo. ti. lib. 6.

contrahitur inter baptizantem (qui locum patris tenet, ſiue ſit clericus, ſiue laicus, vir aut fœmina) & baptizatum: & inter baptizatum, & patrinum, qui locum matris tenet, ſiue ſit vnus, ſiue plures, ſiue vir, ſiue fœmina. *b* Compaternitas eſt, quæ contrahitur inter patrem & matrem baptizati ex vna parte, & ex altera inter baptizantem, & patrinum, & vel patrinos, qui ex ſacro fonte ſuſcipiunt, ſi ſunt baptizati, quamuis ſint ſchiſmatici, aut hæretici, & alias non: quia non ſunt eius capaces, iuxta S. Thom. & Richardum *c*, quidquid alij dicant: neque etiam inter baptizantē, & patrinos baptizati. Fraternitas eſt cognatio inter baptizatum, & filios naturales baptizantis, & patrinorum, etiam non legitimos, & etiam habitos poſt baptiſmum. Dixi, *olim ſecundum iura*; quia hodie ceſſat fraternitas, & aliqua ex parte compaternitas, per conc. Trident. *d*

b Ca. quamuis de cogn. ſpirit. lib. 6.

c In 4. libro ſen. diſt. 42. art. 1. q. 3.

d Seſſ. 24. & 2 de reform. matrim.

37 Quare loco multorum, quæ hic in vulgari dixi, & nūc ceſſant, ſubijcio tenorem illius cap. quod ſic habet: *Sancta ſynodus ſtatuit, vt vnus tantum ſiue vir, ſiue mulier, iuxta ſacrorum canonum inſtituta, vel ad ſummum vnus, & vna baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant: inter quos ac baptizatum ipſum & illius patrem, & matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantum ſpiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequam ad Baptiſmum conferendum accedat, diligenter ab ijs, ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, quem vel quos elegerint, vt baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant, & eum, vel eos tantum ad illum ſuſcipiendum admittat, & in libro eorum nomina deſcribat, doceatque eos, quam cognationem contraxerint, ne ignorantia vlla excuſari valeant. Quod ſi alij vltra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant. Ea quoque cognatio, quæ confirmatione contrahitur, confirmantem, & confirmatum, illiuſque patrem & matrem, ac tenentem non egrediatur: omnibus inter alias perſonas huius ſpiritualis cognationis impedimentis omnino ſublatis.*

38 Per hoc nouum ſtatutum ceſſat quęſtio, an multi, & quot poſſint eſſe patrini? & an inter fratres baptizati, & omnes filios, vel quos patrinorum, vel baptizantis ſit hoc impedimentum: & an inter baptizatum, & filios adoptiuos patrinorum, & baptizantis, & an inter baptizatum, & vxorem vel concubinam, vel maritum patrini, vel matrinæ, vel baptizantis, & an cognatio tranſeat per actionē, vel paſſionem in coniugem vel concubinam, ante vel poſt cognitam: & an omnes ſuſcipientes, reſpondentes, vel tangentes baptizatum, vel qui corū ſint patrini, vel matrinę, quoniam tota cognatio ſpiritualis redacta eſt ad ſolam eam, quę eſt inter patrinum & baptizatum, patrem & matrem baptizati: & inter baptizantem & baptizatum, & patrē & matrē baptizati: ita quod nulla eſt hodie fraternitas, aut cōfraternitas: nulla item compaternitas inter baptizantem & patrinos: nulla item inter baptizatum, & coniuges, & cōcubinos, vel cōcubinas prędictorū, & minus inter ipſoſmet patrinos. Et ideo

ſine peccato poſſunt eſſe patrini maritus & vxor. Nulla item inter reſpondentes, tangentes, & alios, & niſi ſint ad id deſignati: quamuis videatur relinqui dubium, an quando nulli deſignantur in patrinos, per culpam parochi, vel alterius in neceſſitate baptizantis, ſoli & omnes tangentes baptizatum fiant cognati iuxta ius antiquum: quod verius videtur, quum à iure antiquo non ſit recedendum, niſi quoad recepta in nouo *a*, & Concilium videtur loqui quando deſignantur aliqui patrini, quod ipſum dicendum videtur, quando plures, quam vnus, vel duo deſignantur, & admittuntur, omnes ſcilicet cognatos fieri, quia multa fieri prohibentur, quę facta tenent *b*, in quod facit doctrina Bart. communiter recepti *c*.

a l. præcipimus, C. de appell.

b Capit. 1. de Matri. contrac. contra interdictum eccl. & c. 1. de cler. per ſal. procu.

c In l. prætor ait n. 3. ff. de noui operis nunt.

40 Notanda tamen ſunt tria. *Primum*, errare illos, qui cum puer in domo baptizatur propter neceſſitatem ſine ſolemnitate, & poſtea cum ea in Eccleſia exorcizatur, & vngitur chriſmate, credunt ex hoc poſteriori actu oriri cognationem, & non ex priori cum contra ſe res habeat: quia poſterior actus non eſt Sacramentum, ſed ſacramentale, per quod nec character imprimitur, nec cõfertur gratia ex opere operato: licet ſit actus catechiſmi & exorciſmi, ex quo alia cognatio minor impediens, & non dirimens naſcitur *d*, de qua infra *e*. Ob quod multum expediret vt parochus non ſolum faceret ea quę Concilium prędictum iuſſit, ſed etiam in tali ſupplemento ſcriberet illum actum ſupplendi non fuiſſe baptiſmum, ſed tantum catechiſmum cum exorciſmo.

d Ca. per Catechiſmum de cognat. ſpiritu. li. 6.

e Eod. c. n. 72

Secundum, cognationem ſpiritualem Matrimonio iam contracto ſuperuenientem non diſſoluere illud: ſed tantum exactionē debiti coniugalis impedire, vt ſupra *f* dictum eſt.

f Capi. 18. num. 34.

Tertium, quod eodem modo eſt reſtricta cognatio, quæ naſcitur ex Confirmatione, quo quę naſcitur ex Baptiſmo, per prędictum Conc. ſupra relatum, & ita totum cap. *a* limitatur per illud. Adde quod non baptizatus non poteſt eſſe patrinus, neque contrahere hanc cognationem *b*, baptizatus autem etiamſi ſit hæreticus, ſic *c*.

a De cogna. ſpirit. lib. 6.

b S. Tho. in 4. d. 42. q. 1. a. 3

c Sot. & Syl. verb Matrimonium, q. 8.

Interrogatus autem dudum, an pater baptizans in neceſſitate filium ſuum ſuſceptum ex fornicatione poſſit contrahere Matrimonium cum illius matre: Reſpondi non poſſe: quia regula iuris habet, cognationem ſpiritualem impedientem, & dirimentem contrahi inter baptizantem, & parentes baptizati *d*: à qua non excipitur, niſi baptizans filium ſuum, & coniugis ſuæ, vel ſui, cum qua, vel quo iam contraxit Matrimonium *e*, ea ratione, quod per actum bonum non debet præiudicari Matrimonio ſancto antea contracto, quæ ceſſat in contrahendo, de quali quærebatur, per quod videntur ſolui argumenta quæ in contrarium adducit Sotus *f*, qui tamen non fuit auſus tenere contrarium, nec etiam Paludanus.

d Capit. 1. de cognat. ſpirit. lib. 6.

e Per c. 1. ad limina, 32. q. 1.

f In 4. diſt. 42. art. 2.

De im-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De impedimẽto cognationis carnalis, & affinitatis.

41 *Conſanguinitas quid, & impedit, & dirimit intra quartum gradum.*
42 *Affinitas quid, & quantum reſtricta per Concil. Trid.*
43 *Copula carnalis perfecta quid, & quæ gignit affinitatem.*

41 COgnatio autem carnalis ſeu conſanguinitas, *eſt propinquitas duarum perſonarum, eo quod vna ex altera, vel ambæ ex eadem deſcendunt*, ſecundum gloſſam receptam *g*, pater enim & filius ſunt conſanguinei, quia vnus ab alio deſcendit: duo item fratres, quia ambo à tertio deſcendunt.

42 Affinitas vero eſt, *propinquitas duarum perſonarum, quarum vna cum conſanguinea alterius copulam habuit*, ſecundum gloſſam receptam *h*, in qua re copula illicita, & licita ſunt pares *i*, modo ſit perfecta, quæ eſt illa, per quam ſemen viri in vas fœminę naturale ad generandum mittitur *k*, & non ſufficit ſaltem coram Deo violatio virginitatis, nec quælibet alia turpitudo, iuxta gloſſam receptam, & ita non ſufficit actus ſodomiticus, iuxta mentem S. Thomæ, & communem *m*, quam Paludanus & S. Anton. *n* explicant.

43 Ex quibus ſequitur *primo* conſanguineos, vel affines intra quartum gradum nõ poſſe Matrimonium licite cõtrahere, nec contractũ valet *o*, ſed prædictum Concilium *p* limitauit impedimentũ affinitatis ex illicita copula natum, ad primũ, & ſecũdum gradum tantum, ſtatuens in vlterioribus gradibus Matrimonium poſt eã contractum non dirimi, licet contextus illius non addat, illud non impedire, ſed tantum non dirimere: & ideo potuiſſet aliquis dicere, quod licet Matrimonium contractum per affines ex copula illicita tertij & quarti gradus valeat, peccare tamen cõtrahentes ſine diſpenſatione: quia à lege veteri non diſcedimus, niſi quatenus per nouam exprimitur *a*: tamen Pius V. motu proprio ſuper hoc edito contrarium declarauit *b*, ſcilicet dictam affinitatem nec dirimere, nec impedire.

Sequitur *ſecundo*, huiuſmodi contrahentes non ſolum peccare, ſed etiam excommunicatos eſſe, ſicut ſunt conſanguinei *c*, niſi excuſet ignorantia, de quo infra *d*, qui vero cõtrahũt tantum ſponſalia intra quartum gradum, peccant quidem, ſed non ſunt excõmunicati, niſi copula ſequatur, & ea ſequuta ſic, iuxta communem, ſecundum iura antiqua, per quæ ſponſalia tranſibant in Matrimonium per copulam carnalem ſequutam: non tamen hodie poſt Conc. Trid. *e* quę tamen ſecundum iura antiqua non procedebant, quoad forum conſcientię, niſi in eo, qui vxorio affectu copulam habuerat, alias enim in illo foro nõ eſſet verum Matrimonium, iuxta omnes *f*, ex quibus infertur, quod huiuſmodi impediti contrahentes ante legitimam ętatẽ

g In arbore conſanguini. lib. 6.
h In arbore affinitatis.
i Cap. diſcretionem, de eo qui cogn. cõſ vxo. ſuæ.
k Ca. Extraordinar. 35. q. 3.
l In d. c. extraordinar.
m In 4. lib. ſen. diſt. 41.
n 3. par. tit. 1. capi. 12.
o Capit. non debet, de conſang. & affinit.
p Seſſ. 24. c. 4. de refor. Matr.

a l. præcipimus C. de appell.
b In extrauag. ad Romanum lata anno 1566.
c Clem. 1. de conſang. & affin.
d Capit. 27. num 141.
e Vt dictum eſt ſupra nu. 25. & 28.
f In c. 1. qui de ſponſ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

non ſunt excommunicati: quia in effectu ſponſalia tantum de futuro contrahunt *g*: idem de contrahentibus credentibus ſe cognatos, ſi vere non ſunt: nam peccant mortaliter, & non valet Matrimonium, ſi credebant illud non valere, alias ſic, vt recte Syluester reſoluit *h*. Quod autem dictum eſt de viro cõtrahente cum muliere, idem cenſetur dictum de illa contrahente cum illo.

g Ca. 1. parag. 1. de ſpõſ. l. 6.
h In verb. Matrimon. num. 7. q. 13. parag. 5.

De impedimento cognationis legalis.

44 *Cognatio legalis quid, quotuplex, & quouſque impedit, & dirimit, num. 45.*

44 COgnatio vero legalis, *eſt propinquitas ex adoptione alicuius in filium proueniens*, ſecundum mentem prædictorum: & eſt triplex. *Prima* eſt aſcendentium, aut deſcendentium, ſcilicet adoptantis, & adoptati, & deſcendentium eius, quæ nec diſſolutione adoptationis, nec emancipatione tollitur *k*. *Secunda* quaſi tranſuerſalis, ſcilicet inter adoptatum, & filios naturales adoptantis durante adoptione, & filio naturali exiſtente in poteſtate patris, & non alias *l*. *Tertia* eſt, quædam legalis affinitas, ſcilicet inter vxorem adoptati, & adoptantem, & inter adoptatum, & adoptantis vxorem, quę durat perpetuo, ſicut prima *a*. Porro quęlibet harum cognationum impedit, & dirimit Matrimonium, iuxta gloſſam & communem *b*, licet aliqui contradicant quoad cognationem tranſuerſalem.

i Poſt glo. c. 1. de cognat. legal.
k Ca. ita diligere, 30. q. 3. & parag. ergo Inſt. de adoptionibus.
l Cap. 1. de cog. legal. l. qui per adoptionem ff. adopt.
a l. adoptiuus, ff. de ritu nupt.
b In d. c. 1. & in 4. lib. ſent. di. 42.

45 Ex quibus *ſequitur*, inter adoptantem & adoptiui matrem hanc cognationem non contrahi, & quod adoptans aliquã in filiam ſuam non poteſt cũ illa, nec aliqua eius deſcendente intra quartum gradum Matrimonium contrahere: quia ſunt tanquam aſcendentes & deſcendentes. Itẽ, quod non poteſt cõtrahere cum vxore filij adoptiui eo mortuo, nec filius adoptiuus cum vxore adoptantis eo mortuo: quia eſt cognatio tertiæ ſpeciei: quamuis ſic cum eius matre, etiam filio viuente: quia inter illos nulla cognatio intercedit. Sequitur item, quod adoptiuus cum filia naturali adoptantis hoc viuente, & illa in eius poteſtate manente, Matrimoniũ contrahere non poteſt, ſed ſic patre mortuo, aut filia emancipata, aut ſi eſt illegitima, aut ipſe eſt iam emancipatus: quia hæc cognatio his modis ſoluitur, ſecundum omnes *c*.

Inter prędictas vero tres cognationes hoc intereſt, quod conſanguinei, ſi contrahant inter ſe Matrimonium intra quartum gradum non ſolum peccant *d*, ſed etiam ſunt excommunicati, *e* ſicut & de affinibus infra dicemus. Cognati autem ſpiritualiter, vel legaliter, licet peccent, non tamen ſunt excommunicati, ſicut nec conſanguinei ſola ſponſalia de futuro contrahentes, iuxta gloſſam receptam *f*.

c Vbi ſupra.
d Ca. nõ debet, de conſanguin. & affinit.
e Clem. 1. de conſang. & affinit.
f In dicta clement. 1.

De impe-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De impedimento criminis, aut delicti.

46 *Matrimonium quæ occiſio, & quod adulterium impedit, & dirimit,* & 47.

46 QVintum impedimentum eſt crimen. Pro cuius notitia notandum, duo eſſe crimina, quę matrimonium impediunt, & dirimunt, ad quæ reducuntur illa tria S. Thom. communiter recepti g. Alterum eſt occiſio coniugis alicuius cauſa contrahendi cum eius coniuge, quæ facta vtroque machinante perpetuo impedit, etiamſi aliter infidelis eſſet, & ad eius conuerſionem procurandam patrata fuiſſet h, facta vero, altero tãtum machinante, non ſufficit, niſi adulterium interueniat i. Dixi, *cauſa contrahendi*; quia occiſio alio fine facta non ſufficit k, neque ratihabitio occiſionis ſuo nomine factę: quamuis ſic iuſſio, aut conſilium, iuxta gloſſas receptas l.

Alterum crimen eſt adulterari ſcienter cum coniuge alterius, & contrahere matrimonium, vel dare fidem dę contrahendo. Dixi, *adulterari*; quia ſi non erat vere coniux, licet putaretur talis, non impedit a, impedit tamen ſi ſit verum, quamuis ſit ſolutum, quoad thorum, vel cohabitationem b. Dixi etiam, *adulterari*; quia nec datio fidei de contrahendo, nec contractus ſine adulterio ſufficit c. Dixi, *ſcienter*; quia ſi vterque probabiliter ignorat, poſſunt matrimonium contrahere, ſimul atque mortuus fuerit, qui impediebat: & ſi alter tantum ignorat, in eius arbitrio eſt, ſublato impedimento denuo matrimonium contrahere, vel non d, donec ſciens cum tertia contraxerit, & modo ignorans non reſciuerit ante mortem impedientis, aut poſtquam reſciuit, non habuerit copulam.

47 Notandum item, quod vt matrimonium inter ignorantem impedimentum, & ſcientem valere incipiat, non ſufficit ceſſatio impedimenti, & conſenſus nouus ſcientis: quia oportet, vt etiam ignorans denuo in illum conſentiat, poſtquam ei notum fuerit interueniſſe impedimentum, per quod illud matrimoniũ non valuit, & fiat ei iuſta libertas ad renuendum, ſi voluerit, ſecundum Innocentium e, & Scotum f. Satis tamen videntur hęc ei notificari, & dari libertas, quando certior fit matrimonium nil valuiſſe, ob aliquod impedimentum in genere, & quod non cogitur ad denuo contrahendum, quamuis non exprimatur ſpeciatim impedimentum, ob quod primum matrimonium non valuerit, neque à domo ſui mariti in maiorem libertatem deducatur: quin, & pręſtat id facere quoties non conuenit, vt illud ſpeciatim nouerit, ſatis enim eſſet tũc dicere gratioſè ſuſpicor te non eſſe maritum meum, aut vxorem meam aliqua de cauſa, ideo rogo te plurimum cauſa tranquillitatis meæ conſcientiæ & conſolationis, vt ſi, & quatenus opus fuerit, denuo nos pro coniugibus habeamus, ſecundum mentem Caietani g,

g Vbi ſup. & di. 39. in expoſit. litera.
h Ca. laudabilem, de cõuerſ. infid.
i Cap. ſuper eo, de eo qui dux in matrimon. iux. Ioan. And. per Panor. & communem receptum ibidem.
k Dict. cap. laudabilem.
l In capit. ſi quis viuente 32. q. 1. & in ca. 1. de conuerſ. infid.
a Ca. ſignificaui. de eo qui dux. in matrim.
b Ca. ſignificaſti & ca. ex literis, eod. tit.
c Dict. ca. ſignificauit, & cap. 1. 31. q. 1.
d Ca. 1. eod. tit.
e In fi. ca. 1. de eo, qui dux. in matrimon.
f In 4. libro ſent. diſt. 35.
g 2. Tom. opuſculo tract. 12. de matrimo. q. 2. & in ſum. verb. Matrimonij pa. 3.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De impedimento dirimente infidelitatis.

48 *Matrimonium quæ infidelitas impedit, quouſque dirimit.*
49 *Matrimonium, quod inter infideles nullum, & quod annullandum.*

48 SExtum impedimentum dirimens matrimonium eſt infidelitas. Matrimonium etenim contractum à fideli cũ infideli nondum baptizato, nullum eſt, etiamſi ſit catechumenus, hoc eſt, in fide Chriſtiana inſtructus, & velit baptizari h: nam licet, vt ſupra dictum eſt, matrimoniũ inter infideles eſſe poſſit, quatenus eſt cõtractus i, non tamen quatenus eſt Sacramentum a, nec etiam vt contractus valet, ſi contra leges eorum fiat, & multo minus quando contra leges naturales, vt fit, quoties cum pluribus, quam cum vna contrahitur b.

49 Notandum tamen, quod matrimonium infidelium non diuiditur, eo quod alter eorum ad fidem conuertatur, licet cõuerſus licite ſe ſeparare poſſit, quoad cohabitationem à nõ cõuerſo nolente conuerti: quamuis melius faceret conuiuendo ei quouſque ſpes aliqua cõuerſionis eſſet: tamen cum alia matrimonium contrahere viuente infideli non poteſt, niſi cum ipſe nollet habitare cũ ea abſque contumelia creatoris, & ſine ſtudio peruertendi eam, aut in peccatum mortale inducẽdi; quod procedit etiã in infidelibus, qui contraxerunt in gradibus lege canonica prohibitis, modo ſecũdum leges eorum matrimonia eſſent valida c, imo, & ſi infidelis antequam matrimonium cõtrahat, conuertatur, illum recipere tenetur d, ſiue dicamus per cõuerſionem matrimonium dirimi, ſicut ſenſit Panormitanus, e ſiue per ſecundum, ad quod contrahendum prędicta faciũt facultatem, vt melius dixit S. Thomas g. Dixi ſupra, *cum infideli nõdum baptizata*; quia contractum cum fideli hæretica, vel ſchiſmatica valet, licet contrahendo peccet, iuxta gloſſ. receptam h, & & Sanctum Thomam, & alios i. Sed contrahens cum non baptizata peccat, & non valet matrimonium: quamuis iam ſit catecumena, vt dictum eſt ſupra.

h Cap. eſue. vbi glo. 28. q. 1.
i Cap. gaudemus, de diuort. & cap. deinde, 20. diſt.
a Arg. ca. veniens, de presbyt. non Baptiſ.
b arg. ca. fin. de diuor. & c. de infidelibus de conſang. & affinit.
c Dict. cap. gaudemus.
d Per cap. gaudemus, de diuort.
e Dict. cap. quanto, & d. c. gaudemus.
f Dict. cap. quanto.
g In 4. libro ſent. diſt. 39.
h In ca. non oportet, 28. q. 1.
i In. dictâ diſt. 39.

De impedimento dirimente violentiæ, vel metus.

50 *Matrimonium metu iuſto contractum, imo & conſummatum nullũ.*
51 *Metus qui iuſtus noue definitus, & declaratus.*

50 SEptimum impedimentum dirimens matrimonium, eſt violentiæ, vel metus; pro cuius declaratione pręmitto *primo*, quod quamuis omnes contractus facti per metum regula-

regulariter valeant, ſecundum gloſſam, & cõmunem *k*, licet noſter Fortunius Garcia oppoſitum tenuerit *l*, & quamuis Sacramenta, in quibus character imprimitur, ſicut in Baptiſmo *m*, etiam valeant: contractus tamen, & Sacramentum matrimonij per metum contracta nil valent *n*, quia ita Eccleſia decreuit, ob multa, quæ Panorm. & alij tradunt, quæ tamen ſola ſine ſtatuto Eccleſię vix ſufficerent.

51 Prætermitto *ſecundo*, quod non quilibet metus ad hoc ſufficit, ſed requiritur iuſtus, qui cadit in virum conſtantem *p*, qui definitur à S. Tho. communiter recepto, etiam à Soto *a* eſſe ille, *quo minus malum maioris euitãdi cauſa eligitur*, vt olim diximus *b*, & late tradit Couarruuias *c*.

Contra quam definitionem occurrũt hoc in loco in Manuali ſermone Hiſpano ſcripto, quædam: *primum*, quod minor timor eſt iuſtus mulieri quam viro, iuxta gloſſam ſingularem, & à plurimis laudatam *d*, quæ non eſſet vera, ſi hac definitione perpenderetur.

Secundum, quod vera & communis ſententia habet, iuſtum metum iudicis, vel prudentis arbitrio eſſe definiẽdũ, ſecundũ gloſſã *e* & prędicta definitio ſatis cõcludit eſſe à iure definitũ.

Tertium, quod communis Panor. Præpoſ. & aliorum multorum habet contra Hoſtien. *f* quod qui matrimoniũ metu mortis contractũ, metu quoq; mortis conſummat, nõ videtur matrimonium validũ facere, & quidem ratione irrefragabili, ſcilicet, quod eſſentia matrimonij eſt, vt conſenſus ſit liber *g*, ſecũdũ omnes: & cum conſenſus directus in matrimonium metu mortis extortus, nõ ſit ſatis liber, à fortiori cõſenſus indirectus, & per quandam conſequutionem reſultans, ex copula eodem mortis metu extorta, non erit ſatis liber, qui tamen ſecundum definitionem prędictam non poteſt dici iuſtus, quippe, quod non eligitur minus malum ad euitandum maius: imo maius malum, ſcilicet peccatum mortale ad euitandam mortem corporalem, quæ eſt malum minus eo *h*.

Quartum, quod nihil male venialiter factum poſſet dici iuſto metu factum, quum omnis culpa etiam venialis, ſit maius malũ omni alio malo, quod nõ eſt peccatũ, ſecundum Panor. *i* & omnes Theologos, & Canoniſtas, & ſentit gloſſ. *k* quod tamen etiam Sotus, qui definitionem prędictam ſequitur *l*, ſatis negat.

Quintum, quod õmnis rectus iudex iudicabit metum iuſtum mortis, mutilationis eſſe iuſtum abſolute ſine conſideratione, an per illum liberetur à maiore malo, vel minore *m*, & etiam metum ablationis omnium bonorum, vel maioris partis eorũ, ſaltem ſi magna ſunt *n*: & merito, quia vita quędam ſunt, iuxta gloſſam receptam iuncto textu *o*.

Sextum, quod etiam omnis rectus iudex conſiderabit in alio alius generis metu, non ſolũ malum ipſum obiectum, ſed etiã circumſtantias fortitudinis, vel fragilitatis, non ſolum ſexus,

vt dixit

k In cap. abbas, de his, quæ vi.
l De vi fin. illat. 21.
m c. maiores, parag. item quæritur de Bapt.
n Ca. veniens 1. c. eũ locũ, de ſponſal. & tex. irrefragabilis in ca. ſignificauit, de eo, qui dux in mat.
o In d. cap. cum locum.
p l. metum, ff. quod met. cauſ.
a Ibid. in 4. lib. ſen. d. 29. art. 8.
b In d. cap. cum locum.
c In epit. 4. 1. part. ca. 4. parag. 1. an. 10. & in 2. part. ca. 3. parag. 4.
d In d. cap. cum locum.
e In capitu. cũ dilectus, de his quæ vi.
f In c. conſultationi, de ſponſ.
g Per d. c. cũ locum.
h Iux. c. ita ne cũ citatis in eo, 32. q. 5.
i In c. ſacris, quod me. cauſ.
k In c. ſi aliquid, 22. q. 4.
l In d. q. 29. art. 3.
m l. 1. & 2. ff. quod met. cau.
n Ca. 1. de reſt ſpol. lib. 6.
o In l. aduocat, C. de aduocat. diuerſ. iud. & probatur per l. iſtã quidem cum ſuis concord. ff. quod metus cauſa, & ca. cum dilectus adiuncta gloſ. de his, quæ vi. metuſq; cauſa.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vt dixit prędicta gloſſ. ſed etiam ætatis, innatę magnitudinis, vel paruitatis animi, aliorumque accidentium metum paſſi: ita quod eiuſdem mali obiecti metũ in alio iudicabit iuſtum, in alio vanum, non conſiderando, an metum paſſus liberatur à maiori malo, an à minori.

Septimum, quod ad reddendum actũ inefficacem coram Deo ſufficit quilibet timor, etiam minor iuſto, modo ſit cauſa, ſine qua non, ſaltẽ principalis eius, vt dictũ eſt *a*, & probatur efficaciter: quia leges conſtituentes diſcrimen inter alium & alium metum, ſe fundant ſuper præſumptione, quæ pręſumunt alium eſſe cauſam actus, alium vero nõ: & lex fundata in pręſumptione non habet locum coram Deo, ſi veritas ei non reſpondet *b*.

a Sup. c. 17. nu. 36. poſt Adr. & alios ibi citatos.

b Cap. is qui & cap. tua, de ſponſ. cum eis adnot.

Octauum, quod quoad hunc effectum neceſſario recedendum eſt à definitione S. Thomę cõmuniter recepta, licet obſeruanda ſit plurimum quoad effectũ excuſandi à culpa: facit itẽ gloſſa ſingularis *c*, quatenus notat ex illo capite metum reuerentialem, annullare votum pueri vouentis in religionem, etiã quoad forum exterius, cui tamen non conuenit prædicta definitio.

c Cap. præſens, 20. q. 3.

Nonum, quod licet ſuſcipiens ordinem ſacrum metu iuſto, verum characterem ordinis ſuſcipiat *d*, non autem obligatur voto continentiæ illi annexo *e*, tradit S. Thomas *f*, in ſpecie Angelus, & ita timor, qui non eſt iuſtus ad annullandum Sacramentum, eſt iuſtus ad annullandum votum. Per quæ nuper reſpõdimus, non obligari ad preces horarias, & à bellis iuſtis abſtinentiam, quę illi ſunt annexę, filium cuiuſdã maximi Principis, qui maximo reuerẽtiali metu patris infantis, & patrui Regis, diaconatũ accepit, iunctis quæ concurrebant circũſtantijs: per quæ omnia dicendũ eſt, definitionẽ prefatam iuſti timoris à nemine, quod ſciam improbatam, nec limitatam eſſe neceſſario limitandam: quibus eſt cõſequens, quod licet metu mortis, quo teſtis falſum deponit, non dicatur iuſtus ſecundum definitionem S. Thomę, nec cõſequenter excuſet à peccato, erit tamẽ iuſtus, quoad infirmandum eius teſtimonium, & quoad excuſandum eũ à pœna ſaltẽ ordinaria, ſecundum definitionem prædictæ gloſſę cõmuniter receptæ: idque ipſum omnino dicendum deſcriba, qui metu mortis fecit inſtrumentum vel teſtamentũ, id eſt, peccare quidem, ſed inſtrumentum, vel teſtamentum eſſe reſtituendũ. Id etiam ipſum omnino dicendum eſt de eo, qui matrimoniũ metu mortis cõtractum metu quoque cõſummat, ſcilicet peccare quidẽ, ſed non præſtare conſenſum ſatis liberum quo matrimonium valeat: porro iuſtus metus non ſolũ annihilat matrimoniũ eius, qui ob illum fingit ſe conſentire, ſed & eius, qui vere conſentit, ſecundũ S. Thomam, & cõmunem *a*, quidquid Cardinalis incaute ibi dicat: ſecundũ quos omnes ſi pars coacta poſtea libere cõſentiat, ſaltem tacite altera in ſua voluntate perſeuerante, firmatur matrimonium: quin & ad id cogi poteſt volente parte coacta *b*, & ſi ſponte habeat copulã, videtur tacite conſen-

d Arg. cap. maiores, item quæritur, de Baptiſmo.

e Arg. c. 1. de his, quæ vi.

f 2. 2. q. 88. art. 12.

g Verb. ord. 3 q. parag. 4. quæ. 18.

a In di. diſt. 29. & d. cap. cum locum, & intra ab. bas, de his quæ vi.

b Per cap. ad id, & ibi notata de ſpõſ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tẽconſentire quoad forum exterius: non tamen quoad interius, niſi vere conſentiat *c*.

c Arg. ca. tua de ſpon.

De impedimento dirimente ordinis.

52 *Ordo ſacer cur impedit, & dirimit matrimonium, &c.*

52 OCtauum impedimentum dirimens matrimonium eſt ordo ſacer: nullus enim ſponte initiatus aliquo ex prędictis quatuor ſacris ordinibus, poteſt contrahere matrimoniũ, & ſi contrahat non valet: quia eis eſt annexum votum ſolemne caſtitatis, quod impedit matrimonium & dirimit *d*, ad quod votum eos ſuſcipiens obligatur, quamuis eius propoſitum non ſit illud ſeruare, nec ad id ſe obligare. Nec obſtat, quod nemo cogitur vouere *e*, quia Eccleſia neminem ad ordines ſacros cogit, ſed ſolum ſtatuit, vt qui eos ſuſcipit, ſit ad matrimoniũ inhabilis. Et ſic qui voluntarie ordinatur, volũtarie illã inhabilitatem incurrit, iuxta Scot. *f* & ſi contrahat illud, eſt excommunicatus *g*, de qua infra *h*, & an ſit irregularis dicetur ibidem. Dixi, *ſponte*; quia ſecus, ſi iuſto metu initiaretur, iuxta dicta ſupra *i*.

Porro coniugatus, qui ordinẽ ſacrũ ſuſcipit inſcia aut inuita ſua vxore, non ſolum peccat cum ſuſcipit, ſed etiam poſtea cum debitum coniugale exigit: & idẽ ſi reddit illud ſuſceptis ordinibus ex illius conſenſu legitimo *k*: non eſt tamen legitimus, niſi ipſa religionẽ ingrediatur, vel niſi ſit ſenex, & caſtitatẽ voueat *l*.

d Cap. 1. de Cler. coniu. & c. 1. & cap. ſi quis corũ & c. erubeſcant. 32. diſt.
e ca. integritas 31. q. 1.
f In 4. diſt. 37. q.
g Cum prima de conſanguin. & affi.
h Cap. 27.
i Eod. n. 51.
k Palud. in 4. d. 37. q. 1. col. 2.
l cap. Agatheſa 27. q. 2. S. Tho. receptus in d. diſt. 37. a. 2.

De impedimento dirimente ſecundarum nuptiarum.

53 *Matrimonium contrahens cum ſecunda, viuente prima clam ducta, vt peccat, & quid aget fama mortis prioris audita, & ſeq.*
53 *Filius Matrimonij putatiui qui legitimus.*
54 *Matrimonium contrahens ſecundo, putans mortuam primam, quid aget.*
55 *Dubius, credens, & ſciens, in hoc pares.*
56 *Matrimonium contractum à credente illud non valere, an valeat.*

53 NOnum impedimentum dirimens matrimoniũ, eſt matrimoniũ pręcedẽs, quod dirimit ſequens: nullus enim poteſt contrahere cum alia, viuente prima, etiam nondum cognita, & clandeſtine ducta, ita tamen, quod valuiſſet matrimonium, & etiamſi iam prima alteri nupſerit, & liberos ex eo ſuſceperit (quod proh dolor frequenter contingebat ante Concil. Triden.) & peccat, nec abſolui poteſt, saltẽ ſine firmo propoſito, nõ cognoſcendi ſecundam *a*, nec vlla regionis abſentia, nec temporis

a Tot. tit. ſponſ. duorũ

temporis longinquitas in hoc prodeſt, niſi denuo contrahat cũ illa poſt habitam de morte illius notitiam, ad quam habendã ſufficeret fama, ſi in longinquum profectus fuit, ſecundum Anton. *b* cui contradicit Panorm. ibidem ſed recte defendit eum Syluester *c*, aut ſi erat ſenex, aut prælium ingreſſus, non apparuit, de qua re literas accepit ab his, qui eidem interfuerunt, iuxta gloſſam receptam *d*: quoniam ſi fama orta ex horum aliquo ad eum perueniret, poſſet denuo contrahere cum ſecunda, & ſine peccato cum ea rem habere: porro filij ex ea ignorante primum matrimonium ſuſcepti legitime forent *e*.

54 Illa item peccat, nec abſolui poteſt, quæ contrahit cum ſecundo, credens probabiliter ſuum primum maritum mortuum eſſe, & poſtea ob nuntium de eius vita acceptum credens, vel debens credere illum viuere, petit debitũ coniugale, aut reddit ſecundo, ſi tamen dubitat, poteſt & debet reddere, ſed nõ petere, iuxta communem probatam *f*, contra quod tamen grauiter vrget, quod ſicut qui facit aliquid, quod credit eſſe mortale, mortaliter peccat *g*, ita qui facit aliquid, quod dubitat eſſe mortale, mortaliter peccat *h*, vt late probamus *i*, ſuper quo multa dicit Adrianus *k*, ſed non ſatisfacit, *l* vt ibidem demonſtramus, vbi diuina ope noue reſpondimus id, quod eruditis in Hiſpania placuit, concedendo ſcilicet, quod non debet reddere dubitando, ſed credendo, & quod poteſt credere mortuum, quoad effectum reddendi, & non quoad effectum petendi, eo quod poteſt quis vno tempore ob quædam motiua credere aliquid ad vnum effectum, & alio ob alia contrarium, vel de eo dubitare ad alium effectum. Et ita quando rationes dubitandi adeo graues ſunt, vt iudicio prudentis neutram partem credere debeat, nec petere, nec reddere debitum debet, & quando adeo leues, vt vtramque partem credere poſſit, & reddere, & petere, dubietate ſublata poteſt, & quando ſunt mediocres, & tales, vt ob eas in præiudicium alterius non ſit credendum, ſed in ſuum ſic, reddet credendo ad hunc effectum mortuum eſſe, & non petet dubitando de illo quoad hunc effectum: & ſi certo intellexerit eũ viuere, relinquere debet ſecundum, & redire ad primum: alias enim adulteraretur *a*, & primus eam accipere debet, niſi de eius vita certior facta cũ ſecũdo rem habuerit *b*. Hęc quę dicta ſunt de vxore nubente ſecundo, cenſeantur dicta de marito ducente ſecundam.

56 Peccat item ille, ac illa, qui, vel quę credens ſuam vxorẽ, vel ſuum maritum viuere, cum re vera mortua, vel mortuus eſſet, matrimonium cum alia, vel alio contrahit, nec valet matrimonium, ſi dum contrahit, credit illud non fore validum, quia non conſentit legitime in matrimonium: ſecus ſi credit matrimonium valere, licet credat contrahendo peccare mortaliter, vt recte Syluester *c* explicuit, declarando conformes eſſe opiniones, quæ contrariæ videbantur.

b In cap. in præſentia de ſponſ.
c Verb. matrimoniũ, 8. q. 14. ver. 4.
d In c. quoniã frequentur, vt lite non conteſt.
e Per cap. ex tenore, iũcta gloſſ. communiter recepta qui alij ſint legit.
f Per cap. dominus de ſecund. nup.
g Cap. per tuas, 2. de ſinem c fin. de præſcri.
h Arg. ca. dubius, de hæret.
i In c. ſi quis autem de pœ. d. 7 n. 85. cum ſeq. & infra, nu. 82.
k In quolibet. 2.
l Vt ibi copioſe demonſtramus.

a Dict. cap. dominus ad iuncto inquiſitio de ſen. commu.
b Cap cum per bellicam.

c Verb. matrimonium, 2. c. 13. parag. 6.

De im

De impedimento iuſtitiæ publicæ honeſtatis.

57 *Impedimentum publicæ honeſtatis quid, & quam reſtrictũ Tridenti.*
58 *Matrimonium, vel ſponſalia à parentibus contracta, quæ valent.*
58 *Sponſalia inualida etiam publica non impediunt matrimonium vllũ.*

57 DEcimũ impedimentũ dirimens matrimoniũ eſt, iuſtitiæ publicę honeſtatis, quod definitur eſſe *impedimentum ab Eccleſia inductum, dirimens matrimonium contractum inter ſponſum, aut maritum & omnes cognatos ſponſæ ſuæ, aut mariti intra gradum prohibitum*, iuxta mentem noſtrorum *d*, & S. Thom. & alios *e*, ſciendum eſt tamen, quod copula carnalis ad hoc impedimentum non eſt neceſſaria, licet illa interueniente aliud impedimentum affinitatis naſcatur *f*, nec erat neceſſe iure antiquo, vt ſponſalia, aut matrimoniũ iure valerent, quia ſufficiebat pure fuiſſe contracta ſine defectu conſenſus *g*, vel ſub conditione, ſequuta illius purificatione, & impediebat vſque ad quartum gradum: nunc autem iure nouo Concil. Trid. *h* nulla ſponſalia inualida producunt hoc impedimentum, neque valida vltra primum gradum, matrimonium autem etiam inualidum per verba de pręſenti contractum producere hoc impedimentum, & conſequenter differre in hoc à ſponſalibus per verba de futuro contractis declarauit Pius Quintus *i*, quamuis etiam hodie quod de ſponſalibus dicitur, dici poteſt de matrimonio cõtracto per verba de pręſenti inter impuberes, quia illud reſoluitur in ſponſalia de futuro *a*.

d In d.ca.ad audientiam, & c. ſponſam
e In 4.libr. ſen.d.q.
f De quo in
g Cap.1.de ſponſ.lib.6.
h Seſſ.24.&c. 3.de reform. matrim.
i In extrauagant. ad Romanum lata anno 1566.
a Per c.1.parag.2.de deſp. imp.lib.6.

Ex quibus ſequitur *primo*, quod qui primum contrahit ſponſalia cum aliqua, & deinde matrimoniũ cũ cognata eius, priorem debet accipere, quia matrimonium cum ſecunda propter impedimentum iuſtitię publicę honeſtatis nullum fuit. Et ſi cũ ſecunda rem habuit, neutram habere poteſt, non ſecundam, propter hoc impedimentum, non priorem, propter affinitatis impedimentum, ſecundum omnes *b*.

58 Sequitur *ſecundo*, quod hoc impedimentum hodie non naſcitur ex ſponſalibus, vel matrimonijs contractis inter conſanguineos, aut affines inter gradum prohibitum, aut cum ordine ſacro initiato, aut religioſo, quia ſunt inualida, licet olim naſceretur, quia nõ erant inualida ex defectu conſenſus. Sed nec olim, nec hodie naſcitur ex ſponſalibus à parentibus factis, ſiue filij legitimę ętatis ſint, ſiue non: niſi expreſſe, aut tacite conſentiant, aut niſi ſint præſentes ſine contradictione, vel niſi abſentes in id, poſtquam eis innotuit, conſenſerint *c*.

b In c.literæ de deſponſ. impub. & ca. ex literis de eo qui cogn. conſang.vx.
c Ca.1.parag. porro, de deſponſ.impub. lib.1.

Sequitur *tertio* quod illud Paludani *d* commendatum à nobis hic in Manuali Hiſpano, ſcilicet ex ſponſalibus, & matrimonijs inualide & clandeſtine cõtractis non naſci hoc impedimẽtum, quoad forum cõſcientiæ, non eſſe adeo commendandũ:

d In 4.diſt. 17.q.1.ar.5. & per c.tua de ſponſ. & c.1.eo.tit. l.a cum ibi adnotat.

quoniam

quoniam hodie, etiam ex publice contractis, ſi ſunt inualida, nõ naſcitur, ſed quoad matrimonium ſic *f*. Et etiam quoad ſponſalia, quę Conc. præceſſerunt *g*, quoniam hodie, etiam ex publice contractis, ſi ſunt inualida, non naſcitur, quamuis quoad ea, quæ præceſſerunt Concilium, prodeſſe poſſit.

f Per dict. Extrauag. Pij V.
g Arg. cap. fin. de conſt.

De impedimento dirimente impotentiæ.

59 *Impedimentum impotentiæ quid, & dirimit, quid facit ſic impeditus, & 60.*

59 D*Vodecimum* impedimentum dirimens matrimonium eſt impotentia coëundi. Eſt autem impotentia impediens matrimonium, *impedimentum perpetuum naturale aut accidentale ad copulam naturalem perfectam*, iuxta mentem S. Thomæ *h*, & S. Antonini *i*. Dixi, *Perpetuum*; quia temporariũ non ſufficit *k*. Illud autem eſt perpetuum, quod ſine miraculo, aut ſine probabili periculo animæ, aut corporis tolli non poteſt *l*.

Dixi, *Naturale, aut accidentale*, ad ſignificandum ex duabus cauſis hoc oriri, ſcilicet, naturali, quę ſignificatur per verbũ *frigidis*, *a* & accidentali, quæ per verbum *maleficiatis*: quoniam ad impedimentum frigiditatis reducitur omnis alius naturæ defectus, aut exceſſus, & arctio membri, quæ copulam impediunt, & ad maleficium, ſiue faſcinationem quodlibet, accidentale, quod ex abſciſſione, caſtratione, vel alio artificio naſcitur. Dixi, *Ad copulam naturalem perfectam*; quia non ſufficit impotentia generandi, quæ in ſenibus, aut alijs ſua natura, aut arte ſterilibus inuenitur, iuxta gloſſam receptam *b*. Porro hoc impedimentum eſt impediens, & dirimens *c*.

h In 4. lib. ſent. diſt. 34.
i 3. par. tit. 1. cap. 12.
k Cap. fraternitatis, de frig. & malef.
l Dict. cap. fraternitatis
a Poſitum in rub. de frig. & malef.
b Cap. quod ſedem de frig. & malef.
c Cap. 1. & 3. de frig. & malef.

60 Vnde ſequitur, non eſſe verum illud, quod dicunt Palud. *d* & S. Antoninus *e*, quod qui potens matrimonium contrahit cum impotente, ſciens impotentem eſſe, non poteſt ſe ſeparare ab illa contra eius voluntatem, eo quod eſt verum matrimonium, & ſibi debet imputare contrahens cum impotente: quia fundamentum eorum falſum eſt, cum inter eos nullum verum matrimonium ſit, annihilante illud hoc impedimento, quod eſt impediens & dirimens, quod etiam inſinuat Syluester *f*, quamuis idem *g* contrarium dicat. Ex quo ſubinfertur, eum id ſcientem non poſſe vti tali matrimonio ad delectationem carnalem, quamuis illi tanquam frater & ſoror conuiuere poſſint, vt ſenſit Cæleſtinus, & eius gloſſa *h*: licet qui vere maritus eſt, & non poteſt habere copulam carnalem perfectam, vt quia nõ poteſt fundere ſemen, licite poteſt niti, & vti vxore, ad habendam eam, ſecundum Caietanum *i*, & diximus *k*.

d In d. 34. quæſt. 2.
e 2. part. tit. 1. c. 12. parag. 3.
f Verb. matrimonium, 9. q. 16. ſub fin.
g In eadem parag. 2.
h In c. laudabilem, de frig. & malef.
i 2. 2. quæſt. 114. art. 1. col. 6.
k In ca. conſideret. de pœnit. diſt. 5. num. 48.

De impe-

De impedimentis impedientibus, & non dirimentibus matrimonium in ſpecie, & primùm de impedimento conditionis.

61 *Conditio quid, & quotuplex in matrimonio, quæ ſuſpendit, quæ annihilat, quæ reijcitur, & quo differt à cauſa, modo & demonſtratione, & 62.*
63 *Conditio ſi N. voluerit, an eo ſemel renuente, vel tacente impleatur.*
64 *Matrimonium conditionale ſolui per purum ante conditionem impletam, & 65.*
66 *Conditio non omnis impleta quoad Eccleſiam impletur.*
67 *Conditio quæ matrimonium purum reddit.*

61 PRimum impedimentum impediens, & non dirimens eſt conditio. Eſt autem conditio, vt hic ſumitur, *ſuſpenſio alicuius diſpoſitionis, quouſque aliquid futurum fiat*, ex mente gloſſę *a*, quidquid verba eius, & verba Bart. *b* ſonent, & denotatur per hanc coniunctionem (*ſi*) vel aliud æquipollens ex mente eorundem, veluti, *Duco te, vel ducam te in vxorem, ſi illud, aut illud euenerit.*

a In rub. fi. de condi. & demonſt.
b In l. eiuſdem tit.
c Iux. gloſ. recep. in ca. fin. de con. appoſ.

62 Conditionum autem in matrimonijs tria ſunt genera *c*. *Primum* eſt earum, quæ ſunt turpes, & contra ſubſtantiam, aut bonum matrimonij, qualis eſt illa, *Si curaueris non concipere*, quæ eſt contra bonum generationis, & illa, *Si aliam ditiorem aut nobiliorem non inuenero*, quæ eſt contra bonũ indiuiduitatis, & illa, *Si victum ex adulterio quæſieris*, quę eſt contra bonum fidei. Quæ omnes annihilant matrimonium *d*.

Secundum earum, quæ ſunt turpes, aut factu impoſſibiles, ſed non contra ſubſtantiam, aut bonum matrimonij, qualis eſt illa, *Si furatus fueris, Si occideris, Si cælum digito tetigeris*, quæ non annihilant, ſed pro non appoſitis in fauorem matrimoniorum habentur, & matrimonia, in quibus illę ponuntur, cenſentur abſque aliqua conditione contracta.

d Ca. aliquando & c. ſolet. 32. quæ. 2. d. c. final.

Tertium earum, quę ſunt honeſtæ, qualis eſt illa, *Si pater meus voluerit, Si tanta dos detur*, quæ ſi ſunt veræ conditiones, matrimonium ſuſpendunt, quouſque impleantur *e*, modo ponantur à principio, & ſuſpenſiue: ſecus enim ſi à principio reſolutiue, vel poſt contractum ſuſpenſiue *f*, iuxta intellectum Vincent. quem Panor. & cõmunis probant, & modo ambæ partes illis expreſſe conſentiant, aut tacite, altera eas exprimente, & altera tacente, ſecundũ Adrianũ *g*, quamuis Inno *h* requirat expreſſum vtriuſque partis conſenſum, abſque tamen ſufficienti fundamento, Dixi, *Si ſunt veræ conditiones*, quales non ſunt de re pręterita, aut pręſenti: veluti illa, *Si N. mortuus eſt, aut ſi viuit*, non ſuſpendit, quia non eſt vera conditio, imo ſtatim, ſi ęſt falſa, matrimonium

e Ca. de illis c. ſuper eo. & c. per tuas, de cond. appoſ.
f Capit. 1. de cond. appoſ.
g In 4. de matr. q. 4. colu. 13. & 14.
h In d. c. final.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nullum eſt: ſi vera, ſtatim valet *i*: & eadem ratione cauſa in illo poſita non ſuſpendit, ſecundum gloſſ. *k* vt cum dicitur, *Matrimonium tecum contraho, quia talem rem feciſti*, nec modus, vt cum dicitur, *Contraho tecum matrimonium, vt talem rem facias*, nec demõſtratio, veluti, *Matrimonium tecum contraho mercatore, aut domino talis rei*. Et quamuis hæc tria, ſcilicet cauſa, modus, & demonſtratio numquam ſuſpendant, annihilant tamen quando ſunt contra ſubſtantiam, aut bonum matrimonij *l*, aut perſonę errorem inducunt, de quo ſupra *m*.

63 Ex quibus ſequitur *primo*, quod qui matrimonium cõtrahit cum conditione, *Si pater meus voluerit*, nõ eſſe matrimonium antequam pater conſentiat, & quod ſimulatque conſenſerit, matrimonium eſſe incipit, ſi contrahentes ad eius vſque cõſenſum in illa voluntate permaneant *a*, & patrę renuente, omnino eſſe deſinit. Magnæ tamen quæſtionis eſt, An confirmetur per conſenſum eius, poſtquam ſemel cõtradixerit præſtitum: pro negatiua enim parte facit, quod primus eius actus videatur attẽdẽdus *b*: verius tamen videtur confirmari, ſi quouſque ille conſentiat contrahentium conſenſus duret, alias non iuxta Card. *c* & Syluestrum *d*. Non minoris autem quæſtionis eſt, quãdo pater tacet non contradicendo, nec conſentiendo expreſſe. Nobis placet opinio Sylueſtri *e*, quatenus ait, confirmari ſi per ſigna colligitur tacere, eo quod ei placeat, & infirmari ſi colligitur tacere, eo quod diſpliceat: nõ autem quatenus ait cẽſendum ideo in dubio tacere, quod placeat: quia id videtur eſſe contra regulam, *Is qui tacet non fatetur, nec negare videtur f*, & contra aliã quæ habet, *facta non præſumi, niſi probentur g*, quas non video quoad hunc caſum iure limitatas.

64 Sequitur *ſecundo*, quod ſi tempore quo apponitur conditio pater eſt mortuus, & filius ignorat, ſtatim non valet matrimonium, quia conditio non poteſt impleri, cum mortuus nec conſentire, nec diſſentire poſſit *h*. Si autem ſcit patrem eſſe mortuũ pro non appoſita (quia impoſſibilis) habenda eſt, & conſequẽter cenſendum matrimonium valere *i*.

Tertio ſequitur, quod ſi ante conditionem impletam altera partium voluntate mutata cõtrahit cum alia abſolute, illud matrimonium valebit, licet poſt illud contractum conditio impleatur *k*, quia in his, quæ ex voluntate ſolius diſponentis pendent, implementum conditionis non retrotrahitur ad tempus diſpoſitionis *l*, ſed impleta conditione, antequam contrahat cum ſecunda, perfectum eſt matrimonium, & ideo cogi poteſt ab Eccleſia recipere primam *m*.

65 *Quarto* ſequitur, referre multum, an quis dicat, *contraho tecum matrimonium, ſi permiſeris coitum*, an, *contraham tecum matrimonium ſi permiſeris coitum*, vt inſinuat Sylueſter poſt alios *n*, quia in priori caſu ſtatim fit matrimonium, ſi intelligit de fornicario coitu, quia conditio eſt turpis, & habetur pro non appoſita: & ſi

intelligat

i L. illa inſtitutio ff. de cond. inſt. l. cum ad præſes cum ſeq. ff. ſi cer. per. & parag. conditiones. Inſt. de verbo obligat.
k In rubr. & Barto in l. 1. ff de cond. & demonſt.
l Dict. c. fin. de con. appoſ.
m Eod. cam. 31. & ſeq.
a Cap. ſuper eo, & ca. per tuas de con. appoſ.
b Arg. l. boues parag. hoc ſermone, ff. de verbo. ſignifi.
c In d. c ſuper eo.
d Verb matrimonium, 3. q. 4.
e Vbi ſupra.
f Lib. 6.
g Ca. cum in iure. de offic. de leg.
h Capit. ſi gratioſe, de reſer. li. 6.
i Roſ. verb. Matrim. 5. parag. 2. & Sylueſt. verbo Matrim. 4.
k Argu. t. ca. ſuper eo, &c. ſi pro te de reſcri. l. 6.
l Iuxta gloſ. recep. in d. c. ſi pro te.
m Dict. cap. ſuper eo in textu, & in gloſſa.
n Vbi ſup.

intelligat de vxorio,ſimul ac coierit,eſt perfectum quoad Deũ, & Eccleſiam,quia impleta eſt conditio, ſub qua fuit contractũ. In poſteriori autem, ſi intelligit de coitu fornicario, conditio habetur pro non appoſita, & ſic manent ſponſalia pura,& conſequenter copula carnali ſubſequuta fit matrimonium pręſumptum quoad Eccleſiam,ſecũdum iura antiqua, vt mox dicetur: quoad Deum autem non, niſi copula eſſet vxoria: ſi autem intelligit de coitu licito ſunt ſponſalia conditionalia, quæ ſequuta copula purificantur,quoad Deum,& Eccleſiam, & tranſeunt in matrimonium pręſumptum quoad Eccleſiam,quoad Deum autem fiunt de conditionalibus abſoluta,& purificata per conditionis implementum, ſed non matrimonium, niſi conſenſus matrimonialis ſuſpendens actum,vt dictum eſt,ab vtraque parte addatur, vt eſt addendus poſt ſponſalia pura, per quæ mens obſcura Sylueſtri declaratur: ſed quum prædicta ſponſalia non poſſint purificari,niſi per licitum coitum,& ille non poſſet haberi,niſi ſit matrimonialis, neceſſe eſt conſequenter dicere, illa non purificari per illam copulam: aut certe per eam tranſire illa in verum matrimonium coram Deo, quod nobis videtur verum & firmum ſecundum iura antiqua, licet non ſecundum nouum Tridentinum, ſecundum quod non poteſt fieri matrimonium niſi pręſente parocho, & duobus vel tribus teſtibus, vt dicetur iuſta *a*,& tactum eſt ſupra *b*,& dicetur infra *c*.

a Eod.cap. nu.69.
b Eod.cap. num. 28.
c Cap. 25. num.44.

66 *Quinto* ſequitur,quod per hęc verba (*tecum contraho,ſi te virginem inuenero*) intelligendo per inſpectionem honeſtarum fœminarum, eſt matrimonium conditionale, quia eſt vera conditio, quippe quæ eſt de re futura, & honeſta, & intelligendo de inuentione per copulam carnalem, eſt purum matrimonium quoad Eccleſiam,quia talis conditio,eo quod ſit turpis habenda eſt pro non appoſita. Et eadem ratione, per illa verba (*contraham tecum, ſi te per copulam virginem inuenero*) contrahuntur pura ſponſalia. Et per illa *Contraham tecum, ſi te virginem per honeſtas fœminas inuenero*, contrahuntur ſponſalia conditionalia, quoad Eccleſiam, quamquam quoad Deum in nullo caſu matrimonium contrahitur, aut ſponſalia ante adimpletam conditionem, ſi vere coram eo, fuit animus ſuſpendendi vſque ad implementum illius *d*.

d Arg.cap. tua, & cap. is qui,cum eis annot. de ſponſal.

67 *Sexto* demum ſequitur, quod matrimonium cõtractum per illa verba, *Duco te in vxorem, ſi cras Sol orietur*, vel per alia,quæ conditionem neceſſario euenturam importent, eſſe purum & non conditionale apud Eccleſiam, ſecundum S. Thomam, & Bonauenturam *e*, Hoſt. Card. & Panorm *f*. contra gloſſam ibi,& alios illam male approbantes, quamuis quoad Deum,& in foro conſcientię non ſit tale, ſi vere fuit animus ſuſpendendi actum vſque ad ſolis ortum.

e In 4. diſt. 28.q.3.
f In cap.per tuas de cond.appoſit.

De impedimento interdicti, & feriarum.

68 *Matrimonium clam, vel contra interdictum ſuperioris contrahens, vt peccat.*
69 *Matrimonia clandeſtina quæ hodie nulla, cum alijs Tridenti ſtatutis.*
70 *Eccleſiæ facies quæ olim, quæ nunc, quando extra eam, etiam cum cauſa non contrahitur.*
71 *Nuptias benedicendi tempus Tridenti ampliatum.*

68 SEcundum impedimentum impediens, ſed non dirimens matrimonium eſt interdicti & feriarum: vt cum alicui, ne contrahat matrimonium cum aliqua ob aliquod impedimentum Epiſcopus, Iudex, aut parochus interdicit, donec conſtet non ſubeſſe illud impedimentum, quod opponitur *a*, ſecundum Paludanum *b*, quidquid dicat Angelus *c*. Valet tamen matrimonium ſic contractum, ſi vere non ſuberat impedimentum, licet peccat contrahendo, ſicut & peccat, qui contrahit matrimonium per verba de pręſenti clandeſtine ſine iuſta cauſa, aut publice ſine trina denuntiatione prius in Eccleſia facta, quo qui impedimentum inter eos eſſe ſciunt, indicent illud *d*, & eſt excommunicatus, non quidem iure communi, ſed Epiſcopali, quale in pleriſque omnibus Epiſcopatibus Hiſpaniæ eſt.

69 Et quia multa circa hoc ſtatuit Concil. Trident *e*. ſubſtituam hic aliqua eius, quibuſdam ſublatis, quæ in vulgari huic loco inſerueram.

a Per tit. de matrim. contract. contra interdict.
b In 4. di. 98. qu. 2. col. 1.
c Vt recte deſēdit Syluest. verbo Matrimon 7. q. 1.
d Ca. cum inhibitio de clandeſt. deſponſat. & per omnes in 4. d. 28. q. 1. col. 3. & 4.
e Seſſ. 24. c. 1. de reform. Matrimonij.

Primum eſt errare dicentes, quod matrimonia clandeſtina contracta ante illud concilium, non valent, vel quod filius non poteſt contrahere matrimonium ſine conſenſu parentum, vel quod parentes poſſunt illud irritare.

Secundum, quod matrimonia clandeſtina etſi contracta valeant, contrahere tamen illa deteſtabile eſt.

Tertium, quod ob cauſas ibi expreſſas ſtatuit in hęc verba: *Sancta Synodus præcipit, vt in poſterum antequam matrimonium contrahatur ter à proprio contrahentium parocho tribus continuis diebus feſtiuis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publice denuntietur inter quos matrimonium ſit contrahendum, quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Eccleſiæ procedatur, vbi parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto vel dicat: Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. vel alijs vtatur verbis, iuxta receptum vniuſcuiuſque Prouinciæ ritum. Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denuntiationes, tunc vel vna tantum denuntiatio fiat, vel ſaltem parocho, & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur, deinde ante illius conſummationem denuntiationes in Eccleſia fiant, vt ſi aliqua ſubſunt impedimenta,*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

dimenta, facilius detegantur, niſi ordinarius ipſe expedire iudicauerit, vt prædictæ denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ, & iudicio Sancta Synodus relinquit. Qui aliter quam præſente parocho, vel alio ſacerdote, de ipſius parochi ſeu ordinarij licentia, & duobus, vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt, eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit & annullat.

Quartum, quod, *Quicunque ſacerdos ſine licentia parochi coniunxerit matrimonio aliquos, etiam prætextu immemorialis conſuetudinis, maneat ſuſpenſus, donec ab ordinario eius, qui coniungere debebat, abſoluatur.*

Quintum, quod, *Parochus habeat librum, in quo coniugum & teſtium nomina, diemque, & locum contracti matrimonij deſcribat, quem diligenter apud ſe cuſtodiat.*

Sextum, quod, *Prædicta Synodus hortatur coniuges, vt antequam contrahant, vel ſaltem triduo matrimonij conſummationem ſua peccata diligenter confiteantur, & ad ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum pie accedant.*

Septimum, quod, *Si quæ prouinciæ alijs vltra prædictas laudabilibus conſuetudinibus & ceremonijs hac in re vtuntur, eas omnino retineri ſancta Synodus vehementer optat.*

Octauum, quod, *Hoc decretum in vnaquaque parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat à die prima publicationis in eadem parochia factæ numerandos.*

Aduertendum circa hæc *primo*, quod concilium non annullat omnia matrimonia clandeſtina, ſed ſolum illa, quæ fiunt ſine præſentia parochi, vel alius ſacerdotis facultatem in id ab eo, vel ab ordinario habentis, & ſine duobus, vel tribus teſtibus. Præterea, quod nil expreſſe decernit de matrimonio contracto in facie Eccleſię, ſine ſacerdotis proprij, vel alius præſētia. Et quod non valeat, vrget verſiculus, *qui aliter*. Et contra, quod valeat facit, quod videtur intelligendus de contrahentibus clandeſtinè.

70 Aduertendum *ſecundo*, quod facies Eccleſiæ alibi dicitur ianua Eccleſiæ, vt in Luſitania, alibi ipſa Eccleſia, vt in Belgio, alibi præſentia multorum, ſecundum Maior. *a* vt in bona parte Hiſpanię, & vbi eſt talis conſuetudo, ad hoc vt dicatur contrahi in facie Eccleſiæ, ſufficit præſentia cognatorum & vicinorum, & idoneus teſtium numerus, iuxta Pan. communiter receptum *b*. Nunc autem per prædictum concilium ſupra proxime relatum videtur contrahi ſatis in facie Eccleſiæ, ſi trina denuntiatione præmiſſa contrahatur coram parocho, vel eius locum tenente, & duobus, vel tribus teſtibus.

a In 4. di. 27. qu. 1.

b In d. ca. cum inhibitent.

Tertio aduertendum, quod ſi cōtraheretur coram parocho & teſtibus non præmiſſa trina denuntiatione, vel non omiſſa legitime, valeret quidem matrimonium, ſed diceretur clandeſtinum, quoad alios effectus, quam annullationis matrimonij: quia

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quoad illos non videtur derogari iuri antiquo, à quo non eſt recedendum vltra quam recedit nouum *a*. Aduertendum *quarto*, quod hodie etiam cum iuſta cauſa non valebit clam ſine parocho, & teſtibus contractum, licet antea iuſte potuiſſe contrahi diximus, hic ſequuti Caietanum *b*. Id enim videtur ſentire concilium, qua parte facit facultatem Epiſcopo relaxãdi prædictas denuntiationes, quando ei videbitur conueniens: non tamẽ facit ei facultatem remittendi pręſentiam parochi & teſtium. Sed (quod valde notandum eſt) fœc. rec. Pius V. declarauit, non eſſe illos neceſſarios in contrahendo denuo matrimonio, ab ijs, qui illud publice cum denuntiatione ſufficiente contraxerunt: ſed propter aliquod impedimẽtum occultum eſt nullum, quo ſublato oportet, vt denuo cõtrahatur, quod fieri poſſe ſine vlla parochi & teſtium præſentia, antequam ad Vrbem veniremus reſpondimus. Qua declaratione ſacrum Pœnitẽtiariæ Prætorium frequenter vtitur. Aduertendum *quinto*, quod licet ſufficiens cauſa relaxandi denuntiationes ſit, quod nobilis cum ignobili, diues cum paupere, ſenex cum adoleſcentula matrimoniũ contrahere velit, aut quod timeat conſanguineos, iuxta Paludanũ *c* & S. Antonium, *d* non tamen ſufficiunt ad hoc, vt Epiſcopus relaxet ſolemnitatem adhibendi parochum & teſtes, vt ſatis colligitur ex tenore Concilij. Aduertendum *ſexto*, expreſſe determinari à prædicto Concilio, Epiſcopum poſſe diſpenſare circa prędictas denuntiationes, quod antea non fuimus auſi confiteri, niſi in terris, vbi id fieri conſueuit.

71 Circa hoc peccat mortaliter, qui temporibus ab Eccleſia prohibitis benedictionem nuptiarum accipit, aut in domum ſuam ſolemniter ſponſam traducit, ſed non, ſi ſolum ſponſalia, vel matrimonium de pręſenti contrahit *f*, quia ſola benedictio, & traductio ſolemnis prohibetur, iuxta mentem S. Thomæ, & Paludani *g*.

Tempora vero prohibita iure antiquo ſunt ab Aduentu vſq; ad Epiphaniam, à Septuageſima ad Paſcha, & eius octauam, & à tribus Litaniarum, ſiue Rogationum diebus ad ſeptimum diẽ Pentecoſtes *h*. Concil. autem Trid. *i* reſtrinxit hęc tempora, in hæc verba: *Ab aduentu D.N. Ieſu Chriſti vſque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum vſque in octauam Paſchatis incluſiuè, antiquas ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſeruari ſancta Synodus præcipit: in alijs vero temporibus nuptias ſolemniter celebrari permittit.* Conſummare autem matrimonium per copulam abſque ſolemnitate nuptiarum, & abſque traductione ſolemni in domum nullo tempore prohibetur, iuxta Caietanum *a*, quem ſequimur, quamuis Paludanus *b*, & S. Antoninus *c*, & quidam alij ſine ratione neceſſaria teneant peccare, ſed ſolum prima vice.

a l. præcipimus C. de appellat.
b In Opuſc. Tom. 1. tractat. 12. q. 2.
c In 4. di. 28. q. 2. col. 4.
d 3. par. tit. 1. c. 16. parag. 5.
e Cap. capellanus, de & ca. non oportet, cum tribus ſeq. 33. q. 4.
f Iuxta gloſ. recep. in d. c. capellanus, per illũ text.
g In 4. di. 32. Caietan. in ſumma verb. Nuptiarum peccata Sylu. verb. nupt. peccata & verb. Matrimonio 7. q. 2.
h Dict. cap. capellanus.
i Seſſ. 24. cap. 10. de refor. matrim.

a In ſumma verb. matrimonium.
b In 4. diſt. 32. & Roſ. verb. impedimentum, 23. parag. 3.
c 3. part. tit. 1 cap. 17.

De im-

De impedimento ſponſalium, & catechiſmi.

72 Cognatio ex catechiſmo non dirimit, & an reſtricta Tridenti.
72 Lex ſuper metiente trahitur ad menſum ſi eſt eadem ratio.

72 TErtium impedimentum impediens, ſed non dirimẽs matrimonium, eſt quod naſcitur ex ſponſalibus antea contractis: omnis enim qui poſt contracta ſponſalia cum vna, ſine iuſta cauſa cõtrahit cum alia matrimonium, aut ſponſalia, peccat mortaliter ſecundum omnes, & venialiter, ſed grauiter, ſi cum iuſta cauſa id facit ante facultatem ei à iudice conceſſam, vt ſupra *d* diximus: Matrimonium tamen contractum valet, quia hoc impedimentum ſolum eſt impediens, & non dirimẽs, vt dictum eſt ſupra.

Quartum impedimentum eſt cognatio ſpiritualis, nata ex catechiſmo *e*. Catechiſmus autẽ *eſt inſtructio baptiZandi ſolemniter à Sacerdote facta, antequam baptiZetur, de articulis noſtræ fidei catholicæ Romanæ credendis f.* Ex qua inſtructione naſcitur cognatio ſpiritualis inter eaſdem perſonas inter quas ex baptiſmo, de qua ſupra, *g* ſed non eſt tanti effectus, quia hæc impedit matrimonium, & non dirimit *h*, illa vero vtrumque facit.

Ad quæſtionem autem, An hęc cognatio cenſeatur reſtricta per prędictum Concil. ſicut illa quæ naſcitur ex baptiſmo & confirmatione: Reſpondeo affirmatiue arg. gloſſ. ſolen. *i* quatenus habet per illud c. fuiſſe ſublata quędam genera publicę honeſtatis, eo quod fuerunt ſublata ſimilia genera affinitatis. Ex qua colligit ibi Prępoſ. vnum, quod mea ſentẽtia, vt ibi alias dixi, non colligitur, ſed ſic aliud noſtro propoſito conuenientius, quod colligit Domin *k*. Nempe, quod cum duo ſic ſe habent, quod alterum eſt metiens, alterum menſum, lex corrigens, vel limitans metiens cenſetur corrigere, vel limitare menſum, ſi eadem ratio militat in vtroque. At conſtat, quod cognatio ſpiritualis, quæ ex baptiſmo oritur, metitur eam, quæ ex confirmatione & catechiſmo naſcitur, & ita concilium limitans illam videtur hanc quoque limitaſſe.

d Eod. cap. nu. 27.
e Cap. per catechiſmumde cogn. ſpirit. lib. 6.
f Capit. ante baptiſmum, de conſecr. diſt. 4.
g Eod. cap. nu. 36.
h Dict. c. per catechiſmũ.
i In cap., non debet, de cõſ. & affinit.
k In ſ c. 1. de temp. ordin. lib. 6. col. 3. verſ. ſed fallit. quinto, & Francus col. 3 verſ. fallit quarto.

De impedimento voti ſimplicis, iuramenti, & conſuetudinis.

73 Votum ſimplex caſtitatis non dirimit matrimonium, & quatenus ſeruandum.

73 QVintum impedimentum impediens tantum, eſt votum ſimplex Caſtitatis. Omnis enim qui poſt votum ſimplex caſtitatis emiſſum matrimonium aut ſponſalia contrahit, peccat, etiamſi votum eſſet limitatum ad tempus non-

dum lapſum, matrimonium tamen valet *a*, etiamſi vterque vouiſſet, ſecundum communem, & etiam gloſſam *b*, quidquid ei imponatur, & etiamſi contraheret animo ingrediendi religionem poſt contractum, ſecundum Richardum *c*, Roſellam *d*, & S. Antoninum *e*. Debet tamen ſeruare votum, qua parte poteſt, ſine præiudicio alterius, & ita petere non poteſt debitum poſt conſummatum matrimonium, niſi vt dicitur ſupra *f*, nec reddere priuſquam conſummet, quia ante religionem intrare poteſt, *g* nec matrimonium mortua prima vxore denuo cōtrahere poteſt, iuxta S. Thomam, & communem *h*, & Archid *i*. etiamſi iuraſſet contrahere, quia tale iuramētum non liberat à voto, imo per illud redditur illicitum, & non ſeruādum *k*. Peccat item, qui matrimonium cum ea, quam caſtitatem vouiſſe ſciebat, contrahit *l*, matrimonium tamen valet.

An autem peccet, qui interrogatus ab eo, qui votum ſimplex caſtitatis emiſit, an valeret matrimonium ſi contraheret illud, reſpondit valere, dubium eſt: nam Hoſt. tenet quod ſic, & aliqui alij, quod non: ſed conciliari poſſunt, dicendo opinionem Hoſt. intelligi, quando tali perſonę, & tali tempore, loco, & modo reſpondetur, vt voti violandi occaſio detur, & contrarium, quādo tali & tali modo reſpondetur, quod nulla talis occaſio datur, quamuis eam ille ex bono reſponſo arripiat, vt recte ſentit Syluester *m*. Idem quod dictum eſt de voto, videtur dicendum de iuramento *n*, & de conſuetudine, quæ induceret ſimile impedimentum, ex mente gloſſę *o*. Cuius exemplum de filijs duorum compatrum antea hic poſitum omitto, quia ſublatum eſt hodie per Concilium Tridentinum relatum ſupra eodem.

a Ca. 2. 27. di.
b In capit. ſi quis votum, 27. qu. 1.
c In 4. di. 38.
d Verb. votū, parag. 9.
e 3. par. n. 1. c. 16. & Syluest. verb. Matr. 7. qu. 5. parag. 2.
f Cap. 16. nu. 30.
g Cap. ex publico de conuerſ. coniug.
h In 4. di. 38.
i In ca. de 60. 30. q. 1.
k Ca. non eſt obligatorium de reg. iuris, li. 6.
l Iuxta gloſ. ſing. in cap. nō nouimus, 27. qu. 2.
m Ver. matrimonium, 7. q. 4. parag. 9.
n Arg. c. debitores, de iureiur.
o Ca. ſuper eo de cogn. ſpirit.

De reliquis impedimentis non dirimentibus.

74 *Matrimonium impediunt, ſed non dirimunt ſeptem delicta, & quæ ſint illa.*
74 *Vxoricidium, & mariticidium impediunt matrimonium.*
74 *Pœna vnius correlatiui extenditur ad aliud, ſi eadem eſt ratio.*
74 *Raptus vt impedit matrimonium.*
74 *Filij proprij ſuſceptio quæ impedit matrimonium.*
74 *Presbytericidium vt impedit matrimonium.*
74 *Pœnitentia ſolemnis vt impedit matrimonium.*
74 *Inceſtus tam cum cognata, quam affini impedit matrimonium, ſed Epiſcopus diſpenſat. & 75.*
76 *Matrimonium ficte contractum, nullum coram Deo, & quo validatur, & quo creditur deceptio.*
77 *Matrimonium ſecundum contrahens, decepta quid agere debeat.*
78 *Proteſtatio contraria facto inualida, & quæ nocet matrimonio.*
79 *Matrmonij contraria facto inualida, & quæ nocet matrimonio.*
79 *Matrimonij contractus qui ob finem malum mortalis, vel venialis.*

80 *Matrimonio ſufficit conſenſus diuerſo tempore ſic datus.*
81 *Matrimonij contractus in excommunicatione, vel mortali, eſt peccatum, ſed valet.*
82 *Matrimonij vſum impedit ſcientia nullitatis eius ſuperueniens.*
83 *Matrimonij impedimentum non denuntians, vt peccat, & vt id facere debeat.*
83 *Conſuetudo etiam circa ſacramentalia induci poteſt.*
83 *Iulius Anto. Sanctorius Cardinalis S. Seuerinæ laudatus.*
83 *Benedictio nubentium quibus danda, & an præmittenda copula.*
83 *Nuptiæ primæ benedicendæ, ſecundæ non item.*

74 S*Extum* impedimentum nō dirimens eſt inceſtus *a*, de quo latius dicetur infra *b*.

Septimum, vxoricidium *c*, quamuis Syluester dicat nullo iure probari idem eſſe de (vt ita dicam) mariticidio: ſequimur tamē Paludanum, qui oppoſitum affirmat *d*.

Non obſtat, quod pœna non debet extendi vltra ſuum caſum, quoniam fallit in illis correlatiuis, in quibus eadem ratio idem ſuadet, ſecūdum Pan. *f*. ita hoc reſoluentem, & eadem, imo maior ratio ſuadet idem in vxore, quod in marito: quod etiam Sotus *g* tenet, licet huic argumento non reſpondeat.

Octauum impedimentum eſt raptus ſponſæ alterius *h*, quod tamē per Concilium Tridentin. *i* factum eſt dirimens, quamdiu rapta in poteſtate raptoris manſerit, in hæc verba: *Decernit Sancta Synodus, inter raptorem & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium. Quod ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto, & libero conſtituta illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in vxorem habeat, nihilominus raptor ipſe ac omnes conſilium, auxilium, & fauorem præbentes ſint ipſo iure excommunicati, ac perpetuo infames, omniúmque dignitatum incapaces, & ſi Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, ſiue eam vxorem duxerit, ſiue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare.*

a Cap. 1. & 2. &c. tranſmiſſa, de eo qui cogno. cōſan. vxor. ſuæ.
b Num. 75.
c Cap. admonere, 33. q. 2.
d Dict. di. 34.
e Ca. pœna, & de pœn. d. 1.
f In proem. Greg. & alios citatos ibi per Fely.
g In d. 37.
h Cap. ſtatutum 27. 6. 2.
i Seſſ. 24. ca. 6.

Nonum, proprij filij de fonte ſuſceptio animo ne vxor debitum exigere à ſe poſſit *a*.

Decimum, eſt presbytericidium *b*: quamuis Pan *c*. dicat, id locum non habere quouſque in iudicio conuincatur.

Vndecimum, impedimentum eſt pœnitentia ſolemnis iniuncta & facta *d*.

Duodecimum, matrimonium ſcienter cum moniali contractū *e*. Quoniam vero ſuper impedimento inceſtus magna fuit diſputatio in ſacro Pœnitentię prętorio, quum ei ſumma prudentia, miraque dexteritate tanquam ſummus Pœnitentiarius pręſidebat Cardinalis Alciatus Illuſtriſſ. idemque omniiuga diſciplinarum encyclopædia clariſſimus: An omnis inceſtus hoc impedimentum pareret, his quę aliàs hic dixi, ſubſtituo primùm, pleroſque omnes iuris diuini & humani peritos ſtricte ac propriè

a Cap. de eo, 30. q. 1.
b Di. ca. qui presbyterum de pœn. & remiſſ.
c Vbi ſupra.
d Cap de his c. antiqui 33. qu. 2.
e Ca. ſi ergo, qu. 27. q. 1.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

appellare inceſtum ſolum coitum cum conſanguinea, vel affine in gradu prohibito *f*. *Secundum* inter omnes conuenire, ex omni inceſtu oriri impedimentum affinitatis impediens & dirimens. *Tertium* inter omnes etiam cõuenire ex inceſtu cum affine durante matrimonio admiſſo oriri impedimentũ impediens matrimonium contrahẽdum cum quacumque alia *g*. *Quartum* pleroique omnes Theologos tenere, ex inceſtu cum conſanguinea oriri quidem impedimentum affinitatis, nullum tamen aliud, ſiue ante, ſiue poſt matrimonium contractũ admittatur, in quibus eſt S. Thom *h* communiter receptus, & Scotus *i*, S. Antoninus *k*, Syluester *l*, quos etiam ſequitur Couarruuias *m*. Tum quia videtur eis nullo iure id caueri, cum prædicta capitula ſolum agant de inceſtu cum affine. Tum quia, vt ait Richard. non videtur hoc inductum ob grauitatem criminis, ſed ob iniuriam, quæ fit matrimonio per coitum cum cognata coniugis.

Contrarium vero tenent plerique omnes Canoniſtę cum Pan. & Præpoſ. *n* quos hic ego ſequutus fui cum Ange. *o* Tum quia vt ibi dixi, id ſtylus curiæ ſeruat, dum diſpenſando, vt cõſanguinei, qui ſe inceſtu polluerunt, contrahant inter ſe matrimoniũ, apponit clauſulam, vt ſuperſtes ſine ſpe coniugij maneat. Tum quod cap. *ſi duo a* habet, *conſanguineos matrimonio iunctos ſeparari debere, & poſſe cum alijs contrahere*, ſi iuuenes ſunt ſignificando, vt ait gloſſa, indigere diſpenſatione, ſi ſcienter ſe coniunxerunt, quæ tamen propter iuuentutem dari poteſt. Tum quod cap *fin b* de conſanguineis concubinarijs, ait, *ſi alter eorum morte præuentus fuerit, alter quamdiu viuit grauiter pœniteat, & ſine ſpe coniugij maneat.* Tum per cap. *de inceſtis c*, ibi *Inceſtuoſos nullo nomine coniugij deputandos.* Tum quia ratio, quæ ex contextu multorum cap. 35. cauſæ colligitur, quare multo plus inſiſtitur in eis ad declarandum inceſtuoſum cum affine non debere contrahere, quam inceſtuoſum cum conſanguinea, videtur eſſe, quia de illo plus poterat dubitari, quam de hoc. Tum quia ratio prædicta Richardi eſt firma, cum inceſtus cum affine, nullo præcedente matrimonio, idem faciat. Nam cap. *ſi quis cum duabus d*, habet, quod cum duabus ſororibus fornicatus non debet contrahere etiam cum alia niſi quædam concurrãt, ob quæ diſpenſetur: vt vbi ait gloſ. Tum per c. *ſi quis cum matre & filia e*. Tum per c *qui propinqua f*. in quo Papa Fabianus ait, *Qui propinquam ſanguinis vxorem ducunt, & ſeparantur, non licebit eis quamdiu viuunt, alias vxores ſibi in coniugio faciare.*

75 Super hoc autem impedimentũ diſpenſare poteſt, & debet Epiſcopus, ſi timeatur incontinentia *g*, & iuxta Paludanum *h*, & S. Anton. *i* quos ſequimur contra Panor. & Prępo. tenentes *k*. Epiſcopum non diſpenſare in inceſtu cum conſanguinea, ſed cum affine. Tũ quia plurimi tenẽt, vt diximus proxime, inceſtũ cum cognata nullũ inducere impedimẽtum. Tum quia iuribus prędictis permittitur diſpenſatio ſimpliciter. Quin addimus quod

ſtante

f Verb. in ſub. c de inceſt. nup. & alijs locis infra citandis.
g Per ca. 1. & 2. & ca tranſmiſſæ, de eo, qui cogno. conſan. vxor.
h In 4. di. 34. q. 1. art. fin.
i Dict. 37. ar. 2. ſub fi.
k 3 par c. 15. parag. 4. tit. 1
l Verb. matrim 7 Impedime. vlt.
m In epi. 4. capit. 6. in princ. n. 4.
n In di. c. 1. & 2. de eo qui cogn. conſang. vxor.
o Verb. inceſtus, parag. 5.
a 35. qu. 6.
b 35. qu. 8.
c 35. qu. 3.
d 35. qu. 8.
e 35. qu. 3.
f Ead. cauſ. & quæſt.
g Cap. antiqua in adoleſcentia. 33. q. 2. & cap. ex literis, 1. de eo qui cogn. conſ. vxor.
h In 4. di. 34. qu. 1. col. 3.
i 3. par. tit. 1. c. 15 parag. 4.
k In d. c. 1.

ſtante conſuetudine, quod ob nullum inceſtum diſpenſatio petatur, quando incontinentia timetur, etiam Epiſcopi diſpenſationem non eſſe neceſſariam, ſecundum Palud. S. Antoninum, & communem vbi ſupra, quidquid alij dicant. Imo addit Paludanus *l* hoc conſuetudine ſeruari, cui credimus, ideo quod nunquam vidimus, neque audiuimus vllum inceſtuoſum petere diſpenſationem à Papa, vel Epiſcopo, niſi ad contrahendum cum ea, cum qua inceſtum cōmiſit, vel eius conſanguinea ob affinitatē inde ortā, quam ſi S. D. N. ſciret, iuberet forte, ne in diſpēſationibus cum inceſtuoſis apponeretur prędicta clauſula, *vt ſuperſtes, &c.* An autem idem poſſit facere Epiſcopus in impedimento ex alijs delictis orto, dicitur infra *m*.

l Vbi ſupra, col. 4.

m Num. 86.

76 De contrahente autem animo ficto, vel inordinato, vel cōtra cenſuras, & reuerentiam ſacramenti dicendum *primo*, peccare illum, qui contrahit matrimonium, aut ſponſalia ficte ſine animo vere contrahendi, & non efficere quoad Deum, & forum conſcientiæ matrimonium, quamuis copula ſequatur, ſi poſtea vere in eam nō cōſenſit, licet quoad Eccleſiam ſit pręfinitum ſecundum iura antiqua *a*, quam Sylu. declarat. *b* Sed non ſecundū ius nouum Concil. Trid. ex quo colligitur ſponſalia non tranſire in matrimonium per ſolam copulam, vt dictum eſt ſupra *c*.

Secundo dico, quod ad validandum tale matrimonium fictum non ſufficeret cohabitatio cum ea tanquam propria vxore, etiamſi crederet ſufficere propter confeſſarij, vel alterius auctoritatem, niſi coiret, aut cohabitaret animo denuo contrahendi cum illa, vt recte probat Syl. *d* quia per talem cohabitationē & copulam non vult denuo matrimonium contrahere, ſed vti antea contracto: quæ limitatio Sylueſt. licet iuridica ſit, ſecundum antiqua iura prædicta, non tamen ſecundum ius nouum Conc. Trid. vt proxime dictum eſt.

a Ca. is, qui ca. tua de ſponſal. & communis ibi.

b Verb. matrim. 4. q 8.

c Eod. c. nu. 25. & 28.

d Vbi ſupr. qu. 4.

Tertio, quod ex hoc ſequitur, quod valeret matrimoniū cū alia ſecundo contractum, antequā primum nouo conſenſu vtriuſq; confirmaretur, & conſequenter cū ſecunda cohabitare deberet, ſi abſq; ſcādalo poſſet, Ang. *e* & Syl. *f* tamen obligatur ſub pœna mortalis confirmare primum, antequā cum ſecunda cōtrahat. *g* quia tenetur verificare verba, quibus eam decipit, niſi tanta ſit inæqualitas, vt illa præſumere debeat cauſa decipiēdi eā illum verba contractus dixiſſe, quo caſu tamē tenetur reſtituere damnum famę, honoris, vel rei familiaris, ſi quod illa ex talibus verbis pateretur, ſecūdum S. Tho. *h* Porro ita decepta alteri nubere non poteſt, niſi quando probabiliter iudicio prudentis, & boni viri crederet, eum, qui decepit, verū dicere, aſſerendo ſe non habuiſſe animum contrahendi cum illa, ſed tantum decipiędi. Vir bonus autē & prudens id arbitrabitur, ſi ſtatim poſt cōtractum id ei declarauit, & cum alia contraxit, aut religionem profeſſus eſt. Et idem, ſi non ſtatim id declaraſſet, poſtea tamen iuramento id firmat, & eſt alioqui fide dignus, & ſæpe vel ſaltē ſemel in

e Vbi ſupr. parag. 28.

f Vbi ſupr. qu. 8.

g Maſ. in 4. diſt. 27. q. 1.

h In 4. di 28. vbi Palud. q. 1. pro quib. faciunt c. 1. & 2. de adult. cū eis adnot.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

anno confitetur, communicat, & bonorum cõſuetudine vtitur, aut ſi ſint adeo diſpares, vt non ſit veriſimile illum matrimoniũ cum illa vere cõtrahere voluiſſe, aut ſi ſint alia eiuſmodi indicia, & ille duxerit aliam, vel profiteatur religionẽ, alioqui enim nõ eſt tutum ei alteri nubere: quoniam ſępe diuites & nobiles, ob egregiam formam & honeſtatem, & alios fines matrimonium cum fœminis plebeis, & tenuis conditionis vere contrahunt. Quæ colliguntur ex Roſell. *i* & Syluestro k. Quibus addimus ordinis ſacri ſuſceptionem paris eſſe coniecturę quoad hoc, cuius eſt matrimonium ſecundum, aut religionis profeſſio *a*.

77 *Quarto* dico, quod ſi illa cum ſecũdo contraxerit, ante vllam rationem credendi ſe fuiſſe deceptam, non debet, nec poteſt ſecundo debitum reddere, aut petere, ſi autem rationem iudicio boni viri & prudẽtis ſatis probabilẽ ad id credendum habuerit, poterit petere & reddere. At ſi eiuſmodi rationem credẽndi nacta fuerit, quæ nõ ſufficiat ad credẽdum in fauorẽ ſuum, ſed ad euitãdum pręiudicium mariti ſic, reddere debet, & nõ exigere. *b*

78 *Quinto*, quod peccat, qui ficte contrahit matrimonium cum aliqua legitimis verbis, proteſtatus prius ſine iuſta cauſa per nulla verba, quæ diceret, eſſe ſibi animum contrahendi cum ea, quamuis eam carnaliter cognoſçeret, & in foro exteriori pro matrimonio iudicaretur c: quia illa proteſtatio quæ facto cõtraria eſt, nil prodeſt *d*. Dixi, *Sine iuſta cauſa*; quia ſi facit iuſta de cauſa, puta ad ſcandalum aliquod notabile vitandum, non peccat, neque iudicaretur matrimonium in foro exteriori propter defectum conſenſus, ſecundum omnes *a*.

79 *Sexto* dico peccare, qui matrimonium ob finem mortaliter malum contrahit, puta ad liberius adulterandum, occidendum, &c. ſecundum omnes, quia quam malus eſt finis actus, tã malus eſt ille *f*, vbi late nuper hoc tractauimus. Et ideo nõ eſt pluſquam veniale cõtrahere matrimonium ob finem ſolum venialiter malum. Nec contrahere principaliter propter carnis delectationem, aut pulchritudinem, aut diuitias, aut ob alium finẽ, qui de ſe non eſt mortalis, eſt mortale, eſt tamen veniale, quia illa non poſſunt eſſe finis actus matrimonij, & omnis actus directus in finem malum, vel principaliter in finem ineptum, eſt ſaltem venialis *g*. Nec contra ſentit Paludanus *h*, quiquid dicat Angelus, vt recte ait Syluester *i*. Contrahere vero minus principaliter ob aliquod trium prędictorum, vel ob aliud temporale, modo principaliter contrahatur propter Deum, vel quia eſt licitum & honeſtum, nullum eſt peccatum. k

Septimo dicendum, quod quando de volontate contrahẽtium conſtat, non refert quoad Deum, & forum conſcientiæ quibus verbis contrahentes vtantur, quia ſi fuerit vtriuſque voluntas contrahendi de præſenti, fit matrimonium, ſi vero de futuro, ſponſalia tantum *l*.

80 *Octauo*, quod quamuis conueniret vt amborum conſenſus

ſimul

i Verb. matrimonium, 4. parag 3.
k Verb. matrimonium. 4. q. 9.
a Arg. ca. 1. de vot. lib. 6 & tradit. Adri. in 4 qu. 4. col. 5. de matrim.
b Arg. ca. inquiſitioni de ſen. excom. & cap. dominus de ſecund. nupt cum cõcordia illorũ noſtra relata ſuper eo cap. nu. 54. & 55.
c Ita glo. recepr. c. tua de ſponſ.
d Ca. cum M. & ei ann. per omnes de conſt.
e Arg. c. 1. de his, quæ vi metuſve cauſ.
f Ca. cum miniſter. 23. q. 5.
g Vt in di. ca. cum miniſter ru. 30 probauimus
h In 4. di. 31. qu. 3.
i Verb. matrimonium, 4. q. 4.
k Per ibidem ſcript.
l Arg cap. intelligentia de verb. ſign. ca. tua, de ſpõſ. & ca. humanæ aures, 22. q. 5.

ſimul eodem loco & tempore concurreret, non eſt tamen neceſſarium,quidquid dicat Panor *m*. ſufficit enim vt altera pars prius, & in alio loco conſentiat, & poſtea quouis temporis interuallo interiecto altera alibi aſſentiat,modo prior in ſuo conſenſu perduret,iuxta Hoſtie. & Ioan. And. *a* Quo fit, vt ſi altera pars vere & legitimè conſenſum præberet, altera autem falſe, quæ poſt 10. 20. vel plures dies,& mẽſes vere aſſentiret,permanente altera in ſuo conſenſu,verum matrimonium fieret. Conſenſus autem prioris tamdiu dicitur durare, quamdiu nõ recedit ab eo *b*. Dixi,*Legitime*;quia ſi aliquod impedimentum ſubeſſet,quo conſenſus pręſtitus redderetur illegitimus,oporteret vt impedimento ſublato denuo ambo conſentirent, perindę ac ſi nullo vnquam tempore contraxiſſent, per dicta ſupra *c*.

81 *Nono* dico,peccare illum,qui excommunicatus excommunicatione maiori vel minori, vel infectus peccato mortali, ante illius deteſtationem matrimonium contrahit, quia omnis excommunicatus etiam minori excommunicatione,à percipiẽdo ſacramento prohibetur *d*,& etiam mortali peccato infectus ante pœnitentiam *e*, valet tamen matrimonium *f*. Quare qui credit,aut probabiliter dubitat de excommunicatione,priuſquam contrahat,quærat abſolutionem *g*.

82 *Decimo*, peccare illum, qui poſt contractum matrimonium, ſciens illud nõ valuiſſe,habet rem cum coniuge *h*. Si autem dubitat, perpendendæ ſunt rationes dubitandi, nam poſſunt eſſe tantę, vt credere teneatur, & perinde ſe debeat habere, ac ſi ſciret,& tam paruæ, vt ad nullum effectum credere debeat, & tam mediocres.vt credere debeat ad effectum non exigendi, & non ad effectum reddendi *i*.

Vndecimo,quod non teneatur ad credendũ ſubeſſe impedimẽtum,eo quod vnus teſtis etiã fide dignus & iuratus, & amicus, & proprius parochus id ei aſſereret,quia licet dictum vnius fide digni ſufficiat vt iuſte credere poſſit,ſecũdum gloſſam ſingularem *k*, non tamen ſufficit ad inducendum neceſſitatẽ credendi,ad id enim oportet eſſe duos *l*. Minus tenetur credere cõiugi etiam cum iuramento affirmanti,ſe numquam in illam conſenſiſſe *m*,quando cum illa contraxit, & præſumere poteſt mentiri nũc eum, qui ſe tunc mẽtitum fatetur. Si tamen leuiter credit, nec petere,nec reddere debitum poteſt, durãte illa credulitate, quam tamen leuiter conceptã leuiter deponere poteſt,reuocãte coniuge ſuum dictum,vel habito illo pro mẽdacio,pro quali haberet Eccleſia,vel ob alia indicia, iuxta mentem Richardi *n*.

83 *Duodecimo*,qui iuſſus ſub pœna excommunicationis, nõ denuntiat impedimentum,quod ſcit ſubeſſe inter volentes cõtrahere *a*. Modus autem denuntiãdi impedimentum ſaltem occultum,quod ex peccato naſcitur,eſt,vt prius de illo ſecreto impedimẽto moneat,vt ab illo matrimonio deſiſtat,& ſi noluerit deſiſtere,denuntiet ſuperiori,aut alteri, qui impedire poteſt,quã-

uis pro-

m In ca. dilectus,de ſpo.

a Ca. ex literis,de ſponſ.

b Mai. in 4. di. 27. q. 1.

c Eo. ca. n. 47.

d Ca. ſi celebra de cle. excom. miniſt.

e Cap. illud 95. d. vt ſup. eo. c. nu. 2. dictum eſt. Ange. verb. matrimonium, 2. parag. 2.

f Cap. ſignificaſti, de eo qui dux. in matri.

g Caietan. in ſumma verb. matrimonij.

h Arg. ca. per tuas c. de Simonia & eorum quæ latius diximus in ca. ſi quis autem de pœ. diſt. 5. nu. 98. cum ſeq.

i Iuxta dicta in d. c. ſi quis autem,& ſuo eod. c. nu. 54. & ſeq.

k in l. Titio fundus, ff de eod. & dem.

l Iuxt ca. cum à nobis, de teſtam.

m Arg. ca. per tuas de probat.

n In 4. di. 27. a. 1. q. 4. Ang. verb. matrimonium, 2. parag. 14 Syl. verb. matrimonium, 4. qu. 1.

a Arg. ca. 2. de maior. & obed.

uis probare non poſſit,quia ad impediendum matrimoniũ nõdum contractum teſtimoniũ vnius ſolius ſufficit *b*, vt diximus,*c* contra Maiorem *d*:ſed ſi ſatis intelligit ex ſua denũtiatione magnum ſcãdalum ſequuturum,quamuis probare poſſit,ad denũtiandum non tenetur, iuxta Adrianum *e*,vt latius diximus *f*.

b c. præterea, 2. de ſponſ.
c In c. ſacerdos, n. 2. de pœ. di. 6.
d In 4. d. 21.
e In 4. de cõfeſ. q 5. dub. 7.
f In reper. c. inter verba, 11. q. 3.

Decimotertio,quod quãdo vnus ſolus,ſiue ſit proprius ſacerdos, ſiue alius quilibet,ſcit aliquos iuſte ob iuſtam ignorantiam impedimenti cõiugatos,neutri parti dicere debet,etiamſi ei fides ſit habenda. Tum quia ex eo nullum commodum ſequitur, & magnum incõmodum ſequi poteſt,cum illi non peccent,&fortaſſis alteruter eorum hoc reſcito vellet ſe cum ſcandalo alterius ſeparare. Tum quia nemo tenetur alium ſuum errorem admonere,quando eſt error facti,vel iuris humani,quod regulariter à vulgo ignoratur,& nullum tertij præiudicium redundat *g*.

g Arg.; notato, in parag. notandum, 1. q. 4. & in c. ignorantia de reg. iur, l. 6. &eorum,quæ tradit Adrian. in 4. de conf. q. 5. dub. 7. col. 3. & nos in d. c. ſi quis de Pœ. d. 7. n. 66. monſtrando veritatem intellectus. Inn. contra communẽ c. quia circa, de conſan. & affinit.

De Benedictione nuptiarum.

DE benedictione nuptiarum dicẽdum *primo*, peccare illũ,qui benedicit ſecundas nuptias ſolemni benedictione ſacerdotali,quę intra miſſam fit,vel qui ſuſcipit illã credens vel credere debens nõ debere benedici *h*. *Secundo*,dico decerpſiſſe me quędam de hac re ex parergo quodam notabili quod cõmunicauit mihi Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Cardinalis Iulius Antonius Sanctorius,tit. Sãncti Bartholomęi in inſula, Sanctę Seuerinę vulgo nuncupatus,libertate,animi eruditione,omnigenaque virtute,præſertim iuſtitia,cõſtantia,zelo fidei,& ſanctæ,ſed Apoſtol. omnibus clariſſimus,mihi vero cum multis alijs nominibus,tum etiam,quod magna pars fuerit,vt huius Enchiridij,ſiue Manualis traductionem ipſe facerem,qua ignominiæ(quam alij nomini meo inuſſiſſent)obuiarem,obſeruandiſſimus. Quorum *primum eſt*,nuptias primas benedicendas,vnde Concil. Trident. *k* hortatur contrahentes matrimonium ad benedictionem ſuſcipiendam ante conſummationem eius , vbi ponderandum eſt,quod hortatur,& non pręcipit,per quod ſignificat id eſſe de conſilio, & ita non eſſe peccatum ante illam conſummare,etiã prima vice,nec exigendo,nec reddendo, nec vbi eſt conſuetudo benedicendi , nec vbi non eſt. Tum per rationes Caietan. *a* tum per §. finalem *b* , qui expreſſe habet id non eſſe peccatum, ſignificãs nec veniale quidem eſſe,quidquid Caietanus abſque neceſſaria ratione ibi dicat , modo id fiat ſine contemptu. Omiſſio enim cum illo etiam mortalis eſſet : qualis eſt omiſſio cuiuſlibet conſilij Euangelici, iuxta gloſſam ſingularem *c*. *Secundum*, iure communi nullas ſecundas nuptias eſſe benedicendas *d*,cuius ratio nõ eſt illa,quam dat gloſſa illius,ſcilicet, quod ſacramentum non debet iterari. Tum quia hæc benedictio eſt quid ſacramentale, & non ſacramentum per dicta ſupra *e*,Tum quia ſacramenta non imprimentia characterem iterabilia

ſunt,

h Per c. primum & vlt. de ſecund. nupt.
i Ca. noſtrates. & ca. ſpõſus, 30. qu. 5.
k Seſſ. 24. c. 1. de reform. matri.

a 1. Tomo tract. 13
b Prædicti c. noſtrates.

c Cap. quis autem, 40. di.
d Cap. 1. & c. vir. de ſecun. nupt.
e Eod. ſ. 1. & 4.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſunt,vt ibidem dicitur: nam & matrimonium quod ſacramentũ eſt,iteratur *f*, & etiam Extrema vnctio, quam verũ ſacramẽtum eſſe definit Cõc. Trid. relatum ſupra *g*,in quo gloſſ. c. *quidquid h*, & per Panor. damnata errauit, quatenus dixit in matrimonio non conferri gratiam. Eſt autẽ ratio ſolida,quã ſentit Mag. poſt Ambroſ. *k* quod Eccleſia vetuit benedictionem hanc ſuper illam perſonam reiterari,& quamuis alij alias rationes,cur id vetuerit tradant,nobis ſolidior videtur eſſe illa, quod dedecere videtur, vt benedictiones ſolemnes rerum & perſonarum, quales ſunt cõſecratio Eccleſiæ, altaris, virginum,catechiſmus,exorciſmus, ordinum,& aliæ ſimiles iterentur,ne vilipendantur.

f Ca. aperiant 32. q. 1.
g eodem 15.
h 1. q. relata ſup. num. 20.
i In rub. de ſponſ. & vbique.
k In d. diſt. 42. parag. fin.

Ex quo infertur,quod quidquid inuoluãt aliqui,numquã iure communi ſcripto,ſecundæ nuptiæ contractę ab vtraque parte, vel altera prius benedicta,ſunt benedicendæ *l*. Tum quia ſi benedicerentur ſecundæ,reiteraretur benedictio ſuper vtramque, vel ſuper alteram. Non obſtat opinio S Thomę *m* recepta per eius ſcholę viros doctiſſimos ibi, & alibi,excepto tamen Soto, qui forte ne contradiceret S. Thomę ibi non tetigit,qui debet reduci ad terminos gloſſę prædictæ,id eſt, quod habeat locum, vbi eſt conſuetudo. Per eam enim induci poteſt, vt non ſolum cum virgo nubit viduo,quo caſu ille loquitur, ſed etiam cũ virgo ducit viduam, vel cum vidua nubit viduo benedicatur, vel reiteretur benedictio,licet rationabilior ſit cõſuetudo in primo membro,quam in ſecundo, & in ſecundo quam in tertio,quia hæc prohibitio iuris humani eſt,& ſicut per legem,ita per conſuetudinem contrariam tolli poteſt *n*. Nec obſtat dicere, quod conſuetudo in ſacramentalibus non valet,quia quidquid dubitet Roch. cum citatis ab eo *o*,contrarium eſt verum,& probatur irrefragabiliter per cap. *de trina* iũcta gloſſ. *p* imo & cap. 2. *q* ibi, *niſi conſuetudo antiqua*,& gloſſ. eiuſdẽ, licet aliqui,tam illũ quam illam incaute pro contraria parte *r* citent,& ſupra dictum eſt cõſuetudinem,qua alijs verbis alibi Extrema vnctio miniſtratur, eſſe ſeruandam, ſicut & alijs verbis à Gręcis & Latinis Baptiſmus miniſtratur,& alibi alijs verbis matrimonium per ſacerdotes celebratur,& in ordinibus conferendis aliud alibi habet cõſuetudo extra ſubſtantialia. Infertur etiam,quod contrahentes primas nuptias,& ante benedictionem ſuſceptam iterum contrahentes,debent benedici,quia ratio iterationis in eis ceſſat.

l Per tex. irrefragabilem in d. c. vir.
m In 4. diſt. 42.
n l. de quibus ff. de le. c. fi. de conſuet.
o In ca. fin. de conſuet.
p De conſec. diſt. 4.
q De temp. ord.
r Eod. cap. num. 15.

Diſpenſare ſuper impedimentis matrimonij quis poſſit.

84 *Matrimonij omne fere impedimentum legis humanæ, & cur Papa ſemper non tollit.*
85 *Matrimonij omnia impedimenta non dirimenta tollit Epiſcopus.*
85 *Impedimenta dirimentia an tollat conſuetudo.*

85 *Matrimonium clandeſtinum de licentia Epiſcopi hodie contrahitur.*
86 *Matrimonium impedimento ſublato denuo contrahendum.*
86 *Diſpenſatio difficilius datur in contracto ſcienter, quam ad contrahendum.*
86 *Gratiam quæ taciturnitas annullat, & quæ expreſſio.*
87 *Diſpenſatio danda gratis cum aliqua trium cauſarum, alias non, nec cum ea in ſecundo, niſi cum Principibus.*

84 PRimo dicendum, quod Papa in omnibus impedimẽtis matrimonij iure humano inductis diſpenſare poteſt *a*: qualia ſunt omnia prædicta impedimenta tam dirimentia, quam non dirimentia, excepto impedimento conſanguinitatis inter aſcẽdentes & deſcendentes, & impedimẽto erroris, & iudicij, quod defectum conſenſus legitimi inducit, quem ſupplere Papa non poteſt, quippe qui eſt iuris naturalis & diuini, vt reſoluimus *b* poſt illum glorioſum martyrem & Epiſcopum Ioan. Roffenſem in cõſilio pro Regina Angliæ, quo defendit illã religione Chriſtiana glorioſiſſimam Angliȩ Reginam D. Catharinam incomparabilem, incomparabilis Caroli V. amitam, & poſt alios antiquos, & recẽtiores, quos ad hoc ille copioſe adducit. Tum quia licet *c* aliquot impedimẽta lege diuina iudiciali, aut cęremoniali introducta fuerint, quia tamen illa nõ erat naturalis ceſſauit à Chriſto paſſo, ad quem vſque durabat *d*, & ita ſub lege gratiæ non ligat, vt diuina, ſed vt humana, renouata per ſacros canones. Tum quia ratio naturalis quȩ inerat ei, ob quam conueniebat eam ſtatui, non erat tanta, quæ ſola ſine vlla conſtitutione poſitiua diuina vel humana obligaret, & ita non conſtituebat ius naturale, vt fuſiùs declarauimus *a*, in quam concluſionem omnes fere orbis Chriſtiani Academiȩ conuenerunt, in caſu prȩdictæ reginȩ. Verum tamen eſt, quod Papa non ſolet diſpenſare in gradibus prohibitis *b*, niſi grauiſſima de cauſa, non quia non poteſt, ſed quia non expedit. In quam concluſionem conſtandum eſt, quidquid quamplurimi in plurimis locis ordinarijs, & extraordinarijs ſcripſerunt *c*: licet enim Papa diſpenſare poſſit ſuper prædictis omnibus impedimentis, ſuper matrimonio tamen legitime cõtracto & cõſummato non poteſt, iuxta illud *d*: *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet e*. Contractum autem & cõſummatum inter infideles quomodo diuidatur, vel diuidi poſſit, dictum eſt ſupra *f*, non autem dicitur conſummatum per copulam prȩcedentem illud, ſed per ſubſequentem, & idcirco antequam ſequatur, religionem ingredi poteſt *g*. De matrimonio autem, quod præſumebatur olim per copulam conſequutam ſponſalia, nihil dicimus hic, quia iure nouo Conc. Triden. *h* per ſolam copulam non tranſeunt ſponſalia in matrimonium, vt ſȩpe dictum eſt, præſertim ſupra *i*, & infra dicetur.

a Arg. c. iuncta per mundum 9. &c. proponit. de conſ. ſub. præb.
b In c. literas de reſt. ſpoli.
c Leuit. 18.
d 2. di parag. fin. & ca. 1. de purif. poſt para.
a In rep. c. ad hæc not. 1. de præb.
b Dict. cap. 18. Leuit.
c Vt in di. ca. literas demonſtrauimus.
d Mat. 19.
e Relatum in c. gaudemus de diuor.
f Eo. c nu. 21. & 49.
g Ca. verum, de conuerſ. coniug.
h Seſſ. 24. c. 1. de reform.
e Eod. c. n. 25. & 28.
k Cap. 13. nu. 144.

85 *Secundo* dicendum, quod Epiſcopus diſpenſare poteſt in impedimento à ſe aut ab inferiori ſuo inducto, ſi quod tale inueniretur,

ſeniretur, imo etiam in impedimento inceſtus, vt ſupra *l* diximus, imo, & in omnibus alijs impedimentis, quæ impediunt, & non dirimunt, iuxta mentem Paludani *m*, & S. Antonini *n*, exceptis votis caſtitatis, & religionis, in quibus etiam ipſe Papa, nō ſine magna difficultate & cauſa diſpenſat, & licet ſtricto iure communi, contrarium defendi poſſet, eo quod inferior legem ſuperioris nec tollere, nec moderari poteſt *o*, & non videtur id conceſſum, niſi quoad impedimentum inceſtus, ſequor tamen eos. Tum quia ex quadam æquitate, & rationis paritate hæc conceſſio extendi poteſt ad illa. Tum quia videtur, quod conſuetudo non tantum id habeat, ſed quod etiam nec à Papa, nec ab Epiſcopo petatur diſpenſatio, quando cum illo impedimēto aliud dirimens non concurrit: nondum enim adhuc in tanta ætate vidi, vel audiui id fieri. Totum autem de non nubendo non cenſetur votum caſtitatis, vt tenuimus ſupra *p*, & ita ſeruat ſacræ Pœnitentiariæ prætorium, quidquid dicat Caietanus *q*, & ita in eo poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt in prædicto prætorio aliquando reſponſum eſt.

l Eod. nu. 75
m In 4. d. 28. q. 2.
n 3 par. tit. 14. c. 16 parag. 4.
o C. inferior 21. d. cle. ne. Romani, de elect.
p Ca. 12. n. 43
q Ibi cita. & ita.

Dubium autem, an Epiſcopus poſſit diſpenſare ſuper matrimonio clandeſtine contrahendo, quod conſuetudo fere vbique habebat ſublatum eſt per prædictum Cōcilium ſupra relatum, quod expreſſe id concedit.

Tertio dicendum, quod Epiſcopus nō poteſt diſpenſare in aliquo impedimento, quod impedit & dirimit, ſecundum omnes, niſi quando impedimentum occultum eſt, & matrimoniū publicum & ſeparatio magno ſcandalo foret, & ad Papam, aut eius Nuntium poteſtatem ad id habentem confugi non poteſt propter magnam paupertatem, aut alia legitima impedimenta, vt affirmant Angelus, & Sylueſt. quorum dictum primi euulgauimus Salmanticæ, & propter quorum ſententiam demonſtratam, ſed non approbatam neque reprobatam à nobis, nonnulli Epiſcopi aliquoties diſpenſarunt, quam tamen tandem approbauimus per argumenta neruoſa. *a*

86 *Quarto* dicendum quod matrimonium: quod eſt ob aliquod impedimentum nullum, non incipit valere propter diſpenſationem Papæ ſuperuenientem, etiam cohabitatione & copula ſubſequente: quia Papa non poteſt ſupplere conſenſum iure naturę requiſitum *b*, vt tradit Panor. poſt Ioan. Andr. & ideo neceſſum eſt, vt denuo contrahatur, quod tamen clam contrahi poteſt modo tradito ſupra *d*.

Quinto dicendum eſt, quod licet olim facilius diſpenſabatur cum impeditis, qui iam etiam ſcienter contraxerant, & cōſummarant matrimoniū, hodie tamen iure Conc. Trident. *e* difficilius diſpenſatur, cuius ea de re verba ſunt: *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat. Idq; in eo magis locum habeat qui non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus*

a Inc. a. ſi. parag. de adul. de iudic. ſequuti Ioan. de Lign. & Panor. Ibid.
b Arg. parag. ſed naturalia Inſt. de iure natur. gent. Ciu. & ap. ius naturale, 1. d.
c In cap. per venerabilem à nu. 12. qui filij ſint leg.
d Eod. n. 47.
e Seſſ. 24. c. 5 de reform. matri.

fuerit, quod ſi ignoranter id fecerit, ſiquidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubijciatur pœnis, & infra. *Si vero ſolemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo, & gratis diſpenſari poterit.* Ex quibus colligitur quod conſummatio illiciti matrimonij, quę olim inclinabat Papam ad diſpēſandum, hodie retrahit, quia omnis expreſſio falſi mouentis Principem ad gratiam concedendam, nocet, non autem, quælibet taciturnitas veri idē facientis, ſed ſolum ea, quę tacet verum, quod iura iubent exprimi, ſecūdum Rot, *f* pro quo facit optime lex. 2. *g* cui adde idem videri dicendum de tacēte ita verum, quod æquipollēter exprimit falſum, quia de ęquipollentibus idem eſt iudicium *h*: qua de re poſuimus exemplum *i* de Monacho monito à Banchario, quod Papa non concedet ei gratiam tranſeundi ad regulam laxiorem, niſi nouerit cum habitu omiſſo apoſtataſſe, qui dimiſſo eo, vno vel altero die, ſe præſentat Banchario, quo informet Papam de eius apoſtaſia, vt moueatur ad concedendam ei illam gratiam: is enim licet expreſſe non exprimat falſum, tacite tamen ſic, ſubindicando, quod non diuiſit habitum, vt impetraret illam, ſed ob alias cauſas, quibus multi temere dimittunt, & qui impetrat diſpenſationem contrahendi cum cognata, cum qua rem habuit tacito inceſtu, videtur æquipollenter tacite dicere, quod non commiſit illum, & ita æquipollenter exprimit falſum, & conſequenter gratia efficitur nulla.

f In nouit. deciſ. 32. de reſcri. n. 5. & Bellum, deci. 698. & Felyn. vbi ſupra.
g C. de Epiſcop. audien.
h l. fin. ff. mā.
i In præleꝗ. c. ſi quando, de reſcri. except. 4.
a Vbi ſupra.

87 *Sexto* dicendum, quod prędictum Concilium *a*, pręter prædicta ſtatuit alia, in hæc verba: *In contrahendis matrimonijs vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro, idque ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*

Septimo dicendum, quod ſolas tres cauſas habet curia pro iuſtis, ad diſpenſandum etiam in quarto gradu, quę ſunt defectus dotis competentis, extinctio magnę litis, & quod maior pars ſibi parium ſuæ Ciuitatis, vel loci inſignis, quē inhabitat, ſunt ei conſanguinei, vel affines intra quartum gradū, vel ſi eſt alius locus minor, ſi ipſa non habeat ſufficientem dotem, ad nubendum extra illum. Dubium tamen eſt, an ſufficiat defectus dotis competentis, ad contrahendum cum illo, qui eam poſcit, an vero requiratur defectus ad contrahendum cum quolibet ſibi pari, & videtur ſufficere. Tum quia beneficium dicitur incompetens vni, licet alijs multis ſit competens *b*: & non omnis dignus beneficio in genere, eſt dignus hoc vel illo, vt ſentit vterque Thomas *c*, & pretium, quod communiter eſt iuſtum in vna prouincia, vel vno anno vnius rei, non eſt iuſtum eiuſdem in aliquo particulari loco, vel menſe, eiuſdem prouinciæ, vel anni, vt dicitur infra *d*.

b Cap. cum adeo iuncta gloſſ. de reſcript.
c 2. 2. q. 63. a. 1
d Cap. ſeq. num. 78.

De ſuperbia,